

▲ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

Heydər Əliyev

DİPLOMAT

№ 15 (575) 17-23 Aprel, Nisan, sal, il 2024
 Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojname heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
 Hêjaye:

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
 Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
 Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
 Kürdün dərgahına daim baş əvər.

Səbāhəddin Eləgü

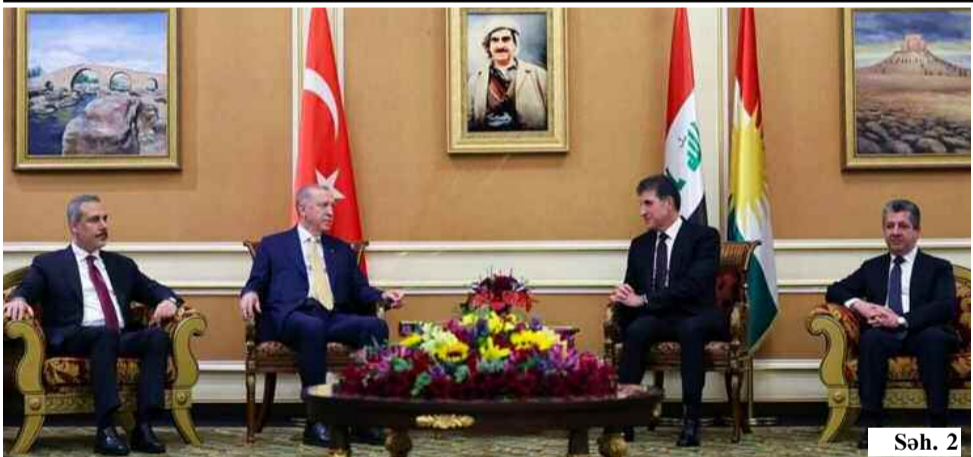
Səh. 2

Prezident İlham Əliyevin Prezident Vladimir Putinlə təkbətək görüşü olub

Səh. 2

Serok Barzanî derbarê hevdîtina bi Erdogan re daxuyanî da

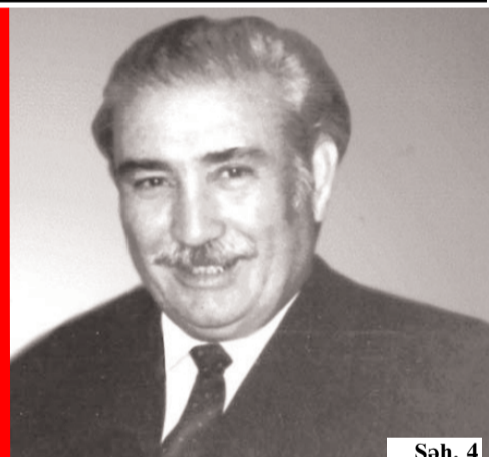
Səh. 2

Erdogan bi serkirdeyên Herêma Kurdistanê re civiya

Səh. 21

Welatparêz, kurdhez Abdulwahîd Bradostî kîye?

Səh. 4

KÜR D XALQININ DƏYƏRLİ OĞLU, AZƏRBAYCAN NƏSRİNİN QARTALI SÜLEYMAN HÜSEYN OĞLU RƏHİMOV

İtirdiyimiz tarixi yurdlar: ZƏNGƏZUR

Səh. 3

LAÇIN VƏ ZƏNGƏZUR MAHALINDA ERMƏNİ VƏHŞİLİKLƏRİ

Səh. 5

KÜR D OLMAQ QƏBAHƏTDİRMİ?

Səh. 12

Bugün Kürt gazeteciliğinin 126'ıncı yıl dönümü, PYD zindanlarında isə gazeteciler tutuklu

Səh. 14

Nirxandinek li ser Ristemê Zal

Səh. 18

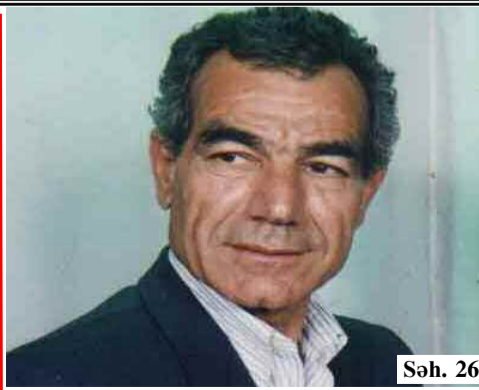
Qədim Kürd Xalqı Dövlətləri və dövrləri!

Səh. 8

Səh. 23

ROJA ROJNAMEGERIYA KURDÎ PİROZ BE

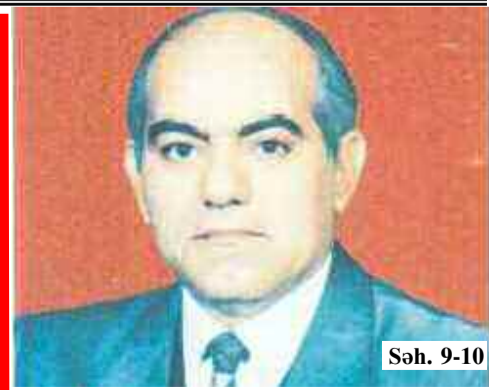
Səh. 26

Careke Din Mîr Miqdad Medhet Bedirxan û Rojnameya KURDISTAN

Səh. 11

Türkü və kürdü hər yerdə öldür!

Səh. 9-10

SOYQIRIM YALANINI TƏSDİQ EDƏN ERMƏNİLƏR VƏ RUSLAR

Prezident İlham Əliyevin Prezident Vladimir Putinlə təkbətək görüşü olub

Aprelin 22-də Moskvada Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin ilə təkbətək görüşü olub.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi salamlayan Rusiya Prezidenti Vladimir Putin dedi:

-Hörmətli İlham Heydər oğlu. Gəldiyiniz üçün sağ olun.

Bu günlərdə BAM-in (Baykal-Amur Magistralının) 50 illiyini qeyd edirik. Hamı yaxşı bilir ki, hökumət komissiyasına rəhbərlik edən atanız dəfələrlə tikintiyə baş çəkərək bu məsələdə çox əhəmiyyətli rol oynayıb. Əslində o, bütün Sovet İttifaqı üçün mühüm olan bu nəhəng layihənin təşkilatçılarından biri olub. Biz təkcə bu barədə bilməklə kifayətlənmirik, həm də bunu xatırlayırıq və ona çox minnətdarıq, onun xatirəsini yad edirik.

Bu gün bizim həm də BAM-in veteranları ilə görüşümüz olacaq, danışılacaq bir çox mövzu var. İndi biz, yəqin ki, Siz bu barədə bilirsiniz, Şərq poliqonu adlı marşrutu inkişaf etdiririk, həm BAM, həm də Transsib onunla bağlıdır. Beləliklə, bütün bunlar bu gün də bizim üçün əhəmiyyətlidir, həm də çox böyük əhəmiyyətə malikdir.

Düşünürəm, hətta əminəm ki, atanızın bu nəhəng layihənin həyata keçirilməsinə sərf etdiyi bütün səylər, zəhmət çəkdiyi illər bu gün də təkcə Rusiya üçün deyil, həm də bütün Müstəqil Dövlətlər Birliyi üçün mühüm rola malikdir. Onu nəzərdə tuturam ki, bir çox tərəfdaşlarımız bu və ya digər dərəcədə bu nəqliyyat arteriyasından istifadə edirlər.

Əlbəttə, bizim yüksək səviyyədə olan və inkişaf edən ikitərəfli münasibətlərimizdən danışmaq imkanımız olacaq. Əmtəə dövriyyəyimiz artır: o, artıq 4 milyard dollardan da çoxdur. Dollar ekvivalentində desək, Azərbaycan iqtisadiyyatına yatırılan Rusiya investisiyası 6 milyarddır. Hökumətlərarası komissiya fəal işləyir. İqtisadiyyatın real sektorunda, kooperasiyada, infrastrukturda əməkdaşlığın bir çox maraqlı istiqamətləri var, zənnimcə, onların bir neçəsi ölkələrimizin ictimaiyyətinə məlumdur.

Sözsüz ki, regionda təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı vəziyyətdən də danışacağıq. Bir çox məsələlər var ki, onlar olduqca həssasdır. Biz Sizinlə onların hər birini müzakirə edəcəyik.

Sizi görməyimizə çox şadiq. Xoş gəlmisiniz.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli Vladimir Vladimiroviç.

Dəvətə görə sağ olun. Yenidən görüşməyimizə şadam.

BAM-in tikintisinin başlanmasının 50 illiyinə həsr olunmuş bugünkü tədbirdə iştirakla bağlı dəvətinizə görə ayrıca təşəkkürümü bildirirəm. Rusiya rəhbərliyinin, həmçinin ictimaiyyətinin Heydər Əliyevin xatirəsinə göstərdikləri ehtiramı Azərbaycanda yüksək qiymətləndiririk. Qeyd etdiyiniz kimi Heydər Əlirza oğlu Əliyev vaxtilə Ümumittifaq tikintisi adlandırılan bu nəhəng layihənin həyata keçirilməsində fəal iştirak edib və onun reallaşdırılmasına öz töhfəsini verib. Ona görə bizim üçün əlbəttə ki, bu tədbirdə iştirak etmək çox xoşdur və böyük şərəfdir. Bu gün bu global layihənin həyata keçirilməsinə öz töhfəsini verən insanlarla da görüşəcəyik.

Tarixin yadda qalan bu məqamları ölkələrimizi, xalqlarımızı daha da yaxınlaşdırır, münasibətlərimizin gələcəkdə də ardıcıl inkişafına töhfə verir. Biz əlaqələrimizin inkişafından çox razıyıq. Artıq iki ildən çoxdur ki, 2022-ci ilin fevralında burada, Kremldə imzaladığımız və əsas siyasi sənəd olan, gələcəkdə münasibətlərimizin ardıcıl inkişafını müəyyən edən müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyəti haqqında Bəyannamə çərçivəsində işləyirik.

Sizin də qeyd etdiyiniz kimi gündəlik kifayət qədər genişdir. Orada nəqliyyat komponenti də var, bu gün onu da müzakirə edəcəyik. Ölkələrimizi və tərəfdaşlarımızı birləşdirən "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi yük daşımalarının təhlükəsizliyi baxımından və bir çox ölkələr arasında ticari münasibətləri stimullaşdırmaq üçün global əhəmiyyətə malikdir.

Regional təhlükəsizlik məsələləri həmişə bizim görüşümüzün gündəliyindədir. Biz, həmçinin şadiq ki, onlar öz həllini tapır. Rusiya Qafqazda və daha geniş coğrafiyada regional təhlükəsizlik üzrə əsas ölkədir. Ölkələrimiz arasında əməkdaşlıqdan, qarşılıqlı fəaliyyətdən çox şey asılıdır. Biz qarşılıqlı fəaliyyət və qarşılıqlı maraqlar ruhunda etimad tədbirlərinin, əməkdaşlığın, qarşılıqlı anlaşmanın möhkəmləndirilməsinə və bütün məsələlərin nizamlanmasına çalışırıq.

Bugünkü görüşə görə bir daha minnətdarlığımı bildirirəm və əminəm ki, bu, münasibətlərimizin inkişafına yeni təkan verəcək.

Sağ olun.

Prezident Vladimir Putin: Sağ olun.

Serok Barzanî derbarê hevdîtina bi Erdogan re daxuyanî da

Serok Mesûd Barzanî ragihand ku li gel Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan ji bo berjewendiyên gelê Kurdistan û Tirkîyeyê behsa rêyên hevahengiyê yê berdeyam kir.

Serokê Mesûd Barzanî duh li Hewlêrê Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan û şandeya pê re pêşwazî kir.

Serok Barzanî derbarê hevdîtina de li ser hesabê xwe yê Xê peyamek belav kir.

Di peyama xwe de Serok Barzanî wiha nivîsiye:

Ez îro kêfxweş bûm ku min li Kurdistanê Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan pêşwazî kir.

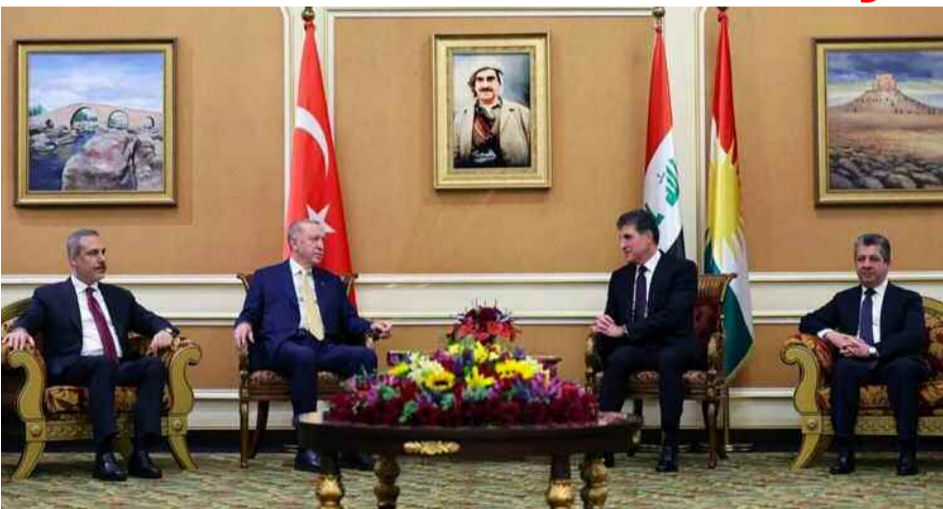
Me ji bo berjewendiyên gelê Kurdistan û Tirkîyeyê behsa rêyên hevahengiyê yê berdeyam kir."

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan piştî serdana xwe ya Bexdayê gihişt Hewlêra paytexta Herêma Kurdistanê.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî li gel şandeyeke berfireh li Balafirgeha Navneteweyî ya Hewlêrê Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan û şandeya pê re pêşwazî kir.

Erdogan bi Serok Mesûd Barzanî, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî re civiya.

Erdogan bi serkirdeyên Herêma Kurdistanê re civiya

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan piştî serdana xwe ya Bexdayê gihişt Hewlêra paytexta Herêma Kurdistanê.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî li gel şandeyeke berfireh li Balafirgeha Navneteweyî ya Hewlêrê Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan û şandeya pê re pêşwazî kir.

Erdogan duh çû Bexdayê û li wê derê Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî pêşwaziya wî kir.

Erdogan û şandeya pê re bi Mihemed Şiya Sûdanî re hevdîtinek pêk anî.

Piştî hevdîtina di navbera Tirkîye û Îraqê de ji bilî Peymana Projeya Rêya Geşepêdanê 25 peymanên din hatin îmzekirin.

Erdogan bi Serok Mesûd Barzanî, Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û Serokwezîr Mesrûr Barzanî re civiya.

Civîna aliyan li Serokatiya Herêma Kurdistanê bi rê ve çû.

Tê gotin ku ji bilî pêwendiyên dualî di hevdîtina de mijara hinartina petrolê ya Herêma Kurdistanê jî ku par hatibû rawestandî, hat rojevê.

Şandeya bi Erdogan re ji Wezîrê Karên Derve yê Tirkîyeyê Hakan Fidan, Wezîrê Navxwe yê Tirkîyeyê Alî Yerlikaya, Wezîrê Parastinê yê Tirkîyeyê Yaşar Guler, Wezîrê Enerjiyê yê Tirkîyeyê Alparslan Bayraktar, Wezîrê Bazirganiyê yê Tirkîyeyê Omer Bolat, Serokê İstixbarata Tirkîyeyê (MÎT) İbrahim Kalin û çend wezîr û berpirsên bilind ên Tirkîyeyê pêk hat.

KÜRD XALQININ DƏYƏRLİ OĞLU, AZƏRBAYCAN NƏSRİNİN QARTALI SÜLEYMAN HÜSEYN OĞLU RƏHİMOV

Rəhimov Süleyman Hüseyn oğlu — nasir, 1938-ci ildən AYB-nın üzvü, Azərbaycanın xalq yazıçısı (1960), Sosialist Əməyi Qəhrəmanı (1975).

Süleyman Rəhimov 1900-cü ilin oktyabrında Zəngəzur mahalının Qubadlı rayonunun Əyin kəndində anadan olmuşdur. İbtidai təhsilini ikisinifli rus məktəbində almışdır. 1921-ci ildə Xanlıq kəndində yeni açılmış məktəbdə müəllim işləməyə başlamışdır. Şuşada pedaqoji kursda oxuduqdan sonra uzun müddət Zəngəzur mahalının müxtəlif rayonlarında müəllimlik etmişdir.

1928-ci ilin payızında dostu Əli Vəliyevlə Bakıya gələrək ADU-nun tarix fakültəsində təhsil almış, eyni zamanda Qaraxəhərdə ikinövbəli savad kursunda yaşlı fəhlələrə dərs demişdir.

Ədəbi fəaliyyətə 1930-cu ildən başlayan Süleyman Rəhimovun ilk əsəri "Şamo"dur. Bununla belə o 50 il bu əsərinin üzərində işləmiş və ona əlavələr etmişdir.

Süleyman Rəhimov 1939-1940, 1944-1946 və 1954-1958-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar

Birliyinin sədri olmuşdur. Azərbaycanın Laçın, Samux, Şahbuz və Nəraşen rayonlarında rəhbər partiya işlərində çalışmışdır (1934-1937). Azərbaycan K(b)P Bakı şəhər komitəsində təbliğat üzrə katib (1940-1941), Azərbaycan

K(b)P MK-da təbliğat və təşviqat şöbəsinin müdir müavini (1941-1944), Azərbaycan Nazirlər Soveti yanında Mədəni-Maarif İşləri Komitəsinin sədri (1945-1958) vəzifələrində işləmişdir.

Azərbaycan Jurnalistlər İttifaqının "Qızıl qələm" mükafatına (1972) layiq görülmüşdür. Üç dəfə Lenin ordeni (1946, 1970, 1975), "Qırmızı Əmək Bayrağı" (1959), "Şərəf nişanı" (1942) ordenləri və medallarla təltif edilmişdir, 1960-cı ildə xalq yazıçısı, 1975-ci ildə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adları almışdır.

1983-cü il oktyabrın 11-də vəfat etmişdir.

Şamo (I,II c. 1931, 1940),

Saqlı (1944)

"Ata və oğul" (1949)

"Mehman" (1953)

"Ana və abidəsi" (1967)

"Mahtəvan" (1968)

"Seçilmiş əsərləri" (üç cildə, 1968-1981)

"Ağbulaq dağlarında"

"Medalyon"

"Ötən günlər dəftərindən"

"Qafqaz qartalı"

"Qoşqar qızı"

"Aynalı"

"Qardaş qəbri"

"Su pərisi"

"Uğundu"

Российские архивы доказывают, что «геноцид армян» – это международный обман

В Москве вышла в свет книга «Армянский вопрос

В 120 документах из российских государственных архивов», опровергающая утверждения о геноциде армян и проливающая свет на многие исторические события, которые по-разному интерпретируются различными историками и псевдоисториками.

Как сообщает 1news.az со ссылкой на АзерТАдж, автором исследования, в которую вошло 120 подлинных и уникальных документов из государственных архивов России, является турецкий историк Мехмет Перинчек.

В своей работе М.Перинчек (с 1998 года) собрал важные документы, которые хранятся только в архивах России.

В вводной части книги отмечается, что армянский вопрос и напрямую связанные с ним утверждения о геноциде армян в последнее время стоят в ряду наиболее спорных вопросов, волнующих общественные умы Турции и всего мира.

Наряду непосредственно с турецкой и армянской

сторонами, важнейшим свидетелем событий периода 1915-1923 гг. была царская, а затем и советская Россия. С этой точки зрения российские государственные архивы содержат такие документы, которые способны сыграть значительную роль в деле установления истины по спорным аспектам в армянском вопросе.

мо доказывают, что геноцид армян является международным обманом». «Документы ясно доказывают, что в 1915-1920 гг. в регионе Закавказья, Восточной Анатолии и так называемой Киликии, включающей в себя регионы Аданы и Мараша, армянскими дружинами осуществлялась политика истребления тюркского

отмечает историк.

Документы доказывают, что накануне и после Первой мировой войны при столкновении как на уровне воюющих государств, так и отдельных народов, имела место взаимная резня.

Автор приходит к нескольким выводам, в том числе и такому, что ответственность за развязывание войны между государствами и взаимной резни между армянами и мусульманами лежит на западных империалистах и царской России. «Великие державы, стремясь разделить территорию

Османской империи, подстрекали радикальные, националистически настроенные армянские объединения на войну с турками. Османское государство, правительство и мусульманское население в этой ситуации предприняли военные меры и, силой подавив восстания армянских добровольческих отрядов, повели справедливую войну с целью защитить свое Отечество»,

отмечается в исследовании.

В книге приводятся документы царского периода об условиях жизни армян в Османской империи, зарождении армянского национализма и его специфике, возложенная на них миссия в Первой мировой войне, о том, как массы турецких армян стали пособниками планов империалистов, о кровопролитной и разбойничьей политике армянских добровольческих дружин и др.

Из архивов советского периода представлены документы, красноречиво свидетельствующие о роли дашнакской Армении и политике этнических чисток, турецко-советском союзе и ликвидации дашнакской Армении, управляемой нацистами политике дашнаков во время Второй мировой войны, о том, что мусульманское население в разы превышало армянское по численности и многие другие уникальнейшие документы.

Несомненно, данная книга-исследование станет серьезным аргументом в пользу объективного освещения и понимания истории относительно пресловутого «армянского вопроса».

Основной особенностью документов является то, что «они ясно и неоспори-

населения Турции и Азербайджана, а также курдского населения»,

LAÇIN VƏ ZƏNGƏZUR MAHALINDA ERMƏNİ VƏHŞİLİKLƏRİ

Laçın 17 ildir işğal altındadır Ermənistan silahlı qüvvələri Şuşanın işğalından sonra Laçının işğal planını həyata keçirməyə başladılar. Və 1992-ci il mayın 18-də ən böyük arzularından birinə-Laçının işğalına nail oldular. O gündən bu günə biz, ancaq Laçın haqqında beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrindən nələrsə eşidirik. Və uzağı həvəskar operatorların işğaldan sonra Laçın, eləcə də digər rayonlarla bağlı çəkdiyi və bundan biznes məqsədilə istifadə edərək bizlərə satdıqları görüntüləri seyr edərək ağrı-acıları bir-birimizlə paylaşmaqla məşğuluq. Laçın mənim böyüyüb boya-başa çatdığım Qubadlı rayonu ilə qonşu olsa da, bu gözəl məkanı yalnız uşaq yaşlarımda görmək nəsimim olub. O vaxtdan da Laçın yaddaşıma çox uca və əlçatmaz bir yer kimi həkk olunub. Arzu Şirinova Nə yazıq ki, uşaqlıq xatirələrim alt-üst oldu və uca sandığım bir məkanı qoruya bilmədik. Düzdür, Laçın uğrunda yüzlərcə şəhid vermişik, Əliyev Əliyev kimi oğulları itirmişik, ancaq Laçını hələ də azad edə bilməmişik. Yadımdadır, erməni silahlı qüvvələri Laçını işğal edəndə atam rəhmətlik dedi: "Qubadlı qolunun birini itirdi". Doğrudan da cəmi bir ildən sonra Qubadlı işğala məruz qaldı. Artıq neçə illərdir işğal tarixlərimizi yad etməklə məşğuluq. Hələ ki, torpaqlarımızı azad edib, bu bayram tarixlərini yaşamaq nəsimimiz olmayıb. Laçın necə "Berdzor" oldu? Laçın özünün tarixi, coğrafi mövqeyinə görə Azərbaycanın ən qədim və strateji cəhətdən vacib olan yaşayış məskənlərindən sayılır. 1992-ci il erməni işğalından sonra bu ərazinin coğrafi adları və toponimləri ermənilər tərəfindən dəyişdirilsədə, Laçın torpaqlarında daş, qaya rəsmləri, mağaralar, kurqanlar və elmə hələ məlum olmayan çoxlu sayda müxtəlif biçimli qədim qala kompleksləri, bir sıra memarlıq abidələri bunu deməyə əsas verir. Laçın rayonu Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edildikdən sonra ermənilər heç bir tarixi məntiqə əsaslanmadan bu bölgəyə "Kaşataq" vilayəti, Laçın şəhərinə isə "Berdzor" adı verərək, eləcə də digər yaşayış məntəqələrinin tarixi adlarını və toponimlərini dəyişdirərək saxtalaşdırmağa nail oldular. Laçın tarix, mədəniyyət və arxeologiya abidələri ilə zəngin olan bir ərazidir. Rayonun Mirik kəndindəki "Qaranlıq kaha", "Bayqara" mağaraları, Hoçaz kəndindəki mağara məbəd hələ eramızdan əvvəl I-II minilliyə aid edilən Xocavənd rayonundakı Azix və Cəbrayıl rayonundakı Tağlar mağaraları ilə müqayisə edilə biləcək qədər dəyərlə və nadir abidələrdəndir.

Erməni alimləri təsdiq edir Dünya arxeoloqlarının apardıqları araşdırmalara və gəldikləri ümumi nəticələrə görə müəyyən edilib ki, neolit və eneolit dövrlərində və tunc dövrünün əvvəllərində özlərin qəbirliyi üzərində torpaq, ağac və daşdan ibarət süni təpələr - kurqanlar yaratmaq adəti olub. Bu baxımdan Laçın rayonuun Güləbird kəndindəki "Qız qəbri" kurqanı və bu ərazidə olan digər adsız kurqanlar, Mirik kəndinin "Təpələr" ərazisindəki kurqanlar və eləcə də Ziyirik kəndi ərazisindəki Rizvan meşələrində və digər yerlərdəki bu tipli kurqanların mövcudluğu və çoxluğu əsas verir ki, bu bölgədə yaşayışın neolit və tunc dövrlərindən başladığı haqqında fikir söylənilsin. Erməni alimləri də təsdiq edirlər ki, aparılan araşdırmalara və dünya alimlərinin gəldikləri ümumi yekdillərə görə, dünyada kurqanların düzəldilməsi yalnız və yalnız azərbaycanlı və türk xalqlarında təsadüf edilir. Belə bir məntiqin mövcudluğu təsdiq edir ki, hələ eramızdan əvvəl III-II minilliklərdə Laçın rayonu ərazilərindəki yerli sakinlər fars(kürd) və türkdilli etnoslar olublar. Tədqiqatçıların apardıqları araşdırmalara və gəldikləri nəticələrə görə, Azərbaycanda hələ eramızdan əvvəl I əsrdə kəhriz sistemlərindən istifadə edilmiş. Bu da onu göstərir ki, Laçın ərazilərindəki kəhrizlərin yaşı nə az, nə çox ən azı yüz illərlə ölçülməlidir. Heç də təsadüfi deyildir ki, indiki Laçın rayonu ərazisində Antik dövr daş abidələrindən sayılan qaya, daş üzərində insan, heyvan, quş və digər həndəsi təsvirlərə də rast gəlmək olur. Bu təsvirlər əsasən rayonun Qaragöl yaylağından, Pəri çınqılı adlanan ərazidən, Kəlbəcər rayonunun əraziləri istiqamətində uzanan silsilə çınqıl daşları üzərində oyulub. Bu təsvirlərin yaşı, bəlkə də Qobustan qayaları üzərindəki təsvirlərin yaşı qədərdir. Çar Rusiyasının qərarı ilə səlcuqların gəlişi Şəhadi kürd dövlətinin süqutundan sonra XII əsrin sonu XIII əsrin əvvəllərində Qarabağın dağlıq hissəsində alban Xaçın knyazlığı yarandı. Bu knyazlıq eləcə də indiki Laçın bölgəsini əhatə edirdi. Ona görə də Dağlıq Qarabağın digər bölgələrində olduğu kimi, bu ərazilərdə də Xaçın adı ilə bağlı yeni adlar, toponimlər əmələ

gəlməyə başladı. Buna misal olaraq indiki Laçın ərazisindəki Xaçınyalı kəndini, Bozlu kənd ərazisindəki Xaçın yalı, Xaçın daşı adları ilə adlanan yer adlarını göstərmək olar. Sonralar Xaçın knyazlığının ərazisində Xaçın da daxil olmaqla Qarabağ-alban mülkləri Xaçın, Vərəndə, Dizaq, Güllüstan (Talış) mülkiyyəti ilə yanaşı, Çiləbörd mülkiyyəti də yarandı. 1828-ci il Rusiya-İran müharibələrindən sonra bağlanan Türkmənçay sülh müqaviləsinə əsasən, bölgə Şimali Azərbaycanın tərkibində Rusyaya qatılıb. Öz sərhədləri ətrafında təhlükəsiz zona yaratmaq məqsədi ilə çar hökuməti Cənubi Qafqazda Azərbaycan torpaqlarının erməniləşdirilməsinə qərar verib. Bu qərardan sonra Rusiyanın himayəsi altında Osmanlı dövlətindən və İrəndən Azərbaycan torpaqlarına ermənilərin kütləvi şəkildə köçürülüb məskunlaşdırılmasına başlandı. Beləliklə, qədim Azərbaycan torpaqları olan Naxçıvan, İrəvan, Zəngəzur və Qarabağ ərazilərinə Rusiyanın müstəmləkəçilik siyasəti nəticəsində xeyli sayda erməni ailələri yerləşdirilsə də, Qarabağın tərkibində olan Laçın bölgəsinə (Gorus, Sisyan, Qafan, Mehri məntəqələri istisna olunmaqla), ermənilərin məskunlaşdırılması mümkün olmadı. Azərbaycanda xanlıqlar ləğv edildikdən sonra, Laçın bölgəsi 1829-cu ildən yeni yaradılan Qarabağ əyalətinə qatılıb, 1861-ci ildən isə indiki Laçın Rus imperiyası siyasətçilərinin qərarı ilə ayrıca, Zəngəzur qəzasına çevrilib. Zəngəzur qəzası: - Şimali Azərbaycan torpaqlarında Rusiyanın yaratdığı inzibati ərazi

Cümhuriyyətinə qarşı hazırlanan qiyamın qarşısını almaq, ölkənin ərazi bütövlüyünü təmin etmək və əhalini qırğınlardan qorumaq üçün Azərbaycan hökuməti Zəngəzura qoşun hissələrinin göndərilməsinə qərara aldı. Bu məqsədlə hərbi nazirlik 1919-cu il oktyabr ayının 30-da xüsusi Zəngəzur dəstəsi yaratdı. Dəstənin rəhbəri 1-ci piyada diviziyasının komandiri, general-mayor Cavad bəy Şixlinski idi. Dəstə oktyabrın 30-da ilkin mövqelər istiqamətində Xankəndindən Zəngəzura doğru hərəkətə başladı. Müxtəlif istiqamətlərlə hərəkət edən birinci, habelə sağ və sol dəstələr Diğ yaşayış məntəqəsinə doğru irəliləməli idilər. Diğ erməni silahlı qüvvələrindən təmizlənməsi həm Qarabağa aparın strateji yolu, həm də bölgəni nəzarət altında saxlamaq üçün böyük əhəmiyyət daşıyırdı. Dəstənin rəisi Şixlinskiyə əmrinə əsasən, 1-ci dəstə noyabrın 3-də hücumu başlamaq, dəstənin piyada bölmələri 2 ədəd topla Sultanlar kəndi, kürd suvari bölmələri isə Sadınlar kəndi istiqamətində irəliləməli və orada döyüşqabağı mövqe tutmalıydı. Hücum zamanı dəstənin sağdan mühafizəsi Sultan bəy Sultanovun rəhbərliyi ilə yerli partizanlara tapşırıldı. Diğ istiqamətində aparılan döyüşlər Azərbaycan qoşun hissələrinin uğuru ilə başlasa da, onu əldə saxlamaq mümkün olmadı. Zəngəzur qırğınları Zəngəzur qəzasında ermənilərin həyata keçirdikləri talanlar, zorakılıq aktlarını, soyqırımları dayandırmaya mümkün olmadı. Zəngəzur qəzasında 115 azərbaycanlı və kürd kəndləri ermənilər tərəfindən dağıdılıb. Həmin kəndlərdə 3257 kişi, 2776 qadın və 2196 uşaq öldürülüb, 1060 kişi, 794 qadın və 485 uşaq yaralanıb. Vağadü kəndində erməni vandalları 400-dən çox azərbaycanlı əhalinin sığınacaq tapdığı məscidə əvvəlcə əl qumbaraları atıb, sonra isə ona od vuraraq adamlarla birlikdə yandırdılar. Məhz bu səbəbdən, 1918-1920-ci illər Azərbaycan tarixində Zəngəzur qırğınları kimi qeyd olunur. 1920-ci il aprelin 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra ermənilərin Zəngəzuru Azərbaycandan qoparmaq siyasəti daha da fəallaşdı, Ermənistanda sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra isə bunu Rusiyanın əli ilə həyata keçirmək mümkün olub. Belə ki, Zəngəzur qəzası torpaqlarının böyük bir hissəsi Ermənistanla ilhaq edililib, Ermənistan Xalq Komissarları Sovetinin 1921-ci il 20 iyul tarixli qərarı ilə Ermənistan SSR-də Zəngəzur qəzası yaradılıb. 1920-ci illərin sonlarında həyata keçir-

vahidi olub. 1867-ci ildə Yelizavetopol (Gəncə) quberniyası yaradılarda Zəngəzur qəzası onun tərkibinə verilib. Zəngəzurun qəza mərkəzi, İrəvandan gətirilib yerləşdirilən ermənilərin daha çox məskunlaşdırıldığı Gorus adlandırılan yeni yaşayış məntəqəsi müəyyənləşdirilib. "Qanlı dərə" döyüşü Zəngəzur ərazilərində məskunlaşdırılmış ermənilər, azərbaycanlılara, kürdlərə qarşı qırğınlar törətməyə, qəzada say baxımından üstün olmağa, beləliklə də bu torpaqlara yiyələnməyə çox ciddi şəkildə cəhd göstəriblər. Şimali Azərbaycanda, 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaradıldıqdan sonra ermənilərin düşmənçilik siyasəti daha da gücləndi. Qarabağı və Zəngəzuru mənimsəmək üçün ərazi iddiaları onların törətdikləri kütləvi qırğınlarla müşahidə olunmağa başladı. Bu qırğınlar Laçın bölgəsinin bütün ərazilərində daim müşahidə olunurdu. Erməni ordusunun komandanı Andronik nə yolla olursa- olsun öz silahlı qüvvələri ilə bərabər Gorus, Laçın, Şuşa istiqamətindən Qarabağa daxil olmaq, oranın erməni əhalisini Azərbaycan hökumətinə qarşı qaldırmaq, tənqidatlar törətmək və bölgədə itaətsizlik yaratmaq istəyirdi. Bu məqsədlə Andronik bir neçə minlik ordu ilə Zabux kəndini keçərək Laçın istiqamətində irəliləməyə başladı. Bu məsələdən əvvəlcədən xəbər tutan, bölgənin nüfuz sahiblərindən biri, Qarabağın general qubernatoru kürd xalqının qəhrəman oğulları Xosrov bəy Sultanov və qardaşı Sultan Bəy, öz partizan dəstəsi ilə Laçın-Zabux yolundakı bir dərədə pusqu quraraq Andronikin qoşununu mühasirəyə saldılar. Burada təqribən bir gün gecə-gündüz çox qanlı döyüşlər getdi. Bu döyüşlər zamanı general Andronik demək olar ki, bütün qüvvəsini itirərək bir neçə nəfərle güclə qaçmağa imkan tapdı. Dərə bu döyüşdən sonra xalq arasında "Qanlı dərə" adlandırıldı. Bu məğlubiyyətdən sonra daha da azğınlaşan erməni diğası Andronik Azərbaycanın bu bölgəsində daim sabitliyi pozmaq, Zəngəzur və Qarabağ torpaqlarını işğal etmək üçün Rusiyanın maliyyə dəstəyi ilə yeni-yeni silahlı qruplar yaradırdı. Bölgədə erməni və digər xarici silahlı qüvvələrin iştirakı ilə Azərbaycan Xalq

ilən rayonlaşma siyasəti nəticəsində həmin ərazilərdə Qafan, Gorus, Mehri və Sisyan rayonları təşkil edilib, Zəngəzur bir tarixi vilayət kimi ləğv olunub. Zəngəzur qəzasının böyük bir hissəsinin Ermənistanla birləşdirilməsi Azərbaycana daha bir zərbə vurub, Naxçıvan torpaqları Azərbaycandan ayrı salınıb. Artıq bu dövrdə Zəngəzur vilayətinin Azərbaycanda qalan hissəsində də hansısa bir inzibati idarə mərkəzi yaradılması zərurəti meydana gəlib. Və beləliklə, (1921-1929) Kürdüstn qəzasının mərkəzi olan Abdallar arasındakı ərazidə rayon mərkəzinin yaradılması qərara alınır. Rayonun adını seçərkən yerli relyefi və əhalinin xarakterini nəzərə alan yazıçı Tağı Şahbazi Simurq təşəbbüs göstərərək rayonun adını Laçın elan etib. 1930-cu ildə Laçına rayon statusu verilib. Azərbaycanın qərb torpaqlarına sahib çıxaraq bu torpaqlar üzərində özlərinə dövlət quran ermənilər artıq Azərbaycana qarşı yeni, daha böyük ərazi iddiaları ilə çıxış etməyə başladılar. Onlar Qarabağı Ermənistanla birləşdirilməsi məsələsini ortaya ataraq bir maneə kimi Laçın rayonunu aradan götürməyin yollarını düşündülər. Sovetlər dönəmində ermənilər dəfələrlə Laçın rayonunun bir inzibati mərkəz kimi ləğvinə çalışsalar da, təşəbbüsləri baş tutmamışdı. Bunun əvəzində onlar 1970-1980-ci illərdə Güləbird, Cicimli, Malıbəy, Qarıqışlaq, Sadınlar və digər kəndlərin yüz hektarla pay torpaqlarını və bütövlükdə Qaragöl yaylağını mənimsəməyə nail oldular. 1992-ci il mayın 18-də Laçın rayonu erməni-rus ordu birləşmələri tərəfindən işğal edilmiş. 1835 kv.km. ərazi, 125 kənd və qəsəbə, 14745 yaşayış evi, 891 təhsil, kommunal və kənd təsərrüfatı müəssisəsi, 218 mədəniyyət müəssisəsi, o cümlədən 250 tarix və memarlıq abidəsi, 5 muzey, 6050 mədəniyyət və incəsənət nümunəsi ermənilər tərəfindən mənimsənilib. Bu işğalçılıq siyasətinin nəticəsi olaraq rayonun 262 nəfər sakini şəhid olub, 67 nəfər itkin düşüb, 871 uşaq yetim qalıb, 66 646 min nəfər əhali öz dədə-baba torpaqlarından qovularaq, öz vətənlərində didərgin həyatı yaşayırlar.

(Əvvəli ötən sayımızda)

Elə ki ermənilərlə ruslar başladılar müsəlmanları gülləbaran etməyə, müsəlmanların içində olan zabıt öz rusları ilə şeypur çalib səs saldılar ki, dava eyləyən kazaklarla erməni tayfasıdır, bunun müsəlmanlara dəxli yoxdur. Müsəlmanların onun sözünə inansalar da, yaraq-əsbabları əllərində küçələrə gəlib, vuruşmağa hazır dururdular, amma atan yox idi. Xof arasında qalmışdılar. Gecə düşən kimi od-alov işığı ələmi götürdü.

Biçarə müsəlmanlar bu hiyləyə inanıb, axşamədək səngərlərdə və küçələrdə muntəzir durdular. Elə ki, gecə oldu, bu vədə gördülər ki, Köçərli məhəlləsitarəfdən od-alov qalxdı. Xəbər gətirdilər ki, general Qalaşakovun əmrilə ruslar ermənilərlə birləşib, Köçərli məhəlləsinin məscidinə və evlərə od vurublar. Bu işiq onun işığıdır. Generalın hiyləsi müəyyən olduqdan sonra xalq qarxıb qalmışdı. Bilmirdilər səngərlərə gedib düşməyə cavab versinlər, yaxud bazar-dükanda olan şeyləri bir yerə daşsınlar. Xülasə, o gecə bütün tufəngdarlar dükanlardakı malları evlərə daşımaqla məşğul oldular. Ona görə ermənilər və ruslar bir gecə boş evlərə od vurub

Mir Möhsün Nəvvab

və nömrəsi var idi.

General özü isə gah bu, gah da o biri

toplar ki, neçə yüz dəfə atdılar bir insana və heyvana zərəri yetişmədi. Hərçənd ki, top güllələri məscidin ətrafında olan evlərin bir parasının taxtapuşuna, pəncərəsinə və bir para yerlərinə dəyib şikəst elədi.

Amma bu qədər kazak, rus və erməni top və tufənglərinin müqabilində, ancaq onların yarısı qədər olmasına baxmayaraq, müsəlman tayfası mərdliklə dava

edir, səngərlərdə və gizli yerlərdə möhkəm dayanıb, dəstə-dəstə erməniləri və onların səngərlərini gülləyə tutub atışdırdılar. Hər dəm nəreyi «Ya Əli!» və uca səslə salavat çəkib, neçə yüz yerdən gurultu ilə gülləni yağmur tək tökdülər. Əlavə bir topları var idi. Üçüncü gecə həmin topu təkərə mindirərək səngərləri dolandıraraq, hər səngərdən bir-iki dəfə erməni səmtə atırdılar. Divanxana qabağında atanda Qız kilsəsinin yanında bir darvazanı dağıtdı. Mamayı səngərindən yuxarı meydana tərəf atanda 18 nəfər erməni yaralandı və öldü. Topun içində nal parçaları və xırda dəmirələr doldurmuşdular. Bu topu bürüncdən qalalı (şuşalı) bir usta tökmüşdü. Bundan başqa, bir gurultusu var idi ki, atılan vaxt dağ, daş hərəkət

Həmin şəxslər yeyib, içib rahat olduqdan sonra yekdil və yekməqal səhər əhlinə dedilər ki, bunu bilin, siz səhər əhli bədənin başı hesabındasınız. Biz kəndistan əhli isə ayaq və sair üzvlər mənziləsindəyik. Başa haradan zərbə gəlsə lazımdır ki, həmin zərbə əl və ayaqla başdan rədd və müdafiə olunsun. Nə qədər ki, baş salamatdır, bədən də salamat olacaq. Əgər əl, ayaq və qeyri üzvlər olmasa da, baş salamat qalarsa, bədən də salamat qalar. Allah eləməsin, başa zərbə yetişsə, bədən tamam öləcək və qeyri üzvlər dəxi bir iş görə bilməz. Bizlər dura-dura siz səhər əhli belə zəhmətə düşməyiniz bizim üçün nadanlıq və insafsızlıqdır.

Lazımdır ki, biz sizin öndə vuruşan dəstəniz olub, istənilən canfəşanlıq əmələ gətirək.

Xülasə, elə ki gecə araya gələn kimi Sultan bəy və İbrahim bəy öz igid cavanlarını dəstə-dəstə səngərlərə bölərək vuruşa başladılar. Sonra onlar salavat çəkib «Ya Əli!» deyə-deyə erməni səngərlərinə hücum keçdilər və tezliklə onları tutdular. Müsəlman cavanları bu əməliyyatı böyük atışmalar və erməni səngərlərindən onların üzərinə yağdırılan güllələr altında

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

yandırdılar. İkinci gecədən müsəlmanlar davanı başladılar. Köçərli məscidinin ətrafında hiylə ilə çadır qurub mənzil etmiş ruslar məscidə tərəf gedən iki müsəlmanı — Hacı Abdullanı və Kərbəlayı Əlini güllələyib yıxdılar. Onlara tərəf gedən daha bir müsəlmanı da vurub yerə sərdilər. Ondən sonra gəlib məscidə od vurub yandırmağa başladılar. Məscid od alıb yandıqdan sonra, ermənilər və ruslar Abbas Mirzənin oğlu şahzadə Bəhmən Mirzənin imarətinə gəldilər. Şahzadə Bəhmən Mirzə neçə il bundan irəli İran dövlətində böyük cinayət etdiyinə görə, oradan köç-külfətilə qaçıb, rus dövlətinə pənah gətirmişdi. Rus padşahı hər il ona 36 min manat məvacib verirdi. O, ailəsi və xidmətçilərlə ikimərtəbəli təmtəraqlı bir evdə yaşayırdı. Şahzadə mərhum olandan sonra onun varisləri və xidmətçiləri yenə orada qalırdılar. Amma bu davadan irəli onun oğlanları və ailələri evi bisahib qoyub, hər biri bir yerə getmişdilər. Bu imarəti də gəlib yandırdılar. Daha sonar Rzaqulu Mirzə bəy Cürminin və oğlanlarının, eləcə də Şuşanın neçə böyük əyanlarının sahibsiz evlərinə, bir sıra hamamlarla birlikdə od vurdular.

Bunlar boş evləri yandırarkən bu tərəfdə generalın kazakları hər bir səngərə dəstə-dəstə bölünmüş erməni silahlıları və xidməti qurtarmış erməni soldatları ilə başladılar müsəlmanları topa tutmağa və nizam qaydasıyla tufənglər atmağa. Bir gecə-gündüzdə dövlətin (rus ordusunun) topundan 120 kərə müsəlmanlar səmtə atış açdılar. Ondən savayı, ermənilərin özlərinin 6 ədəd topları var idi. Dövlətin toplarının sayı isə beş ədəd idi. Bu 11 ədəd topu səngərlərə qoyub, arası kəsilmədən peydərpəy atırdılar.

Dövlət toplarından müsəlmanların üstünə açılan atışlar zamanı yerə düşən top güllələrini müsəlmanlar götürür, bir yerə cəm edib saxlayırdılar ki, lazım olan yerlərə göstərsinlər və generalın dövlətə və millətə xəyanət etdiyini sübut etsinlər. Çünki o topların gülləsində dövlətin nişanı

səngərdəki topçulara baş çəkərək onların atışlarına düzəlişlər verirdi. Bu halətdə ermənilər generalın yanına gəlib, iki müsəlman səngərindən şikayət etdilər ki, bizlərə bu iki səngərdən çox zərər dəyir. Belə ki, onların əlindən bir insan həyətə və evlərdə hərəkət edə bilmir. Bu səngərlərin biri Gövhərağanın, o birisi isə Hacı Rüstəmin evlərində yerləşirdi. Ağa

general dedi ki, buyuraram hər iki səngəri tar-mar edərlər. Sonra generalın göstərişilə kazaklar, ermənilər və rus əsgərləri Hacı Rüstəmin evində olan səngərə doğru hərəkət etdilər. Evin ermənilərə tərəf olan səmti xarabalıq idi. Qırğın başlamazdan bir gün əvvəl generalın tədbirilə gəlib, xarabalıq tərəfdən evin divarının dibindən küllüglə yarım arşın qədərində deşik açmışdılar. Müsəlmanlar həmin deşiyi görüb, bir-birinə xəbər vermişlər ki, ermənilər Hacı Rüstəmin evinin divarını dəliblər. Bunu bilə-bilə müsəlmanlar səhlənkərlilik edib, nə o deşiyi bağladılar, nə də onun ağzına bir tufəngdar qoymadılar ki, görsünlər nə olacaq.

Ermənilər ruslarla birlikdə, gizləncə o xarabalıqlarla gəldilər həmin deşik olan divarın yanına. Generalın təliminə əsasən o deşikdən evin içinə bir balaca yeşik atıb, geri qaçdılar. O yeşiyin içində bir partlayıcı maddə var idi ki, onun adına dinamit deyirdilər. Evin içinə atdıqları həmin dinamit partlayıb, ikimərtəbəli

imarəti havaya sovuraraq tar-mar etdi. Ondən sonra evə od vurub yandırdılar. Yaxşı ki, bir adama xəsarət yetişmədi. O evdə olan müsəlmanlar qabaqcadan çıxıb, müqabilədə olan Hacı Həsənin evinin səngərinə doluşmuşdular.

Xülasə, general sair yerlərdən gəlmiş 7 min erməni silahlılarını, 850 nəfər kazak və rusları tamamilə bölüşdürərək müsəlman səngərlərinin müqabilinə göndərdi. Silahlılarla yanaşı, arasıkəsilmədən atan dövlət (rus ordusu) və erməni toplarının cümləsinin məqsədi məscidlərə rəxnə salmaq və minarələri darmadağın etmək idi. Allaha şükür, bu qədər

edib guruldıyırdı. Amma dövlətin və ermənilərin topu belə deyildi. Hər səngərdən qalxan bu topun gurultu qorxusu erməniləri daha çox vəhşətə salır və həyəcana gətirirdi.

O zaman ermənilər İran tərəfdən qoşun gəldiyini və bu topun da onların olduğunu güman eylədilər. Amma bu tərəfdən təsadüfən o gecə və onun sabahısı dalbadal neçə yüz igid və təcrübəli döyüşkən cavanlar sursatla Qalaya daxil oldular. Qala əhli onları artıq dərəcədə ehtiramla qəbul edib, yaxşı mənzillərdə yerləşdirdilər. Amma çox olduqlarına görə, əksərinə məscidicameədə yer verdilər. Camaat səhər, günortaya və axşam onlara ləzzətli yeməklər verib, rahatlıqlarını təmin etdilər. O gün və o gecə yatıb rahat oldular. Bu igidlərin iki sərkərdələri var idi. Biri Sultan bəy Paşa bəy oğlu və biri də İbrahim bəy Əli Məhəmməd bəy oğlu.

aparırdılar.

Bir tərəfdən də müsəlmanların cavanları və uşaqları pud-pud neft və bağlama-bağlama köhnə əski və cındalar götürüb, üz qoydular Vəzirovların səngərinə. Oradan isə doldular ermənilərin evlərinə. On beş evə od vurdular, lakin cında və əskilər üç gecə-gündüz yağışın altında qalıb islandıqına görə həmin evlərdən yalnız üçü yandı. Bir qismi isə yarımçıq yanmışdı. Bundan başqa Ağadədəli səmtində müsəlmanlar daha iki evi yandıraraq tamam məhv etdilər. Müsəlmanlar bir o qədər ev yandıra bilmədilər, çünki irəlindəki davada erməni tayfasının yarı evlərini, bazarlarını, divanxanalarını və digər imarətlərini tamamilə yandıraraq yerlə-yeksan etmişdilər.

Ermənilərin avadanlıqları yuxarı Xəlfəli qapısı tərəfdə cəm olmuşdu. Müsəlmanların əli də ora yetmirdi. Aralıqda olan məsafə isə tamam xarabalıq idi. Həmin gecə İbrahim bəy öz dəstəsilə «Ya Əli!» nərsəsi çəkib, ermənilərin səngərlərinə və evlərinə gülləni yağmur tək yağdıraraq onları arasından çoxlu adamlar öldürərək irəliləyirdilər. İbrahim bəyin dəstəsi irəlilədikcə erməniləri daha da yuxarıya qovurdular. Bir zaman yandırmağa ləyaqəti olan bir erməni evinə çatan İbrahim bəy qışqıraraq söylədi ki, neft və əski gətirin, bu evi yandıracağam. İbrahim bəy istəyirdi ki, evə od vursun, birdən ermənilər tərəfdən bir havayı güllə gəlib o biçərəyə dəydi. İbrahim bəy «ya Allah!» çağıraraq yerə yıxıldı və orada da canını tapşırırdı. Elə ki, İbrahim bəy həlak oldu, ona mənsub olan dəstənin damağı yandı. Kədərlili və məyus oradan o məzlumun cənazəsini götürüb, Böyük məscidin həyətinə gətirdilər. O biri dəstələr də bəyin ölüm xəbərini eşidərkən, çox məyus oldular. Elə ki, sabah oldu, bəyi qüsl və kəfən edib, məscidin günbatan tərəfindəki bağçada Şahmar bəyin yanında dəfn etdilər (Allah onları bağışlasın).

(Ardı var)

SOYQIRIM YALANINI TƏSDİQ EDƏN ERMƏNİLƏR VƏ RUSLAR

Ermənilər böyük Ermənistan qurmaq xülyası ilə böyük dövlətlərin vədlərinə aldanaraq 1921-ci ilə qədər Anadoluda və Azərbaycanda qanlı qətlamlar, daha doğrusu, vəhşiliklər törətmişlər. Bütün bu qeyri-insani hərəkətlər Osmanlı dövlətinin, Türkiyə Cümhuriyyətinin, Türkiyə Genelkurmay Başqanlığının, Azərbaycanın, Fransanın, Almanyanın, İngiltərənin və Rusiyanın dövlət arxivlərindəki rəsmi sənədlərdə də öz əksini tapmışdır. Rəsmi sənədlər isə ermənilərin 1915-ci ildə yaşanan hadisələri dünya ictimaiyyətinə uydurulmuş "soyqırım" kimi təqdim etmələrinin hüquqi əsaslardan uzaq olduğunu ortaya qoyur.

"Soyqırım" iddiasında olan ermənilər 95 ildir bütün səylərinə baxmayaraq Osmanlı dövlətinin erməniləri yox etmə niyyətini isbat edə bilməmişlər. Sənəd dediklərinin də saxtəliyi ortaya çıxmışdır. I Dünya müharibəsinin sonuna yaxın İstanbulu işğal edən ingilislər erməni patriarxanasının raportlarına əsaslanaraq "qətlam" və müxtəlif "cinayətlər" törətdiklərindən məsul tutduqları, aralarında nazir və bəzi rəhbərlərin də olduğu 144 nəfər Osmanlı dövlətinin məsul işçilərini mühakimə etmək üçün Maltaya sürgün etmişlər. Ancaq ingilislər bütün arxiv sənədlərini tədqiq etmələrinə baxmayaraq həbs etdikləri şəxsləri günahlandıracaq bir dəlil belə tapa bilməmişlər. Nəticədə, Maltaya sürgün etdikləri şəxslərin hamısını azad etmişlər. Beləliklə, hələ o zamanlar "erməni soyqırımı" iddialarının uydurma olduğu məlum olmuşdur.

Bu gün ermənilər Sevr müqaviləsinin hələ də gücündə olduğunu irəli sürüb istismar yolu ilə Türkiyənin şərq və cənub-şərqində olan bir çox şəhər və kəndləri üzərində haqlarının olduğu iddiasındadırlar. Onlar uydurduqları "erməni problemləri"ni dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq və bu "problemləri" beynəlxalq miqyasda qəbul etdirmək məqsədilə Türkiyə əleyhinə aparılan təbliğat fəaliyyətlərini 1965-ci ildən etibarən artırıb. Bu şovinist insanlar özlərinin məzlum xristianlar olduqlarını, türklərin haqsız və barbarca törətdikləri qətlamlarla hüzur içərisində yaşadıklarını vətənlərindən atıldıklarını irəli sürüb Şərqi Anadolunu Azərbaycan türklərinin ata-baba yurdu olan İrəvan xanlığında qeyri-qanuni elan etdikləri "Ermənistan" qatmaq istəmişlər. Daşnakların bu səyləri bir nəticə vermədikdən onlar 1973-cü ildən etibarən bütün dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında terror hərəkətinə

başlamış, 200-ə yaxın terror hadisələri törətmişlər. Vəhşicəsinə törədilən bu hadisələrin dünya ictimaiyyətində yaratdığı mənfi təsirləri gördükdə isə onlar "erməni soyqırımı" uydurmasını dünya ictimaiyyətinin gündəminə gətirmişlər. Etiraf etmək lazımdır ki, bu uydurulmuş "soyqırım" mövzusunda erməni komitələri, kilsələri və xüsusilə erməni diasporu ağıllığı-muz müsbət nəticələr əldə etmişlər.

Diaspor kəlməsi, əslində, yəhudilər üçün istifadə olunan bir termdir. Doğma yurdlarından ayrılaraq xarici ölkələrdə yerləşən yəhudiləri tanımaq üçün istifadə olunan diaspor kəlməsi ermənilər haqqında da söylənməyə başlanmış, daha çox məşhurlaşmışdır. Bu gün diaspor kəlməsi tələffüz edildikdə hər bir insanın ağılına ilk olaraq erməni diasporu gəlir. "Bu gün ermənilərin fəaliyyətlərini təşkil edən və Ermənistanın xarici siyasətini, sözün əsl mənasında idarə edən erməni diasporudur,"- deyə bilərik. Bütün dünyaya yayılmış erməni diasporunun məqsədi türk düşmənçiliyini təbliğ etmək və uydurulmuş "soyqırım"ın intiqamını almaqdır.

Türkiyəyə və Azərbaycana qarşı cəbhə yarıdan erməni diasporu hər il erməni "soyqırımı" günü qəbul etdikləri 24 aprel tarixində yaşadıkları ölkələrdə bu mövzunu gündəmə gətirir, yerli və mərkəzi idarələri Türkiyə əleyhinə qərar almağa məcbur edir, qurduqları planlarına qaldıqları yerden davam edirlər. Əslində 24 aprel günü "erməni soyqırımı" deyə bir hadisə baş verməmişdir. Bu, ermənilərin türklərə qarşı uydurduqları bir iftiradır. Osmanlı dövləti 24 aprel günü, yaşadıkları dövlətə qarşı törətdikləri xəyanət və ikiüzlülüklerine görə erməni komitəçi və çəpəçilərinə həbs etmişdir, öldürməmişdir. Amma ermənilər o günü elə təsvir etmişlər ki, guya o gün ermənilərə qarşı böyük bir qətlam törədilmişdir. Beləcə, 24 aprel günü 95 ildir təkrarlana-təkrarlana beynənlərə həkk olmuşdur. Nəticədə, bir çox dövlətlərin Milli Məclisləri işin əslini araşdırmadan ermənilərin bu böyük yalanını doğru kimi qəbul edib 24 aprel 1915-ci il tarixini "erməni soyqırımı" tarixi olaraq qəbul etmişlər. Doğrusu, bir çox ölkədə müqəddəs sayılan Milli Məclisin belə bir qərarı qəbul etməsinə inanmaq olduqca çətinidir. Bu da bir həqiqətdir ki, Milli Məclislər uydurma tarixi hadisələr haqqında qərar alacaq quruluşlar deyillər. Tarixi tarixçilər dəyərləndirməlidirlər. Motivlər nə olursa olsun xarici ölkələrin Milli Məclislərinə təqdim olunan "erməni soyqırımı" iddialarına dəstək verən bəzi ölkələrin niyyətləri insanlığa qarşıdır.

Bu gün dünya ictimaiyyətində Türkiyə və Azərbaycana qarşı

davamlı problemlər yaradan bir Ermənistan ilə qarşıqarşıyıq. 1998-ci ildə Ermənistan prezidenti seçilən R.Koçaryan iqtidara gəlgəlməz "soyqırım"ın bütün dünya tərəfindən tanınmasını Ermənistanın xarici siyasət hədəflərindən biri olaraq açıqlamışdır. Bu mövzunun dövlət siyasəti olduğunu dilə gətirən Ermənistanın bugünkü siyasətçiləri də "soyqırım"ın tanınması mövzusu Ermənistanın xarici siyasətinin ən önəmli ünsürlərindən biri olduğunu hər zaman və hər yerdə ifadə edirlər. Beləcə, hər baxımdan tamamilə çıxılmaz vəziyyətdə olan Ermənistan güclü dövlətlərin oyuncağı olmaqdan əl çəkmir, Türkiyəyə və Azərbaycana qarşı uydurmalarla dolu siyasət yürütməyə davam edir.

Bu gün Qarabağ bölgəsi də daxil olmaqla 46.200 kv.km Azərbaycan türkünün ata-baba yurdunda yaradılan Ermənistanda bir türkün belə yaşadılmamasına dünya ictimaiyyəti nə anlam verir? Doğrudur, bu gün oralarda 4264

imzalanmış Qars müqaviləsi Türkiyənin şərq sərhədlərini müəyyən etmişdir. Bu müqavilənin hələ də güvvədə olması Ermənistanın Türkiyədən və Azər-baycandan torpaq tələb etməsini hüquqən doğru olmadığını göstərir.

1998-ci ildə Daşnak təşkilatının gizli lideri R.Koçaryanın prezident seçilməsilə millətçi hərəkatlar sərbəst buraxılmış, Ermənistan Türkiyə ilə əlaqələrində sərt bir siyasət izləməyə başlamışdır. Koçaryan rəsmi bir açıqlamasında, soyqırımı heç bir zaman unutmayacaqlarını, bu faciəni bütün dünyaya xatırladacaqlarını, soyqırımın cəzasız qaldığını, millətlərarası tanıma və qınamanın layiq olduğu səviyyədə gerçəkləşmədiyini dilə gətirmiş, BMT-nin 53-cü iclasında da iddialarını təkrarlayaraq, Ermənistanın Türkiyə və Azərbaycan tərəfindən blokada altına alındığını ifadə etmişdir. Bu tələblərin qarşısında ortaya belə bir sual çıxır: Türkiyədən və Azərbaycandan rəsmən torpaq

tələb edən və buna konstitusiyasında yer verən bir ölkə ilə normal əlaqələr necə qurula bilər?..

Bu gün Azərbaycanın tarixi torpaqlarında yaradılan "Türksüz Ermənistan"da rəsmən 3,5 milyona yaxın erməni qeydlidir, lakin oralarda yaşayanların

sayı təxminən 1,7-1,8 milyondur. Ermənilər haqqında həqiqətləri ortaya qoymaq bizim hər birimizin borcudur. Bu gün Ermənistanda türk adını daşıyan nə bir kənd, nə də bir Azərbaycan türkü vardır. Halbuki erməni Zaven Korkodyanın 1932-ci ildə nəşr etdiyi "Sovet Ermənistanının əhalisi son yüz ildə, 1831-1931" adlı kitabında adları çəkilən 2.310 kənddən 2.000-dən çoxunun adı Azərbaycan leksikonundadır. O torpağın hər qarışında Azərbaycan tarixinin izləri vardır. Heç şübhəsiz, bugünkü "Ermənistan Respublikası"nın ərazisində qalan və qalmayan mədəniyyət abidələri ciddi bir şəkildə araşdırılmalıdır. Və bu araşdırmalar BMT-nin üzvü olan, lakin nə xristian, nə də islam dininə mənsub olmayan ölkələr tərəfindən aparılmalıdır. Hesab edirəm ki, bu cür araşdırmalar həqiqətləri ortaya qoyar.

Dünyada irq, dil və din fərqi güdmədən bütün erməni kütləsinə hər cür imkanı istər Osmanlı imperatorluğundan, istər Türkiyə Cümhuriyyətindən, istərsə də Azərbaycandan daha artıq verən başqa bir dövlət və ya millət göstərmək mümkün deyildir. Ancaq ermənilər Azər-baycan türklərinin ata-baba yurdu olan İrəvan xanlığında qurduqları Ermənistanda bu haqqı türklərə tanıyırlar. Tarixi rəsmi sənədlər bu yazdıqlarımızı isbat edir. Lakin

ermənilər istismar planlarını yerinə yetirə bilmək üçün uydurmalarına davam edir, I Dünya müharibəsində və sonrasında Anadolunu və Azərbaycanı yaxıbyandırdıkları kimi bu gün də Azərbaycanın Qarabağ bölgəsini və ətrafını yaxıbyandırdılar. Onlar Azərbaycana atəşkəs müqaviləsi imza-lamalarına baxmayaraq bu dövlət ilə müharibə şəraitini davam etdirir, işğal altında tutduqları torpaqlardan Azərbaycan sərhəddə yaşayan insanlarımızı atəş açır, sərhəddə yaşayan erməniləri və sərhəddə yaşayan Azərbaycan vətəndaşlarını zəyiq altında tutmaqdan qalmır, hər gün olmasa da tez-tez Azərbaycan əsgərini və ya vətəndaşını şəhid edirlər. Türk dünyası başda olmaqla, bütün dünya ictimaiyyəti də bu hadisələrə seyirci qalırlar, Xocalı soyqırımına seyirci qaldıqları kimi. Xatırlayın, Azərbaycanın yarısı qədər olmayan İsrailin 2 əsgərini öldürməmişdilər, qaçırılmışdılar, onlar isə minlərlə insanı öldürdülər, 1 milyona yaxın insanı evsiz-eşiksiz qoydular. Bütün bunların isbatı üçün rəsmi sənədlərə ehtiyac yoxdur, bu faciələr bütün dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında törədilmişdir.

Bu gün Ermənistan dörd qonşusunun üçü ilə ciddi anlaşmazlıqlar içərisindədir. Bu şəraiti yarananlar da ermənilərin özleridir. Ermənilərin Türkiyə və Azərbaycana qarşı yaratdıqları problemlər göz qabağındadır. Deyək ki, bunlar türkləri özlerine qan düşməni sayırlar. Yaxşı, bəs bunlar gürcülərə niyə dolana bilmirlər?

Biz türklərin ciddi-ciddi düşünüb, yönətlərimizi dəyişdirməyimizin zamanı gəlmədimi? 255 milyon türkün 4-5 milyon erməniyə "otur oturduğun yerdə, iftiralər uydurma," deməyinin vaxtı gəlmədimi?..

İndi də gəlin, rəsmi arxiv sənədləri ilə yanaşı erməni yazıçı, elm və siyasət adamlarının əsərlərinə, rəsmi yazılarına və çıxışlarına bir nəzər salağ. Yetmiş il boyunca başımıza tac etdiyimiz, dilimizdən heç düşürmədiyimiz, adını bir çox təşkilat və abidələrimizə verdiyimiz Şaumyan Andranikə göndərdiyi 1918-ci il tarixli teleqramında belə yazırdı: "Sizin teleqramı aldım, bütün mətni Moskvaya - Mərkəzi hökumətə bildirdim. Mən şəxsən sizi, həqiqi milli qəhrəmanı təbrik edirəm. Əgər cənab Kaçaznuni və başqaları sizin kimi olsaydılar, erməni xalqı belə çətinliklərə düşməzdi. Sizin bayrağınız altında vuruşan bütün qəhrəman əsgərlərə və bütün zəhmətkeş sakinlərə salam söyləyin. Həmin adamlara ki, onlar istər türk istilasına qarşı, istərsə də milli azadlıq uğrunda əzmkarlıq göstərmişlər. Bütün çətinliklərə baxmayaraq sizi inqilabın bayrağını aşağı endirməməyə dəvət edirəm. Nəticədə, Zaqafqaziya erməni kəndli və fəhlələrinin qurultayı sovet hakimiyyətini təsdiqləyər və yenidən Rusiya ilə birləşsələr. Mən çox şad oldum ki, bu imkanları reallaşdırmaq üçün bizə yardım edəsiniz. Mənimlə əlaqə yaratmaq üçün yollar axtarmağınızı rica edirəm." ("Bakinski raboçiy" qəzeti, 20 iyul 1918-ci il).

Prof. **Fazil Daraoğlu**
Davamı səh. 10-da

SOYQIRIM YALANINI TƏSDİQ EDƏN ERMƏNİLƏR VƏ RUSLAR

Əvvəli səh. 9-da

Doğrudan da bu, qorxunc bir plan olmuşdur. Bu da bir həqiqətdir ki, ermənilər belə plan-larla özlərini "yazıq," "haqsız-hüquqsuz" bir millət olaraq göstərməyə çalışmışlar.

Son olaraq Ermənistanın ilk Baş naziri, Daşnaksütyun komitəsinin rəhbəri O.Kaçaznununin "Artıq Daşnaksütyunun görəcəyi iş yoxdur" başlığı altında Buxarest konfransına təqdim etdiyi raportun bir bölümünü qeyd etmək istərdik. Bu raport 1914-1923-cü illər arasında türk-erməni hadisələrinə və ermənilər tərəfindən bütün dünyanın gündəliyinə gətirilən "erməni soy-qırımı"nın baş verib-vermədiyinə dair başda gələn rəsmi sənədlərdən biridir.

Bizə görə, bu gün Türkiyənin qarşısına atılmış və dünyanın bir çox ölkələri tərəfindən qəbul edilmiş uydurma "soyqırım" mövzusunda dair həqiqətləri isbat etmək üçün O.Kaçaznununin verdiyi məlumatlar olduqca dəyərli və əvəzedilməzdir. Çünki O.Kaçaznunun erməni hökumətinin ən səlahiyyətli adamı olaraq o illərdə baş verən hərbi, siyasi və iqtisadi hadisələri yaşamış, müharibə bitdikdən sonra baş verən hadisələrin nəticələrini hər bir erməninin etmə-yəcəyi qədər düzgünlüyə yaxın düşüncələrlə ortaya qoymuşdur.

O.Kaçaznunun raportunda toxunduğu mövzuların yalnız komitəçi yoldaşları üçün deyil, ey-ni zamanda hər bir erməni üçün də olduqca önəmli olduğuna diqqət çəkir, hər bir komitəçinin bu mövzuların üzərində ciddi-ciddi düşünməsinə lazım bilirdi və hər bir erməniyə çatdırılmasını istəyirdi. O, öz çıxışında belə demişdir:

"Yoldaşlar! Bu məsələlər mənim çox uzun və çox üzücü düşüncələrimin əsas mövzusu əmələ gətirmişdir. Sizin də bu mövzuları düşünmüş olduğunuzdan şübhəm yoxdur. Ancaq sizin də eyni nəticəyə gəlib-gəlməyəcəyinizi bilmirəm. Qorxuram belə olmasın. Qorxuram ki, tələffüz etmək çətin olsa da, mənim vicdanımın səsinə dinləyərək gəldiyim nəticə konfrans iştirakçılarının qarşı irticasını, bəlkə də öfkəsini çəksin. Mən buna hazırım. Ancaq buna

inan-mağınızı xahiş edirəm: bu sözləri yazmaq və imzalamaq, bunları məndən eşidərkən hiss edəcəklərinizə nisbətən, mənim üçün daha çətin olmuşdur. Mənim deyəcəklərim kifayət qədər düşünülməmiş qənaətlərin bir nəticəsi deyildir. Bütün bunlar köklü qənaətlərin və dəqiq şüurun bir nəticəsidir, çünki mən düşünməyə, anlamağa, mühakimə etməyə, qiymətləndirməyə və mövqə müəyyən etməyə kifayət qədər sahibəm. Buna görə də, az da olsa səbr etməyinizi və danışma-çağım mövzulara obyektiv yaxınlaşmağa çalışmağınızı xahiş edirəm. Bilirəm, komitə qayğıları ilə yaşayan və komitə ölçüləri çərçivəsində düşüncə şəxslərin bunu etməsi asan olmayacaqdır. Buna görə bu mövzunu yersiz görsəniz, sizdən üzr istəyirəm. Başqa şərtlərdə bu sözlər lazımsız və yersiz görüne bilər. Lakin mənim təqdim edəcəyim təbliğin fərqli məz-munu sizin geniş düşüncənizə və şüurunuzla xitab etməyimi məcbur edir və mənə haqq verir. Mövzuya keçirəm.

Könüllü dəstələrin qurulması lazım idimi sualı bu gün, əlbəttə, mənasızdır. Tarixi hadisələrin özünə xas polad bir məntiqi vardır. 1914-cü ilin payızında erməni könüllü dəstələri quruldu və türklərə qarşı fəaliyyətə başlandı. Bu, erməni xalqının 25 il boyunca bəslənmiş olduğu psixoloji şəraitin təbii və qaçılmaz bir nəticəsi idi. Bu psixologiya özünə bir forma tapmalıydı və onu tapdı...

Bu gün (əgər məsuliyyət mövzusu gündəmə gələrsə) kimin günahkar olduğunu tədqiq etmək də mənasızdır. Psixopos Mesrop, A.Xatisov, Doktor Zavriev, S.Arutyunov, Dro və Andranik olmasaydılar, başqaları tapılacaq və eyni şeyləri törədəcəkdilər. Könüllü dəstələrin qurulmaları bir səhv idisə, bu səhvin kökləri uzaq keçmişdə axtarılacaqdır. Hələlik bunu təsbit etmək lazımdır ki, biz bu könüllülər hərəkətinə aktiv olaraq qatıldığımız və bu qatılma komitə konqresinin qərarına baxmayaraq həyata keçirildi.

1914-cü ilin qışı və 1915-ci ilin ilk ayları, Daşnaksütyun da daxil olmaqla Rusiya erməniləri baxımından bir həyacanlanma və ümid dövrü idi. Biz qeydsiz-şərtsiz Rusiyaya yönəlmiş vəziyyətdə idik. Hər hansı bir zəfərin olmamasına baxmayaraq, biz zəfər havasına qapılmışdıq, sədaqətimiz, çalışmaları və yardımlaşma-

hökumətinin Ermənistanın müstəqilliyini bizə hədiyyə edəcəyinə əmindik. Aqlımız dumanlanmışdı. Biz öz isteklərimizi başqalarına mal edərək məsuliyyətsiz insanların boş sözlərinə böyük əhəmiyyət verib özümüzə etdiyimiz hipnozun təsiri ilə həqiqətləri anlama bilmədik, xəyallara qapıldığımız...

1915-ci ilin ikinci yarısı və 1916-cı ilin tamamı bizim üçün ümumi bir yas dövrü oldu. Van, Eleşkirt, Basen mühacirləri, qırğından qurtarmış olanların hamısı – onminlərlə, yüzminlərlə insan gəlib Rusiyanın erməni qəzalarına doluşdular. Ac, çılpaq, xəstə və qorxu içərisində olan insanlar yerlərə və kəndlərimizə yerləşdilər. Bu ac insanlar çörək tapa bilməyən bir ölkəyə gəlmişdilər. Gücsüz, xəstə, dərmanatsız mühacirlər açıqda qalmışdılar. Şirak və Ararat vadiləri böyük bir xəstəxananı xatırladırdı. Buralarda minlərlə erməni bizim gözlərimizin qabağında aclıqdan və xəstəlikdən ölürdülər. Biz bu insanların həyatlarını qurtarmaqda acizdik. Qızgınlıq və qorxu içərisində olan bizlər günahkar axtarırdıq və bu günahkarı "Rus hökuməti ilə onun yalançı siyasəti" olaraq müəyyən etdik. Biz, sosial baxımdan yetişmiş

hökumətinə aid edərək, onu xəyanətdə günahlandırırıdığımız.

Təbii ki, bizim könüllü dəstələrimiz Vanı və Muşu tezliklə ələ keçirməyə çalışırdılar. Ora-lara erməniləri qurtarmaq üçün gedirdilər. Əslində rus ordu hissələri erməni könüllülərindən əmələ gəlmirdi və onların fərqli məqsədləri var idi. Onlarda görünən və bizim bir xəyanət olaraq qiymətləndirdiyimiz ağır və qətiyyətsiz davranış, rus komandanlarının qeyriadi zəifliyi (belə zəiflik digər cəbhələrdə də görünmüşdür) və ya bizim tərəfdən bilinməyən ümumi hərbi qaydalarla açıqlana bilər.

Bu hadisələri, qeyriadi və çox maraqlı olduğuna baxmayaraq, ələ almamağımız lazım idi. Biz siyasi bir komitə olaraq məsələmizin rusları maraqlandırmadığını və onların lazım olduqda bizim cəsədlərimizi tapalayaraq keçib gedəcəklərini unutmuşduq. Bunu anlamadığımızı, bilmədiyimizi söyləyə bilmərəm. Əlbəttə, bilirdik, lakin bəzən müharibənin ancaq erməni məsələsinə görə başladıldığını saflıqla düşünürdük. Ruslar hücumu keçdikdə, onların erməniləri qətl etmələri üçün türklərə imkan verdiklərinə inandığımız. Biz hər iki

halda məqsəd və niyyətləri qarışdırırdıq. Rusların xəyanətlərini axtarırdıq və əlbəttə, tapırdıq. Altı ay əvvəl də rusların xeyirxahlıqla yaxınlaşmalarının isbatını eyni bu şəkildə axtarırdıq və tapmışdıq. Pis tələdən şikayət etmək və fəlakətlərimizin səbəblərini başqalarında axtarmaq acınacaqlı bir vəziyyətdir. Bu, bizim milli psixologiyamızın bir xüsusiyyətidir. Daşnaksütyun komitəsi bundan qaça bilməmişdir.

Rusların bizə qarşı təhrikedicilik davranmalarında sanki xüsusi bir təsəlli var idi. Sanki saf və uzaqgörən olmadığımız bir qəhrəmanlıq idi və nəticədə ələ bir vəziyyətə düşdük ki, istəyən hər kəs bizi asanlıqla aldatdı, xəyanət etdi, kəsdirdi və başqalarının kəsmələrinə imkan verdi..."

1923-cü ilin aprel ayında Daşnaksütyun komitəsinin Buxarestdə keçirilən konfransında çıxış edən O.Kaçaznununin erməni millətinə mənsub olmasına baxmayaraq, konfransdakı çıxışı bu gün bütün dünyada dillər əzbəri olan "erməni soyqırımı"nın uydurma olduğunu rəsmən ortaya qoyur.

Yuxarıda bəzi bölümlərini qeyd etdiyimiz raportu yazanın

dən birinin başında və üstəlik, "soyqırımı" uğradığı iddia edilən tərəfin Baş naziri olduğu nəzərə alındıqda bu qeyd etdiklərimiz daha ciddi əhəmiyyət qazanır. "Soyqırımı" uğradıqları iddia edilən ermənilərin Baş nazirləri, baş verən hadisələri bir müharibə olaraq dəyərləndirir və ən önəmlisi ermənilərin imperialist güclərə alət olduqlarını açıq üreklə ortaya qoyur. Beləliklə, Daşnaksütyun komitəsinin lideri, Ermənistanın ilk Baş naziri O.Kaçaznununin 1923-cü ilin aprel ayında Buxarestdə keçirilən Daşnaksütyun konfransına təqdim etdiyi rapordan bu nəticələr ortaya çıxır: ermənilər Osmanlı dövlətinə xəyanət edib əvvəl ruslara, daha sonra fransızlara və ingilislərə qeydsiz-şərtsiz bağlanmışlar; Osmanlı dövlətinin köçürülmə qərarı müdafiə məqsədinə uyğun olmuşdur; ermənilər dənizdən-dənizə proyekt kimi bir arzuya qapılmış və bu istiqamətdə təhrik edilmişlər; Daşnaksütyun komitəsi xaricində bir günahkar ax-tarılmamalıdır.

Bu qeyd etdiklərimizi nəzərə alaraq ortaya bir sual çıxır: "Bu gün "erməni soyqırımı" iddialarını müzakirə edən və "erməni soyqırımı" haqqında qərarlar alan ölkələr Ermənistanın ilk Baş nazirinə güvənmirlərsə, kimə güvənirlər? Heç şübhəsiz, Ermənistanın ilk Baş naziri, erməni millətinin tarixində xüsusi bir yeri olan Daşnaksütyun komitəsinin lideri O.Kaçaznununin raportu imperalizmin böyük yalanına son verir!..

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, daşnakların Azərbaycan türklərinin ata-baba yurdu olan İrəvan xanlığında elan etdikləri "Ermənistanın" ərazisi bu gün 46,200 kv. km. çatdırılmışdır. Minillərdir bu torpaqlarda yaşayan Azərbaycan türkləri ata-baba yurdlarını tərk etmək məcburiyyətində qalmış, qaçqın vəziyyətinə düşmüşlər. Bütün bunlara baxmayaraq bugünkü "Ermənistan" Azərbaycanla olan sərhədlərini tanımadığı kimi, Türkiyə dövləti ilə olan sərhədlərini də tanımır, yəni Qars və Gümrü müqavilələrini qəbul etmir. Bəli, onlar bacarıqsız və bəsirsiz idarəçilərin əlində qalıb, dünya imperalizminin bir maşası olaraq istifadə olunurlar.

Hesab edirik ki, Ermənistanın ilk Baş naziri O.Kaçaznununin Daşnaksütyun komitəsinin Buxarestdə keçirdiyi konfransına təqdim etdiyi raportu çox sayda dillərə tərcümə etdirilib dünya ictimaiyyətinə çatdırılmalıdır. Biz, bu raportun tərcümələri ABŞ Təmsilçilər Məclisi Beynəlxalq Əlaqələr Komitəsinə, ingilislərin, fransızların, almanların və "erməni soyqırımı"ni qəbul edən ölkələrin Milli Məclislərinə təqdim edilməlidir, düşüncəsindəyik. Qoy onlar "erməni soyqırımı" və ya "ermənilərə qarşı törədilən qətləmləri" tarixi həqiqətlərə nə qədər uyğun olduğunu Ermənistanın ilk Baş nazirindən öyrənsinlər!..

Fazil QARAOĞLU,
professor

1828-ci il fevralın 10-da Rusiya ilə İran arasında bağlanan Türkmənçay sülh müqaviləsinin bəndlərindən biri də İranın müxtəlif ərazilərində məskunlaşan ermənilərin Quzey Azərbaycana köçürülməsini nəzərdə tuturdu. Müqavilənin imzalanmasından dərhal sonra – fevralın 13-də isə ermənilərin ilk köçü Arazdan şimala adlı və Qarabağa yerləşdirildi.

Bu fakt 1988-ci il fevralın 13-ü - ermənilərin Xankəndində

gələrində və İstanbulda silahlı toqquşmalar və terror fəaliyyətinə başlayır;

- 1890-cı ildə Tiflisdə yaradılan Daşnaksütyun partiyası da Azərbaycanın İrəvan, Qarabağ, Naxçıvan və Türkiyənin Anadolu bölgələrini əhatə edən Ermənistan qurmağı ideoloji əsas seçir, 1892-ci ildə keçirilən ilk qurultayında Qafqazı türksüzləşdirmək məqsədilə qərar qəbul edir. Həmin qərarla bildirilir: "Türkü və kürdü hər

Stepan Şaumyan nə yolla olursa-olsun, bolşeviklərlə azərbaycanlılar arasında münafiqə yaratmağa cəhd göstərir, bu soyqırım aktına sinfi mübarizə və vətəndaş müharibəsi görünüşü verməyə çalışırdı.

Belə bir fürsət 1918-ci ilin martın 30-da məşhur mesenat Hacı Zeynalabdin Tağıyevin silahla ehtiyatsız davranışdan vəfat etmiş oğlu Məhəmməd Tağıyevin dəfnindən sonra yaranır. H.Z.Tağıyevin oğlunu

pulemyotların müşayiəti ilə hücum edirdilər. Ermənilər müsəlmanların evlərinə soxulur, sakinləri qırır, onları qılınc və xəncərlə doğram-doğram və süngülərlə deşik-deşik edir, uşaqları yanan evin alovları içərisinə atır, üç-dörd günlük çağaları süngünün ucunda oynadır, öldürülən valideynlərin südəmə körpələrinə rəhm etmir, hamısını öldürürdülər".

Təhqiqat Komissiyasının məlumatına görə, bu 3 günlük

Anar Yusifoğlu

Kürdü, türkü və azərbaycanlıları hər yerdə öldür!

başlayan ilk mitinqinin tarixi ilə üst-üstə düşür. Görünür, ermənilərin bu tarixi seçməsi təsadüf deyildi. Çünki 3 gün müddətində gerçəkləşdirilən erməni köçü sübut edirdi ki, Qafqazın türklərdən təmizlənməsi və Ermənistan dövlətinin yaradılması ideyasının kökü daha öncəki tarixlərə gedir və 1828-ci ilə qədər ilkin hazırlıqlar artıq başa çatmışdı...

Türkmənçay müqaviləsindən sonrakı 3 il müddətində 130 min erməni İrəvandan köçürülərək Qarabağda, o cümlədən İrəvan quberniyasında məskunlaşdırıldı. Nəticədə İrəvan xanlığı ərazisində ermənilərin sayı 1831-ci ilin sonlarına aid statistika əsasında 161,7 min nəfərə çatdırıldı. Ancaq bu tədbirlər bölgənin demoqrafik vəziyyətinə ciddi təsir etmədi. Həm Qarabağ, həm də İrəvan quberniyalarında əhalinin böyük əksəriyyətini Azərbaycan türkləri təşkil edirdi. Hətta bir müddət sonra Azərbaycanın qərb torpaqlarında yaradılan "erməni vilayəti" adlı ərazidə belə ermənilər etnik azlıq idilər, "erməni vilayəti"nin mərkəzi kimi göstərilməyə cəhd edilən İrəvan şəhərinin əhalisinin isə 87 faizi türklərdən ibarət idi. Bu, təbii ki, Birinci Pyotrdan başlayan və Rusiya imperiyasının cənub siyasətinin başlıca qayəsi olan "erməni amilindən Qafqazda etibarlı dayaq kimi istifadə edilməsi" üçün kifayət deyildi. Ona görə də erməni terror şəbəkəsinin inkişafına geniş şərait yaradıldı.

Ermənilər yaradılan şəraitdən istifadə edərək, yeni məskunlaşdıqları Azərbaycan ərazilərini, eyni zamanda, Türkiyənin şərq torpaqlarının bir hissəsini əhatə etməklə "dənizdən-dənizə böyük Ermənistan" yaratmaq və bölgəni türksüzləşdirmək məqsədilə 19-cu əsrin sonlarına doğru bir neçə terror təşkilatı – Armenakan, Hnçak və Daşnaksütyun partiyalarını yaradırlar.

Türkü və kürdü hər yerdə öldür!

Yaradılan hər 3 partiya terror fəaliyyətini rəsmən qəbul edir:

- 1887-ci ildə Cenevrədə yaradılan Hnçak partiyasının Nizamnaməsinin 4-cü bəndində "məqsədə çatmaq üçün terror və dağıdıcılıq fəaliyyəti" nəzərdə tutulur;

- 1885-ci ildə yaranan Armenakan partiyası Türkiyənin Van, Muş, Bitlis, Trabzon bölgələrində və İstanbulda silahlı toqquşmalar və terror fəaliyyətinə başlayır;

yerdə, hər bir şəraitdə öldür!"

İlk qırğınlar

Ermənilər məqsədlərini həyata keçirmək üçün Rusiya hərbiçilərinin sayəsində silahları, sistemli hərbi təlimlər keçir və açıq soyqırıma hazırlanırlar. Genişmiqyaslı və aşkar soyqırım siyasətini həyata keçirmək üçün ilk fürsət isə 1905-ci ildə Rusiyada başlayan inqilab olur. Həmin il erməni hərbi birləşmələri Bakı, Şamaxı, Quba, Lənkəran, Gəncə, Qarabağ, Zəngəzur, Göycə, Basarkeçər, həmçinin İrəvanda azərbaycanlılara qarşı misli görünməmiş qırğınlar həyata keçirirlər.

1905-ci ildə ermənilər terror təşkilatlarının Azərbaycanda törətdiyi ilk soyqırımdan sonra İrəvan mahalının demoqrafik vəziyyəti dəyişir. 900 min türkün qovulduğu, məhv edildiyi və didərgin salındığı Azərbaycan kəndlərində Yaxın Şərqdən köçürülən ermənilərin məskunlaşması sürətləndirilir və artıq Birinci Dünya Müharibəsi ərzində, 1914-cü ildə İrəvan quberniyasında ermənilərin sayı 1 milyon 14 min nəfərə çatdırılır. Əvəzində isə cəmi 575 min türk indiki Ermənistan ərazisində öz mövcudluğunu qorumağı bacarır.

"Quduz itlər körpənin əl-ayağını gəmirib yemişdi"

Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı ikinci və daha dəhşətli soyqırımı 1918-ci ildə başlayıb və 1922-ci ilə qədər davam edib.

Birinci Dünya Müharibəsinin gedişində Rusiyada başlanan inqilabın ilk dalğasıyla rus ordusunun Cənubi Azərbaycandan geri çəkilməsi ilə böyük silah-sursata, o cümlədən ağır texnikaya sahiblənən ermənilər Tiflisdəki Daşnaksütyun partiyasının təşkilatçılığı ilə müharibədən geri dönməyə və silahlarını təhvil verməyən erməni dəstələri ilə birgə hərəkət etməyə başlayırlar. Eyni zamanda, Bakı sovetinin 6 minlik ordusuna sahib olan

Bakıya gətirən müsəlman diviziyasının 48 nəfərdən ibarət kiçik bir heyəti dəfəndən sonra "Evelina" gəmisi ilə Lənkərana geri qayıtmalı idi. Ancaq gəmi limandan aralanan ərzəfədə Şaumyanın tapşırığı ilə silahlı

bolşeviklər azərbaycanlı əsgərlərin tərksilah olunmasını tələb edirlər. Dəstə tələbi rədd etdikdə isə əvvəlcədən pusquda durmuş pulemyotlar atəş açır; dəstə məhv edilir və gəmidəki silah-sursat ələ keçirilir. Bakı Sovetində Stepan Şaumyan başda olmaqla Sako Saakyan, Arakelyan və digər daşnaklar bu faktı müsəlmanların bolşeviklərə qarşı çıxması kimi qiymətləndirir və səhər tezdən azərbaycanlılara qarşı hücum əmri verirlər. Beləliklə, martın 31-də Bakıda azərbaycanlıların soyqırımına başlanılır.

1918-ci il iyulun 15-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən soyqırım faktlarını araşdıran Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının yaradılması həmin dövrün dəhşətlərinin əks olunmasında misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Komissiyaya vəkil Ələkbər bəy Xasməmmədov rəhbərlik edib.

Komissiyanın üzvü A.Y.Kluge "Bakı şəhərinin müsəlman əhalisinə qarşı törədilmiş zorakılıqlara dair iş haqqında" məruzəsində yazır: "Yaxşı silahlanmış, təlim keçmiş erməni əsgərlər çoxlu miqdarda

qırğınlar nəticəsində Bakıda 11 minə qədər müsəlman-türk öldürülüb. Ancaq komissiya üzvləri özləri də bu məlumatı səhih rəqəm saymamış və qeyri-rəsmi olaraq 30 minə yaxın türkün qətlə yetirildiyini təxmin ediblər. Çünki öldürülənlərin çoxunun meyiti tapılmamışdı. Şahidlərin dediklərinə görə, ermənilər meyitləri odalova bürünmüş evlərə, dənizə, quyulara atırdılar ki, cinayətin izini itirsinlər. Təkcə "Vulkan" cəmiyyətinin yanılma körpüsünə müsəlman kişilərin, qadın və uşaqların 6748 meyiti toplanmışdı. "Nikolay Bunyatov" gəmisinin komandir köməkçisi Kazım Axundov texnik dostu Vladimir Sokolovu "Kərpixana"

deyilən yere aparıb və orada işgəncələrlə öldürülən insanların şəklini çəkməyi xahiş etmişdi. Vladimir Sokolov 3 fotosəkil çəkə bilib:

Birinci fotosəkildə başında güllə, bədənində 5 süngü yarası

olan və sağ çiyninə qılınc yarası vurulmuş ananın sağ döşündə hələ sağ olan körpə uzanıb. Anasının döşünü əmənlə körpənin ayağında süngü yarası görünür. İkinci şəkildə iri mizmarla divara mıxlanmış 2-3 yaşlı uşaq təsviri var. Üçüncü şəkildə isə 13-14 yaşlı qızın meyitidir. Qızın cırılmış paltarları və qaçqınlardan onun zorlanaraq öldürüldüyü görünür.

Sokolov 4-cü otağa girəndə

22-23 yaşlı bir qadının, iki qanının, 9 yaşlı qızın, 8 yaşlı oğlanın və südəmə körpənin meyitlərini görür. Quduz itlər körpənin əl-ayağını gəmirib yeyibmiş. Bu mənzərədən dəhşətə gələn Vladimir Sokolov daha heç bir şəkil çəkə bilmir...

"Öldürülənlərin dəfni aylarla davam etdi..."

Dəhşətli qırğınların əhatə etdiyi ərazilərdən biri də Şamaxı idi. Ermənilər şəhərin axundu Cəfərquluya işgəncələr vermiş, onun saqqalının tüklərini bir-bir yolmuş, gözlərini çıxarmış, burununu kəşmişdilər, axundun yanında sığınacaq tapmış saysız-hesabsız qadın və uşaqları da öldürmüşdülər.

Təkcə Şamaxı qırğınlarıyla bağlı Təhqiqat Komissiyası 925 səhifədən ibarət 7 cildlik şahid ifadələri və materiallar toplamışdı. Sənədlərdən Şamaxı qəzasının 53 kəndinin dağıldığı, 8027 azərbaycanlının qətlə yetirildiyi məlum olur. İşgəncələr altında öldürülənlərdən 4190 nəfəri kişi, 2560 nəfəri qadın və 1277 nəfəri uşaq olub. Komissiyanın sədri Ə.Xasməmmədov 1919-cu il martın 30-da "Azərbaycan" qəzetində çap etdirdiyi "Çağırış"da bildirdi: "Şamaxının yalnız xarabalıqları qalmışdır... Şəhərin 15 minlik əhalisindən sağ qalanlar bütün Zaqafqaziyyəyə dağılmış, əllərində qoltuq ağacı və bəllərində torba qapı-qapı düşüb dilənirdilər ki, acından ölməsinlər... Onlar türk qoşunları Azərbaycana gəldikdən sonra öz el-obalarına qayıtmışlar". Qafqaz İslam ordusunun gəlişindən sonra Şamaxı küçələrindən iri sümüklər yığılaraq basdırılmışdı. Ancaq komissiya üzvlərinin 1918-ci ildə hazırladığı hesabatda göstərilir ki, öldürülənlərin basdırılması aylarla davam etsə də, bəzi yerlərdə qalaqlanmış və çürümüş meyitlər hələ də qalmaqdadı.

...Bu mövzuya müraciət etmək, düşüncələrini söyləmək, bildiklərini yazmaq çətinki hamı tərəfindən obyektiv, tərəfsiz və emosiyasız qəbul edilsin... Amma həqiqəti olduğu kimi deməmək də günahdır. 1992-ci ilin may ayında milli qüvvələr tərəfindən qurulan Azərbaycan Respublikası dövründən bu günə kimi "kürd" məfumu ətrafında çoxlu müəmmalı spekulativ proseslər yaradılmışdır. Zamanın tələblərindən doğan şərtlərə uyğun olaraq bəzi milli qüvvələr arasında türkə, türkçülüyə nə qədər çox sədaqət, bağlılıq, sevgi göstərilmişse, paralel olaraq kürdə kürdçülüyə o qədər sayğısızlıq nümayiş etdirilmişdir.

"Türkün türkdən başqa dostu yoxdur". Atatürk deyiminin zamanına, mənasına, məqsədinə, diqqət yetirilmədən əhaliyə türk, qeyri- türk bölümü ilə yanaşılmışdır.

İraqda, İranda, xüsusilə, Türkiyədəki kürd ayaqlanmaları bir-başa Azərbaycan üçün təhlükə hesab edilmiş, terrorla milli azadlıq hərəkatı, PKK ilə kürd xalqı arasında bərabərlik işarəsi qoyulmuşdur.

Azərbaycan oxucusuna qonşu dövlətlərdəki kürd problemlərini düzgünlüklə izah etmək əvəzinə "Azərbaycanda PKK", "Kürdlər Azərbaycanda yerləşdirilir", "Hakimiyyət kürdləşdirilir" kimi absurd mövzular ətrafında qaranlıq atmosfer yaradılmışdır.

Mən yaşda olan həmyerlilərimin yəqinki hamısının yanında olar. Biz arana enən kimi Ağdamdan başlayaraq hamı bizim tərəfin adamlarına kürd deyirdilər. Bəzən heç adımızla çağırılmaz, "ay kürd" deyər müraciət olunnardı. Amma bundan heç kəs inciməzdi. Biz öz daxilimizdə kimin kürd, kiminsə azərbaycanlı-türk olduğunu bilirdik. Kürd adı altında tanınmağımız, qəbul edilməyimiz bizi incitmirdi. Əksinə, qürur duyur, daxilən sevinir, bir az da qürrelənirdik. Səbəbi zaman keçdikcə mənə

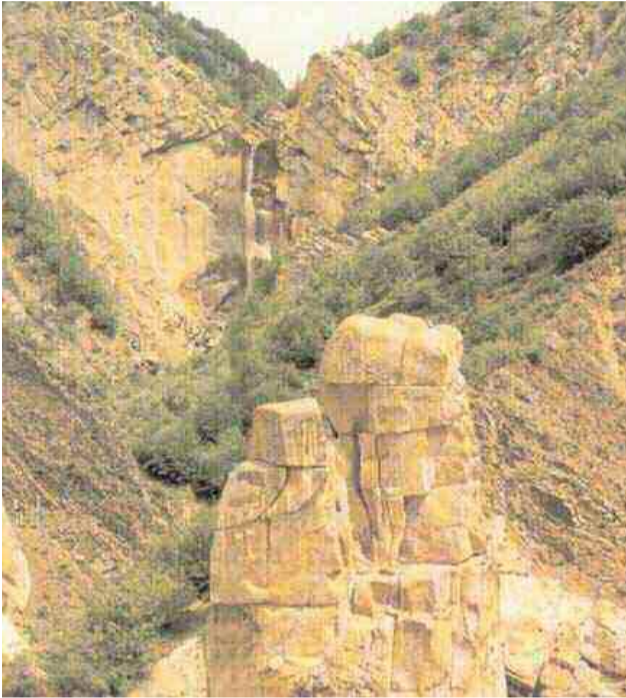
KÜRD OLMAQ QƏBAHƏTDİRMI?

daha yaxşı aydın olurdu.

Dağlarda yaşayışın təbii axarının yaratdığı doğruluq, dürüstlük, cəsarət, igidlik, saflıq, hər cür riyakarlıqdan uzaqlıq, biclik bilməmək kimi insani keyfiyyətlər əhatəsindəki bu toplum

itələdi...Ağa axtarışına çıxan etnik dərəbəyləri Rusiyada, İranda, Türkiyədə söykənəcək yeri taparaq, təbii instinklə "mən talışam", "mən avaram", "mən ləzgiyəm" səslərini ucaltdılar.

Əslində, onlar öz kim-

paralel olaraq Azərbaycanlı və kürd adlarını eyni məhəbbətlə üzərinə götürürdü.

Bəzən paytaxtda biz Laçından, Qubadlıdan, bəzən isə Kəlbəcərdən olanlara növbəti dəfə "ay kürd" müraciətindən sonra, cavab "mən azərbaycanlıyam" olanda, həmkarımız "Yaxşı, yaxşı, adınızı niyə danırırsınız?" kimi nadan sullarla belə deyiləndə bu səmimi inadın uzantısı olaraq kürd adı altında yaşamağın heç kəsə başaşağılıq gətirmədiyini, əksinə, kürdün tarixi, milliliyindən irəli gələn fəxarətlərə bürünür, onu türklüyün fəxarəti qədər doğma bilərək Azərbaycanlı - kürd olaraq birlik, bərabərlik, qardaşlıq dünyasında xoşbəxt ömür sürürdük.

Kürd adı ilə üzvi bağlı keyfiyyətlərin, türkün yaranışından onunla birlikdə doğulan özəlliklərin yoğunuşundan yaranan həyat tərzini 1992-ci ilə qədər bu reallıq cəmiyyətimizdən, ancaq müsbət yönümdə qidalanırdı.

Milli qüvvələrin bəzi radikal qanadı Milli siyasəti yersiz olaraq tamən alt-üst edib, lüzumsuz, quru mövcud durumla uyuşmayan türkçülük şüarlarına söykənərək ayrı-ayrı etnik qrupları, azsaylı xalqları- özünüdərkə, özünəqaydısa tərəf

liklərini onsuz da danmırdılar. Buna yuxarıların da cəhdi olmurdu. Sadəcə olaraq əllərinə girəvə verilmişdi. Yeni ağalarının isti qucaqlarında oturub, Azərbaycana, türklüyə, xalqlarımız arasında həqiqi dostluğa və qar-

daşlığa düşmencəsinə yanaşan, qulaqlarını azana yox, kilse zənglərinə daha yaxın tutan bəzi vətəndaşlarımız xəyanət yolundadırlar. Bu xəyanətlər milli kimlik şüarları ilə belə ört-basdır edilə bilməz. Təəssüf ki, xalqımıza həqarətli adlar qoyan, tariximizi, milliliyimizi şübhələr altına salan xaricdəki bəzi radikal talış, avar, ləzgi millətçilərinin fəaliyyətlərinə çox ciddi fikir verilmədiyi halda,

içimizdə kürd adı gələndə bir çoxları qələmlərini at kimi minib çapırlar.

İş o yerə çatıb ki, Azərbaycandakı ABŞ səfirinin həyat yoldaşına "Siz kürdsünüzümü?" sualı belə verilib. Rəzillikdir...

Tutaq ki, Zeyno Baran kürddür. Axı Qüdsü, müqəddəs torpaqları xaçlı ordularından azad edən sərkərdə Səlahəddin Əyyubi, Atatürkün yaxın dostu, Turançılıq ideyasının banisi Ziya Göyaly, erməniləri diz çökdürən, Naxçıvanı işğaldan azad edən əfsanəvi komandan Kazım Qara Bəkir Paşa, Azərbaycanı doğma anasından çox sevmək böyük Ziyalı, Kəlbəcərlər Şamil Əsgərov, düşmənlərlə döyüşdə həlak olan Milli Qəhrəmanımız Laçınlı Kamil Nəsimov, müharibədə onlarla düşməni məhv edən sınavı polis, indi də çörəyini çobançılıqla qazanan Mais Xanlarov da kürddürlər...

Dünyada qırx milyona yaxın kürd yaşayır. Əksəriyyəti də kompakt olaraq Suriya, İraq, Türkiyə, İran ərazilərində. Qardaş

kürd əsilli məmurları top atəşinə tutmaqla siyasi dividant qazanmağın vaxtı çoxdan keçib...Elə zamana uyğun olaraq türkü kürd, kürdü türk kimi təqdim edən siyasi xamelyonçuların maneələri də ehtiyac qalmayıb...

...Dağlıq Qarabağda ordan-burdan yığılan 135 min erməni ayrıca dövlətini qurmaq istəyir. Bir çox böyükbaşlılar dillən-məsələr də başlarını dala-qabağa yellədirlər. Kürd xalqının dövlət qurmaq istəyinə isə istehza ilə yanaşılır, ağız büzülür.

Ərəblərin eyni coğrafi məkanda iyirmidən çox dövlətləri vardır. Türkiyə ərazisindən torpaq qoparmaq, başqa Kürd ərazilərinə birləşdirməklə məqsədə nail olmağın mümkünsüzlüyünü kürdlər dərk edirlər. Onlar adi insani haqlara qovuşmaqla Osmançılıq ideyasının bəzi istiqamətlərini bu gün üçün daha məqbul hesab edirlər.

Kürdlərə nifrət istiqamətləndirməklə türkləri də hökmətdən salan bəzi ifrat millətçilərimizə xitabən deyirəm: Mən fərd olaraq

parçalamağa çalışanlara, bizə qarşı terror hazırlayanlara, ermənilərə təzə eşq elanı edib, eyni kökdən olmaları ilə fəxr edənərə, türksoyluları gəlmə etnos kimi qələmə verənərə, Midiyanı, Atropatenanı, Şah İsmayılı, Babəki belə özəlləşdirmək istəyənlərə diqqət verin!

Eyni zamanda aborigen, çoxsaylı xalq olaraq özümüzün də xəstələrini unutmayın. Yükdün sicimini bərk çəkəndə ağırlıq belində olan inciyir, ip boş olanda isə yük əyilir..."Yük əyməsə, daş qəribliyə düşməz." Qəriblikdəki daşlarımızın hansı divarlara hörlməsinə isə biganə qalmaq olmaz.

İndi kürdləri Azərbaycanın sərvətlərinin sahibi hesab edənlər - Ağcabədi rayonunda "Taxta körpü" ərazisində məskunlaşmış kürd əsilli vətəndaşlarımızı görməyə getsələr yaxşıdır. Bir də özünüdə öyrənməklə, ətrafdakılara da başa salın ki, müsəlman kürdlərlə yezidi kürdlərin türklüyə münasibətində yerlə-göy qədər fərq var.

Osmanlı ərazilərində Birinci Dünya müharibəsi vaxtı, Qarabağ döyüşlərində yezidi kürdlər ermənilərlə birgə olub, həmişə onlara kömək ediblər. Onlar tərəfdən döyüşüblər...Bu onların islami dəyərlərdən uzaq, şeytan istinadlı dinlərindən qaynaqlanır.

Laçında döyüşlər gedən vaxtı qonşumuzda on iki yaşında Anar adlı bir oğlan mənə dedi: - Allah mənə erməni yaratsaydı, özümü öldürərdim...

O andan sonra mənə çatdı ki, niyə laçınlılar "Qardaş olub Hayastan-Azərbaycan" mahnısını eşidən kimi radionu söndürmüşlər.

Niyə Soltan bəyin vaxtında ermənilər Laçın torpağına ayaq basa bilmədilər? "Həmə Kürdəm" havası dilənəndə isə Azərbaycan türkü də, Azərbaycan kürdü də qol açıb qoşa oynayırdı.

Qərib qəbristanlıqlarda dəfn olunan, baş daşları üzərində at üstündə şəkilləri həkk olunmuş Laçınlı kişilərin yonları Laçına sarıdır.

Vətənə dönənə qədər qible bildiyimiz yurdu muza sarı...

(www.tezadlar.az)
"Diplomat" qəzetinin arxivindən
Akif Səlimov,
İstefada olan polis
polkovniki

Bağımsızlık Talebi Olmayanlar Güney Kürdistan Federe Yönetimini Anlayamaz

Türkiye'de "Türk bayrağı bizim için sorun değil" diyenler Hewler'de asılan kurallara uygun. Buraya kadar her şey normal.

Türk bayraklarını sorun yapıyorlar.

Devletler karşılıklı sorunlarını görüşmek, çözüm aramak için birbirlerini ziyaret ederler. Kapı komşuyu ziyaretlerine benzemez. Sevdiğin komşunu ziyaret edersin, sevmediğini etmezsin. Bu bir tercihtir. Devletlerin ilişkileri karşılıklı çıkarı dayandığı için zorunludur ve uyulması gereken kuralları vardır. Protokol gereği başka bir ülkeye görüşmeye gelen devletin bayrağı gönderme çekilir ve görüşme yapılacak masalara koyulur.

Cumhurbaşkanı Erdoğan Bağdat'a gittiğinde de Türk bayrağı Bağdat'ta gönderlere çekildi.

Bağdat'tan sonra Türkiye Cumhurbaşkanı resmi görüşmeler için Hewler'e gitti. Hewler'de de protokol gereği Türk bayrakları gönderlere çekildi. Buraya kadar her şey normal ve uluslar arası

da Iraklılaşmayı savunuyor. İran molaları, Esad Yönetimi veya her seçim CHP'nin desteklenmesi de onlar için sorun değil. Irak, İran ve Suriye bayrakları hiç sorun olmaz ama Kürd bayrağı her zaman sorundur.

Birde bütün dertleri Güney Kürdistan Federasyonu bağımsız devlet olmasın. Bunun içinde Türkiye'de "Türk bayrağı bizim için sorun değil" diyenler Hewler'de asılan Türk bayraklarını sorun yapıyorlar.

Güneyin bağımsızlık yolunda attığı her adıma destek yerine köstek olmayı kendilerine vazife edinenler Hewler'e Türk bayrağı asıldığı için bir kaşık suda kıyametler koparmaya başladılar. Hewler'de protokol gereği Türk bayrağını astıkları için akordu bozuk korolar bildik nakaratlar ile Güney yönetimini "hain ve işbirlikçi" olarak suçlamaya başladılar.

Eleştirmek yerine suçlama yapanlar Ortadoğu'da var olan ve değişmesi zorunlu olan dengeleri, Irak ile Türkiye arasında yapılan anlaşmayı (petrol, su ve özellikle güvenlik alanında hangi kararların alındığını) merak etmezler. Kendilerinin sebep olduğu Türkiye'nin Güney Kürdistan'da kurduğu üsleri ve askerlerini çekip çekmemesi de onların sorun değil. Çünkü onlar Türkiye'de Türkiyelileşmeyi savundukları gibi Irak'ta

da Iraklılaşmayı savunuyor. İran molaları, Esad Yönetimi veya her seçim CHP'nin desteklenmesi de onlar için sorun değil. Irak, İran ve Suriye bayrakları hiç sorun olmaz ama Kürd bayrağı her zaman sorundur.

Birde bütün dertleri Güney Kürdistan Federasyonu bağımsız devlet olmasın. Bunun içinde Türkiye'de "Türk bayrağı bizim için sorun değil" diyenler Hewler'de asılan Türk bayraklarını sorun yapıyorlar.

Güney Kürdistan Federe Yönetimi Mesut Barzani'nin 2017 yılında resmi temaslarda bulunmak için İstanbul'a ve Ankara'ya geldiğinde Devlet Konuk Evi'nde ve Ankara'ya geldiğinde Kürdistan ve Irak bayrakları birlikte göndere çekildiği ve nedenleri ile birlikte kimlerin tepki gösterdiği de hala akıllarda.

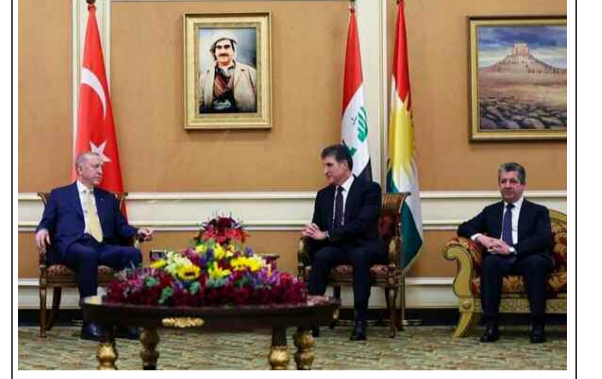
Bağımsızlık yolunda ilerlemek isteyen Güney yönetimi sadece Türkiye ile değil bütün komşuları ile ilişki kurmak zorundadır.

Kurulan bu ilişkilerde bütün olumsuz şartlara rağmen Güney Yönetimi bağımsızlık talebinden bir gün dahi vazgeçmedi. Komşularının "kendi Kürdleri" ile var olan sorunlarını çözmek Güney'in görevi olmadığı gibi günümüz koşullarında bunun üstesinden gelmesi de mümkün değildir. Güney bağımsız devlet olmak için öncelikli olarak kendi çıkarını korumak zorundadır.

Bütün bunlar birlikte değerlendirildiğinde bağımsızlık talebi olmayanlar Güney Kürdistan Federe Yönetimini anlamalarını beklemek abesle iştigal olur.

Neçirvan Barzani ve Mesrur Barzani'nin Erdoğan ile görüşmesinin detayları açıklandı

Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani, Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani ve

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan görüşmesinde, Kürdistan Bölgesi ile federal hükümet arasındaki sorunların müzakere yoluyla ve anayasa temelinde çözülmesinin önemi üzerinde mutabık kalındı.

Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani ve Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani, 22 Nisan saat 20.30'da Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki heyeti, Erbil Uluslararası Havalimanından karşıladı.

Kürdistan Bölgesi Hükümetinden yapılan açıklamada, karşılamanın ardından Kürdistan Bölgesi'nden çok sayıda üst düzey yetkilinin katıldığı ortak bir toplantı gerçekleştirildiği bildirilirken, ikili ilişkilerin gelişimi ile Irak ve bölgedeki son gelişmelerin toplantı çerçevesinde ele alındığı belirtildi.

Tarafların, bölgede güvenlik ve istikrarın korunmasının, Kürdistan Bölgesi ile federal hükümet arasındaki sorunların müzakere yoluyla ve anayasa temelinde çözülmesinin önemi üzerinde mutabakata vardığı aktarıldı.

Açıklamada ayrıca, ticaret ve yatırımın geliştirilmesi alanında koordinasyon ve karşılıklı iş birliğinin teşvik edilmesi konusunda fikir birliğine varıldığı ifade edildi.

Danimarka Irak'taki büyükelçiliğini kapatıyor, Erbil'deki konsolosluk açık kalacak

Danimarka hükümeti Irak'taki büyükelçiliğini 31 Mayıs'ta kapatacağını duyurdu. Ancak Dani-

marka'nın Erbil'deki fahri konsolosluğu faaliyetlerine devam edecek. Danimarka Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada, Danimarka'nın Irak'taki büyükelçiliğini 31 Mayıs'ta kapatacağı belirtildi. Kararın gerekçesi ise Danimarka'nın başkanlığındaki NATO misyonunun Irak'ta sona ermesi olarak gösterildi. Danimarka'nın Bağdat'taki diplomatik misyonu komutasını yaptığı NATO Irak Misyonuna katkı sağlamak amacıyla 2020 yılında resmen açılmıştı.

Açıklamada, "Askerimizin geri çekmesiyle Irak'ın Bağdat kentindeki büyükelçiliğimizin bu önemli görevi tamamlandı. Bu nedenle Danimarka hükümeti, büyükelçiliğini 31 Mayıs 2024 tarihi itibarıyla kapatma kararı almıştır" denildi.

Yaklaşık 4 yıldır Danimarka'nın Erbil fahri konsolosu olan Dara Celil Xeyat, Rûdaw'a yaptığı açıklamada, "Danimarka'nın Bağdat'taki büyükelçiliğinin kapatılması esas olarak mali baskıdan kaynaklanıyor" dedi.

Xeyat, Erbil'deki konsolosluk faaliyetlerinin de devam edeceğini aktardı. Büyükelçiliğin kapatılmasının ardından Irak'taki çalışmalarını Danimarka'nın Lübnan büyükelçisi denetleyecek.

Geçtiğimiz yıl Temmuz ayında, Kopenhag'daki büyükelçilik binası önünde Kuran'ın yakılmasını protesto etmek amacıyla gösteri düzenleyen grup Bağdat'taki Danimarka büyükelçiliğine girmek istemişti.

Bu olaydan iki gün önce göstericiler İsveç'in Bağdat Büyükelçiliğini ateşe vermişti.

Kürdistan Bölgesi Doğal Kaynaklar Bakanlığında Petrol ihracatına ilişkin açıklama

Kürdistan Bölgesi Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Kürdistan petrolünün yeniden ihracatının başlaması konusunda yazılı bir açıklama yaptı.

Kürdistan Bölgesi Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Kürdistan petrolünün yeniden ihracatının başlaması konusunda yazılı bir açıklama yaptı.

Açıklamada "Irak Petrol Bakanlığının petrol ihracatını kısıtlamasının ne 2005 anayasasında ne de kanunların başka hiçbir yerinde yeri ve hiçbir gerekçesi yoktur. Bu ihracatları tüm Irak halklarının refahı açısından önemlidir. Bunlar aynı zamanda uluslararası toplumun barışı ve enerji güvenliği açısından da hayati öneme sahiptir" ifadelerine yer verildi.

Bakanlık açıklamasında Irak Petrol Bakanlığının son dönemde yaptığı resmi açıklamalarda, Kürt petrolünün ihracatındaki başarısızlıklarında Kürdistan Bölgesi'nin sorumlu tutmaya çalıştığı kaydedildi. "Anayasa, Irak hükümetine Kürdistan Bölgesi sözleşmelerini onaylama yetkisi vermiyor"

Irak Petrol Bakanlığının, 'Anayasa ve kanun hükümlerine uyararak, Irak-Türkiye

boru hattı üzerinden ihracatın mümkün olan en kısa sürede yeniden başlatılması konusunda ısrar etmeye devam ettiği' yönündeki açıklamasına atıfta bulunulan açıklamada "Irak Petrol Bakanlığının da çok iyi bildiği gibi, 2005 Irak Anayasası'nda, Irak Federal Hükümeti'ne, Kürdistan Bölgesi Hükümeti tarafından yapılan sözleşmeleri "onaylama" yetkisi veren bir hüküm bulunmuyor" denildi.

Kürdistan Bölgesi Doğal Kaynaklar Bakanlığı açıklamasının devamında şu ifadelerle yer verdi:

"Bu petrol sözleşmelerinin yasal dayanağı, Kürdistan Parlamentosu tarafından oybirliğiyle onaylanan, Kürdistan Bölgesi Hükümetinin 2007 tarihli Petrol ve Gaz Yasasıdır. 2007 tarihli bu yasa, dünyanın önde gelen anayasal ve uluslararası hukukçuları tarafından 2005 Irak Anayasası'nda sağlam bir temele sahip olduğu kabul edildi. Bu uluslararası hukukçular arasında Uluslararası Adalet Divanı hakimi merhum Profesör James Crawford ve son olarak Uluslararası Adalet Divanı eski başkanı Yargıç Stephen Schubel yer alıyor. Her

iki hukukçu görüşlerini sundular. Bu görüşler haklı olarak, önemli bir kısmı Irak Kürdistanı'ndaki Batılı yatırımcılardan gelen yüz milyarlarca dolarlık tüm yatırımların temelini oluşturdu."

Açıklamada bütün bu yasal dayanaklara rağmen Irak Petrol Bakanlığının, Kürdistan Bölgesi'nin 2007 tarihli yasınının 'anayasaya aykırı' olduğu yönündeki iddiasının, Bağdat'taki siyasi atanmış grup tarafından Şubat 2022'de aldığı bir karara dayandığı belirtildi.

Irak Petrol Bakanlığı, komiteyi resmi olarak "Federal Yüksek Mahkeme" olarak adlandırsa da, "mahkeme"nin 2005 Anayasası'nın ilgili hükümlerine göre kurulmadığı, Saddam rejimi döneminden kalan bir kurum olduğuna dikkat çekildi. Kürdistan Bölgesi ve Irak hükümet yetkililerinin Ocak ayında bir araya gelindiği hatırlatılarak, "Anayasal haklarımızdan taviz vermeden, Kürdistan Bölgesi'nde petrol üretiminin teknik maliyetlerini düzenleyen federal bütçe yasınının şartları üzerinde anlaştık" denildi.

Irak hükümetinden taraflar arası varılan anlaşmaya uyma çağrısı yapılan açıklamada şu ifadelerle yer verildi:

"Irak hükümetini Ocak ayındaki anlaşmanın şartlarına uymaya ve ihracatın yeniden başlamasını kolaylaştırmaya çağırıyoruz. Irak Petrol Bakanlığının petrol ihracatını kısıtlamasının ne 2005 anayasasında ne de kanunların başka hiçbir yerinde yeri ve hiçbir gerekçesi yoktur. Bu ihracatları tüm Irak halklarının refahı açısından önemlidir. Bunlar aynı zamanda uluslararası toplumun barışı ve enerji güvenliği açısından da hayati öneme sahiptir."

Erdoğan'dan Erbil ziyaretine ilişkin açıklama

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, başkent Erbil'e gerçekleştirdiği ziyarete ilişkin değerlendirmelerde bulunarak, "Ziyaretimiz vesilesiyle Erbil'in dört bir tarafının ay yıldızlı al bayrağımızla donatılması, bizi gerçekten duygulandırdı" diye konuştu.

Kürdistan Bölgesi ve Irak'a yaptığı ziyaret sonrası gazetecilere açıklamalarda bulunan Erdoğan,

Erbil'deki cadde ve sokaklara asılan Türkiye bayrakları hakkında konuştu.

Kürdistan Bölgesi liderleri ile verimli görüşmeler gerçekleştirdiklerini dile getiren Erdoğan, "Ziyaretimiz vesilesiyle Erbil'in dört bir tarafının ay yıldızlı al bayrağımızla donatılması, bizi gerçekten duygulandırdı" diye konuştu.

Irak Başbakanı Muhammed Şiyes-Sudani'nin daveti üzerine Irak'a

resmi bir ziyaret gerçekleştirdiklerini anımsatan Erdoğan, Irak Cumhurbaşkanı Abdullahî Reşîit'le ve Irak Başbakanı Sudani ile yaptıkları görüşmelerde son dönemde ivme kazanan ilişkileri ele aldıklarını söyledi.

Ziyarete, Irak ile münasebetleri daha da ilerletme yönündeki ortak iradeyi teyit ettiklerini aktaran Erdoğan, Başbakan Sudani'nin riyasetindeki hükümetin, Irak'ta istikrarın ve refahın idamesi için attığı adımlara Türkiye olarak verdikleri desteği tekrar vurguladıklarını kaydetti.

Erdoğan, Türkiye ile Kürdistan Bölgesi arasındaki samimi dostluğu böylece bir kez daha yakından görme fırsatı bulduklarını vurgulayarak, Kürdistan Bölgesi yönetimiyle tesis edilen işbirliğini ilerletme yönündeki iradelerinin baki olduğunu belirtti.

Erdoğan, su konusunda kaynakların akılcı kullanılmasının önemine dikkati çeken Erdoğan, Irak'ın su konusunda Türkiye'den taleplerinin bulunduğunu hatırlattı.

Başkan Barzani Türkiye Cumhurbaşkanı'nı kabul etti

Başkan Mesud Barzani, Kürdistan Bölgesi

Başkanlığı'nda Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı kabul etti

Başkan Barzani, Erbil'de Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile gerçekleştirdiği görüşmeye ilişkin yaptığı paylaşımda, "Kürdistan halkının ve Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda devam eden işbirliği yollarını konuşmaktan dolayı memnuniyet duyuyorum" ifadelerini kullandı.

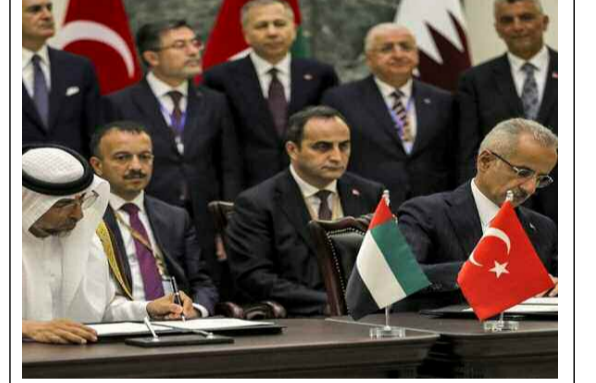
Görüşmeye ilişkin sosyal medya hesabından paylaşımda bulunan Başkan Barzani, Erdoğan'ı Kürdistan'da karşılamaktan memnuniyet duyduğunu söyledi.

Başkan Barzani paylaşımında şu ifadelere yer verdi:

"Bugün Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı Kürdistan'da kabul etmekten, Kürdistan halkının ve Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda devam eden işbirliği yollarını konuşmaktan dolayı memnuniyet duyuyorum."

Türkiye, Irak, Katar ve BAE Kalkınma Yolu Anlaşması'nı imzaladı

Türkiye, Irak, Katar ve BAE arasında Kalkınma Yolu Projesi'nde iş birliğine ilişkin dörtlü mutabakat zaptı imzalandı.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bugün Bağdat'a düzenlediği ziyarette Irak, Türkiye, Katar ve BAE arasında Kalkınma Yolu Projesi'nde iş birliğine ilişkin dörtlü mutabakat zaptı imzalandı.

Bağdat'taki Hükümet Sarayı'nda imzalanan mutabakat zaptı, Erdoğan ve Irak Başbakanı Sudani himayesinde gerçekleşti.

Sudani: Anlaşma köprü vazifesi görecek
Görüşmenin ardından yapılan ortak basın toplantısında konuşan Sudani, anlaşmanın bölge halkları için bir köprü vazifesi göreceği söyledi ve "Bu, halkların birbirini daha iyi anlamasını sağlayacak. Güvenlik ve istikrara katkıda bulunacak" dedi.

Sudani, "Cumhurbaşkanı Erdoğan ile güvenlik konusundaki engellerle mücadeleyi, terörist unsurların varlığı ile mücadeleyi görüştük. Daha fazla kontrol ve istikrar için Türkiye Irak sınır bölgesi güvenliğini görüştük" diye ekledi.

Erdoğan'dan Kalkınma Yolu açıklaması
Erdoğan da konuşmasının başında Kalkınma Yolu Projesi'ne değindi.

Erdoğan, "Kalkınma Yolu Anlaşması sağlam bir yol haritasıdır. Güvenlik, terörle mücadele, enerji, eğitim, sağlık, çevre konularında müzakerelerin sürdürülmesini sağlayacak ortak daimi komiteler kurulmasına karar verdik. Anlaşmaların hayata geçirilmesi için gereken koordinasyonu sağlayacağız" açıklamasını yaptı.

Bugün Kürt gazeteciliğinin 126'ncı yıl dönümü, PYD zindanlarında ise gazeteciler tutuklu

Bugün Kürt gazeteciliğinin 126'ncı yıl dönümü. Kürdistan gazetesi ile temelleri atılan Kürt gazeteciliği özellikle 2000'li yıllarda Kürdistan Bölgesi'nin statü kazanması ile önemli aşamalar katetti. Kürt medyası artık önemli çalışmalara imza atıyor.

Rojava Kürdistan'ında ise basın özgürlüğü en alt seviyede bulunuyor. PKK'nın Rojava'yı PYD eli ile yönetmesi ve topluma tek parti, tek lider, tek yapı, tek medya dayatması nedeni ile her türlü özgürlük olduğu gibi basın özgürlüğü de tehdit altında.

PYD'ye bağlı asayiş güçleri zaman içinde kendi medya merkezli dışındaki tüm medya organlarının kurumlarını kapattılar. Rudaw bürosu PKK'nın gençlik örgütü çeteleri tarafından birkaç kez yakıldıktan sonra. Çalışma izni iptal edildi, hamile muhabiri yaka paça sınıra bırakıldı.

Aynı biçimde Kürdistan24'ün çalışma izni de iptal edildi, bürosu kapatıldı.

Ayrıca PDK-S ve ENKS'ye yakın bir çok basın çalışanı tutuklandı. Bunlardan Rakan Ehmed 23 gündür gözaltında ve hala kendisinden haber alınmış değil. Kendini demokrasi kalesi olarak tanıtan Rojava'da tek özgürlük kendilerine biat edenlere veriliyor. Bunun içinde Rojava'da gazeteciler hala baskı altında ve çoğu zamanları yaşamları da tehdit ediliyor.

Erdoğan'dan DEM Parti'ye 'kayyum' sinyali

Erdoğan, Irak dönüşü uçakta gazetecilerin sorularını yanıtladı. Bahçeli'nin DEM Partili belediyeleri hedef alan sözlerini değerlendiren Erdoğan, kayyum sinyali verdi, "Bundan önce hukuk zemininde hangi yanıt verildiyse aynısının ortaya konması sürpriz olmaz" dedi.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Irak dönüşü, gazetecilere açıklamalarda bulundu. Diyarbakır Sur Belediyesi'nde

DEM Parti yöneticilerinin Atatürk ve kendisine hakaret ettiğine yönelik iddialara ilişkin Erdoğan şunları söyledi

"İçişleri Bakanlığımız şu anda kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Türkiye'de hepimizi temsil eden değerler vardır. Bunları dışlamak, bunlara saygısızlık etmek, birlik ve bütünlüğümüze kastetmek anlamına gelir ve tabii ki hukuk devletinde bunun da bir karşılığı vardır.

Bunları daha önce de söyledim. Teröre destek vermek, terörle müşterek hareket etmek şüphesiz ki bizim değerler silsilemize saldırıdır ve bununla ilgili olarak da Anayasanın çok açık hükümleri vardır. Türk'ü de Kürt'ü de Laz'ı da Çerkez'i de diğer gruplar da bu ülkenin hür ve eşit vatandaşlarıdır. Bunu değiştirmeye kimsenin gücü yetmez ve yetmeyecek.

"Sürpriz olmaz"

Birliğimize ve bütünlüğümüze böylesine kışkırtıcı eylemlerle el uzatmaya kalkanlara bundan önce hukuk zemininde hangi yanıt verildiyse aynısının ortaya konması sürpriz olmaz. Buna bir defa herkesin hazır olması gerekir. Sayın Devlet Bahçeli'nin yapmış olduğu açıklamalar Anayasa hükmünün icrasından başka bir şey değildir. Aynı durum şu anda benim için de geçerlidir. Anayasa'nın hükümlerini kimler çiğnemeye kalkıyorsa bedelini de ödemeye hazır olmalıdır."

Qubat Talabani: 'Erdoğan'dan Süleymaniye Havalimanı'na yönelik yaptırımların kaldırılmasını istedim'

Kürdistan Başbakan Yardımcısı Talabani, dün Erbil'de Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile görüşmede Süleymaniye Uluslararası Havalimanı'na yönelik konulan yasağın kaldırılmasını istediğini belirtti. Kürdistan Bölgesi (KBY) Başbakan Yardımcısı Qubat Talabani, Erdoğan'dan Türk hava sahasının Süleymaniye Havalimanı'na kapatma kararını gözden geçirmesini istediğini söyledi.

Erdoğan ve Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani görüşmesine ilişkin bir açıklama yaptı. Facebook'ta bir açıklama yapan Talabani, Türkiye Cumhurbaşkanı ve beraberindeki heyetle yapılan toplantıya katıldığını belirtti. Başbakan Yardımcısı Qubat Talabani, açıklamada şu ifadeleri kullandı: "Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dan Türk hava sahasını Süleymaniye Uluslararası Havalimanı'na kapatma kararını gözden geçirmesini istedim."

Ne olmuştu?
Türk Hava Yolları, 3 Nisan 2023'te Süleymaniye Uluslararası Havalimanı'na tüm uçuşları durdurdu. Türk Hükümeti, Türkiye'den Süleymaniye'ye uçuşlara yasak getirdi.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 22 Nisan 2024 Pazartesi günü Bağdat'a gelerek Irak Cumhurbaşkanı Abdullahî Reşid, Başbakan Sudani başta olmak üzere birçok kişiyle görüştü.

Erdoğan, Bağdat'taki görüşmelerini tamamladıktan sonra Irak Kürdistan Bölgesi'nin başkenti Erbil'e geçti. Cumhurbaşkanı Erdoğan burada aralarında Kürdistan Bölgesi Başbakan Yardımcısı Qubat Talabani'ni de yer aldığı çok sayıda yetkiliyle görüşmeler gerçekleştirdi.

Erdoğan, Bağdat'taki görüşmelerini tamamladıktan sonra Irak Kürdistan Bölgesi'nin başkenti Erbil'e geçti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan burada aralarında Kürdistan Bölgesi Başbakan Yardımcısı Qubat Talabani'ni de yer aldığı çok sayıda yetkiliyle görüşmeler gerçekleştirdi.

Erdoğan Bağdat'a ulaştı

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı taşıyan uçak Bağdat Uluslararası Havalimanı'na ulaştı.

Havalimanı'na ulaştı.

Saat 09.15'te İstanbul Atatürk Havalimanı'ndan hareket eden Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı taşıyan uçak Bağdat'a indi. Konuk cumhurbaşkanını Irak Başbakanı Muhammed Şiya es-Sudani ve beraberindeki üst düzey heyet karşıladı.

Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile ilk görüşme Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid ile Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda gerçekleşecek. Ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Irak Başbakanı Muhammed Şiya Sudani'nin saat 12.45'te bir araya gelmesi bekleniyor.

Her iki ülkenin üst düzey heyetlerinin toplantısı ise saat 13.20'de başlayacak.

İki ülke arasında iki stratejik olmak üzere 20'nin üzerinde gerçekleştirilecek anlaşma ve mutabakatın imza töreni saat 14.30'da gerçekleştirilecek. Ardından ortak basın toplantısı düzenlenecek.

Erdoğan, Bağdat'ta saat 17.00'de Türkmenlerin temsilcileriyle bir araya gelecek.

Bağdat temasları ardından Erdoğan'ın akşam saatlerinde Kürdistan Bölgesi'ne ulaşması bekleniyor. Erdoğan Erbil'de Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani ve Başbakan Mesrur Barzani'nin aralarında olduğu üst düzey yetkililerle görüşecek.

Erdoğan'a Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler, Ticaret Bakanı Ömer Bolat, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Muhammed Fatih Kaçar, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahreddin Altun ile Dış Politika ve Güvenlik Danışmanı Büyükelçi Akif Çağatay Kılıç eşlik ediyor.

Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Pazar günü İstanbul'da düzenlediği basın toplantısında, Erdoğan'ın Irak ziyareti sırasında iki ülke arasında 20'den fazla anlaşma ve mutabakatın imzalanacağını söyledi. Erdoğan 13 yıl aradan sonra ilk kez Irak'ı ziyaret ediyor.

İran Kermanşan'daki askeri üssünü boşaltıyor

İran'ın Doğu Kürdistan'da ki önemli bir askeri üssü boşaltılıyor yorumcular üssün İran saldırıları nedeni ile boşaltıldığını belirtiyor.

Sosyal medyada yayınlanan bir videoya göre, İran ordusunun hava üssü olan ve Doğu Kürdistan'ın Kermanşan kentinde bulunan Hiwaniruz üssü boşaltılıyor.

Videoyu çeken kişi üssün İran ordusuna ait olduğundan ve İsrail'in saldırısı korkusuyla tahliye edildiğinden söz ediyor ve "İran'ın Zülfükar Hava savunma sistemi sadece uçurtmaları yakalaya bilir" deniyor. Bu gün yayınlandı fakat Hengaw İnsan Hakları Örgütü dün yani 19 Nisan günü üssün boşaltıldığını belirtmiş ve üssün Kermashan eyaletindeki Bestun yakınlarında olduğunu belirtmişti.

ABD Dışişleri'nden Erdoğan'ın Bağdat ve Erbil ziyaretine ilişkin açıklama

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller, Türkiye'nin ABD'nin önemli bir müttefiki olduğunu söyledi.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller, düzenlenen basın toplantısında, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki heyetin Bağdat ve Erbil'e gerçekleştirdiği ziyarete ilişkin açıklamada bulundu.

Ülkesinin Türkiye ile birçok bölgesel ve küresel konuda ortak zeminini olduğunu belirten Miller, "Türkiye ABD'nin önemli bir müttefikidir. Türkiye ile ikili ilişkilerimizi daha derinleştireceğiz." dedi.

Recep Tayyip Erdoğan ve beraberindeki heyet, dün sabah saat 11.00'de Irak'ın başkenti Bağdat'a ulaşmış ve Irak Başbakanı Sudani tarafından karşılanmıştı.

Bağdat'taki temasları çerçevesinde Erdoğan, Irak Başbakanı Sudani, Irak Cumhurbaşkanı Latif Reşid ve Türkmen temsilcileriyle bir araya geldi.

Beraberindeki heyetle Erbil'e geçen Erdoğan, akşam saat 20.30'da ulaştığı Erbil Uluslararası Havalimanı'nda karşılandı.

Kürdistan Bölgesi Başkanı Neçirvan Barzani ve Kürdistan Bölgesi Başbakanı Mesrur Barzani tarafın-

Güler, Ticaret Bakanı Ömer Bolat, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu, Tarım ve Orman Bakanı

dan karşılandı. Türkiye Cumhurbaşkanı, başkent Erbil ziyareti kapsamında, Başkan Mesud Barzani, Neçirvan Barzani ve Mesrur Barzani ile toplantı gerçekleştirdi.

Bağdat ve Erbil ziyaretleri boyunca Erdoğan'a, Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, Milli Savunma Bakanı Yaşar

İbrahim Yumaklı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun ile Cumhurbaşkanı Dış Politika ve Güvenlik Başdanışmanı Büyükelçi Akif Çağatay Kılıç'ın aralarında bulunduğu kalabalık bir heyet eşlik etti.

Sine: İran devleti bir Kürtçe öğretmenine daha 11 yıl hapis cezası verdi

Nojin Kültür ve Toplumsal Örgütlenme ağı üyeleri İran devletinin hedefi olmaya devam ediyor. Son olarak Soma Pormohammedi adlı Kürtçe öğretmenine 11 yıl hapis ve Kürdistan dışındaki cezaevine sürgün cezası verildi.

Sine'deki Nojin Kültür Derneği yönetiminde yer alan Soma Pormohammedi hakkında İran yargısının Sine'deki Devrim mahkemesi 10 yıl hapis cezası verdi. Mahkeme ayrıca ailesinin yaşadığı Sine şehri dışındaki bir cezaevine nakline de karar verdi.

Soma Pormohammedi kamu güvenliğini bozma, fitne yapmak için örgüt kurma ve yönetme vb suçlardan yargılandı. Pormohammedi mahkemeden bir gün önce Instagram sayfasında "Mahkeme daha yapılmadan hakkımdaki karar verilmiştir" açıklamasını yaptı.

35 yaşındaki Soma Pormohammedi daha önce eşi hakkında açılan bir siyasi davayı takip ederken de göz altına alınmış ve 27 gün tutukluluktan sonra 1 Milyar İran Riyali ödeyerek serbest kalmıştı.

Başkan Barzani ilk Kürt gazetesi Kürdistan'ın kuruluş yıl dönümünde bir mesaj yayınladı

Başkan Mesud Barzani, ilk Kürt gazetesi Kürdistan'ın ilk sayısının çıkması ve Kürdistan Gazeteciler Sendikası'nın kuruluş yıldönümünde, Kürdistan gazetecilerini ve basın mensuplarını kutladı.

Mesud Barzani, Kürt Gazeteciler Günü ve Kürdistan Gazeteciler Sendikası'nın kuruluş yıldönümü dolayısıyla bir mesaj yayınladı.

Başkan Barzani mesajında, "Toplumun bilgilendirilmesi, bil-

inçlendirilmesi, yönlendirilmesi ve geliştirilmesi konusunda gazeteciler ve medyacılar kutsal ve hassas bir görev üstlenmektedir. Bu münasebetle gazetecileri ve medyacıları toplumun ve vatandaşların kültür ve bilincini güçlendirmek için gerçekleri aktarma konusunda profesyonel bir şekilde görevlerini yerine getirmeye çağırıyorum." dedi.

"Kürdistanlı gazeteciler ve medyacılar, gazetecilik ve medyacılığın halkımızın meşru davasını desteklemek ve Kürt halkının kimliğini ve haklarını savunmak için etkili araçlar olduğunu her zaman hatırlamalı" diyen Başkan Barzani, mesajının devamında şunları kaydetti: "(Medyacılık ve gazetecilik) Aynı zamanda değerlerin korunması ve halklar arasında barış, insanlık ve bir arada yaşam kültürünün derinleştirilmesine yönelik araçlardır. Kürt gazeteciliğinin yıldönümü kutlu olsun. Tüm Kürt gazetecilere başarılar diliyorum."

Awadi'den Kürdistan Bölgesi petrolünün yeniden ihracatı konusunda açıklama

Irak Hükümet Sözcüsü Basım Awadi, Kürdistan Bölgesi petrolünün yeniden ihracatına

başlanması ve sorununun çözümü konusunda Bağdat'a büyük bir güven olduğunu belirtti.

Basım Awadi K24'e yaptığı açıklamada, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Bağdat ziyaretinin "önemli ve tarihi olup, Bağdat ile Ankara arasındaki ikili ilişkilerde tarihi bir dönüm noktasının başlangıcına işaret ettiğini" dile getirdi.

İlişkilerin sıfırdan başlayacağını ve bir anlamda güvenlik, su, ticaret, tarım ve diğer konulara odaklanılacağını kaydeden Sözcü Awadi, Kürdistan Bölgesi petrolünün ihracatı, ticaret ve sınır kapıları konularını ele aldıklarını söyledi.

Irak Hükümet Sözcüsü, "Kürdistan Bölgesi, Irak coğrafyasının çok önemli bir parçası ve Irak'taki tüm ticaret alışverişleri Kürdistan Bölgesi üzerinden olacak. İlerleyen süreçte Erbil, Süleymaniye, Duhok ve Halepçe de Kalkınma Yolu projesine dahil edilecek." dedi.

"Irak'ın İran'la imzaladığı güvenlik anlaşmasının bir benzerini Türkiye ile de imzalayarak PKK'nin Irak'ta askeri operasyon yapmasını engelleyip BM gözetiminde siyasi mülteci haline gelmesini sağlayabilir." diyen Basım Awadi, Kürdistan Bölgesi petrolünün yeniden ihracatına başlanması ve sorununun çözümü konusunda Bağdat'a büyük bir güven olduğunu ve bu konuda birçok görüşme gerçekleştirildiğini dile getirdi.

Irak İçişleri Bakanlığı: Türkiye ile olan sınırlar Peşmerge ile koordinasyon içerisinde korunuyor

Irak İçişleri Bakanlığı, Türkiye ile ortak güvenlik koordinasyon merkezinin bulunduğunu ve ülke sınırlarını Peşmerge güçleriyle birlikte koruyacaklarını açıkladı.

Rûdaw'a konuşan Irak İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Mikdat Miri, bakanlığın Peşmerge ile işbirliği içerisinde ve koordineli olarak sınır muhafız güçleri aracılığıyla Irak ile Türkiye arasındaki sınırı korumak için özel çaba gösterdiğini söyledi.

Sınır Muhafızları 1'inci Tümeni, Türkiye ile olan 367 kilometrelik sınırın korunmasından görevli Irak ordusuna bağlı birliklerden oluşuyor.

Mikdat Miri, "Sınırdaki kameralar kurulu ve sınır muhafızları üst düzeyde örnek teşkil edecek önlemler aldı" dedi.

Irak ile Türkiye arasında güvenlik konularına yönelik ortak bir güvenlik koordinasyon merkezi bulunuyor.

Irak İçişleri Bakanlığı Sözcüsü, merkezin Kürdistan Bölgesi ve Türkiye ile koordineli olarak Duhok ve Erbil'in Türkiye ile olan sınırlarını koruyacağını sözlerine ekledi.

Irak sınır muhafızlarının 23 Şubat'ta Duhok ilinin Şeladize ilçesinde Türkiye sınırına bir kontrol noktası kurdu.

APIKUR: Erdoğan'ın ziyaretinin Petrol ihracatının yeniden başlatılması için bir adım olmasını umuyoruz

Kürdistan Petrol Endüstrisi Birliği (APIKUR) Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Irak ve Kürdistan Bölgesi'ne yaptığı ziyaretinin (Kürdistan Bölgesi) petrol ihracatının yeniden başlatılması için bir adım olmasını umut ettiğini bildirdi.

APIKUR'dan bugün yapılan açıklamada, "APIKUR üyesi şirketler, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Irak ziyaretinin, Türkiye, Irak, Kürdistan Bölgesi ve uluslararası petrol

şirketleri arasında Irak-Türkiye petrol boru hattı üzerinden petrol ihracatının yeniden başlatılması yönünde uygun bir çözüm bulunmasına yönelik bir adım olmasını umut ediyorlar." denildi.

Açıklamada, "Geçtiğimiz hafta Irak, Türkiye, Kürdistan Bölgesi ve ABD liderleri, Irak-Türkiye boru hattı üzerinden petrol ihracatına devam edilmesinin önemini ele aldı. Üye şirketleri, Irak halkının ve ortaklarının çıkarları doğrultusunda mevcut koşullar

altında petrol ihracatını sürdürmeye hazır." ifadeleri kullanıldı.

Petrol ihracatı askıya alınmıştı Paris'teki Uluslararası Tahkim Mahkemesinin Kürdistan Bölgesi'nden petrol ihracatına ilişkin 25 Mart 2023 tarihli kararının ardından Ceyhan Limanı üzerinden yapılan petrol ihracatı askıya alınmıştı.

Türkiye Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, 1 Kasım'da yaptığı açıklamada, boru hatlarının Ekim 2023'ten bu yana petrol ihraç etmeye hazır olduğunu ancak ihracatın başlayamadığını belirterek, "Petrol ihracatında herhangi bir teknik sorunu yok, ancak Erbil ile Bağdat arasında bu konuda yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle ihracat henüz başlamadı." demişti.

Öte yandan Irak Başbakanı Sudani, Moskova'da düzenlenen "Enerji Haftası" panelindeki konuşmasında, Irak'ın Ceyhan Limanı üzerinden petrol ihraç etmeye hazır olduğunu bildirmişti.

81 yaşındaki Makbule Özer bir kez daha tutuklandı

ATK'nin "Cezaevinde kalabilir" raporu üzerine 81 yaşındaki Makbule Özer tekrar tutuklandı.

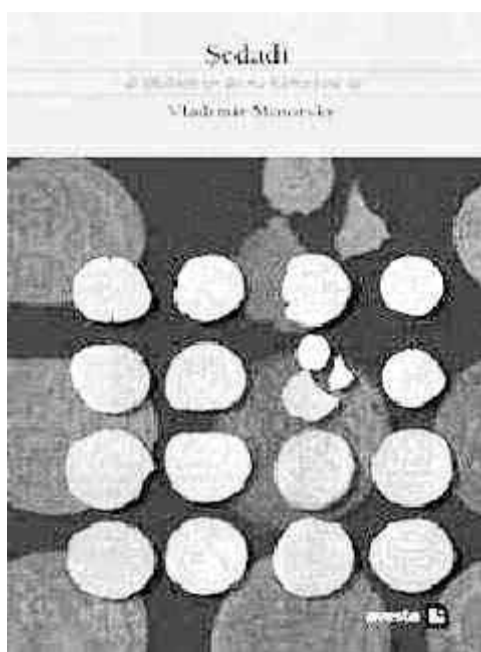
Van'ın Edremit ilçesinde "Örgüte yardım etmek" iddiasıyla 9 Mayıs 2022 tarihinde tutuklanan ve 7 Eylül'de tahliye edilen 81 yaşındaki Makbule Özer, Adli Tıp Kurumu'nun (ATK) "cezaevinde kalabilir" raporu sonrası dün tekrar tutuklandı.

MA'nın haberine göre Van Adliyesi'ne giden Özer, burada gözaltına alındı.

Daha sonra Özer, cezaevine gönderildi.

Şedadî di lêkolînên ser dîroka Kafkasyayê de

Vladimir Minorsky yek ji rojhilatnas, lêkolîner û kurdologên navdartirîn û serwexttirînê bi rewş û dîroka kurdan e. Lêkolînên wî yên li ser dîroka Kafkasyayê ji bo lêkolînên kurdî û xebatên li ser dîroka herêmê çavkaniyên girîng in. Bi vê kitêba di destê we de, ku berê beşek jê bi navê "Pêşdîroka Selaheddîn" çap bûbû, xebata wî ya li ser Kafkasya di kurdî de تمام dibe. Ev kitêb wergera herdu beşên pêşî yên vê berhema hêja ye ku birêkûpêktirîn çavkaniya ser dewleta kurdên şedadî ye û bêguman çawa ku Minorsky jî diyar dike, agahên ser dewleta vê xanedaniyê ê hem valahiyeke dîroka kurdan ya derûdorên Kafkasyayê dagire û hem jî serdemeke tarî ya dîroka xanedaniyên îslamê yên wê navçeyê ronî bike.

Vladimir Minorsky yek ji rojhilatnas, lêkolîner û kurdologên navdartirîn û serwexttirînê bi rewş û dîroka kurdan e. Lêkolînên wî yên li ser dîroka Kafkasyayê ji bo lêkolînên kurdî û xebatên li ser dîroka herêmê çavkaniyên girîng in.

Ev pirtûk çavkaniyeke têkûz e li ser dewleta kurda Şedadî ku pirtûk Minorsky nivîsandiye. Minorsky li ser vê wisa dibêje: "Agahên ser dewleta vê xanedaniyê ê hem

valahiyeke dîroka kurdan ya der û dorên Kafkasyayê dagire û hem jî serdemeke tarî ya dîroka xanedaniyên îslamê yên wê navçeyê ronî bike."

Şedadî yek ji wan xanedanên kurd û misilman in ku dîroka wan pir kêmtir zanîn û li rojhilatê Transkafkasyayê li herêmeke navbera çemên Kurê û yê Arasê seranser desthilatdarî kirine.

Emîn Narozî, di wergera kitêbê a kurdî de, Camî'u-l-Duwela Muneccimbaşî ku Minorsky ji erebî wergerandibû îngilîzî, yekser ji tekstsa erebî wergerandiyê û not û sererastkirinên Minorsky ên ser tekstê lê zêde kirine.

VLADIMIR MINORSKY-(1877-1966)

Minorsky piştî perwerdeya xwe ya seretayî û ya bingehîn li Moskowayê bûye çaremîn kesê xwedî pileya zêrîn ya zanîngeha rêzimanî û beşa hiqûqnasiyê ya zanîngeha Moskowayê kar kiriye, ji sala 1886'an heya 1890'î jî li wê derê hiqûq xwendiyê. Piştî qedandina wê, wî sê salan jî li dibistana bilind ya Lazarev beşa zimanê rojhilatê xwendiyê.

Di 1903'yan de ew ketiye ber xizmeta Wezîriya Karên Derve ya Rûsyayê û ji sala 1904'an heya 1908'an li Îranê û ji 1908'an heya 1912'yan jî li St. Petersburgê û Turkistanê xebitiye. Di sala 1911'an de wî bi nûnerê îngilîzan re delagasyonekê bariye bakur-rojavayê Îranê. Di sala 1912'yan de bûye balyozê Rûsyayê Stembolê û sala dû re

jî bûye nûnerê Rûsyayê yê komisyona navnetewî ya ser sînorê navbera Tirkîye û Îranê. Demek pişt re ew bûye balyozê Rûsyayê yê Tehranê û di sala 1919'an de jî wê derê berê xwe daye Fransa û çend salan jî balyoziya Rûsyayê ya Parîsê kiriye.

Di sala 1923'yan de wî dev ji balyoziyê berdaye û li Enstîtuya Ecole National des Langues Orientales Vivantes (Enstîtuya Ekola Neteweyî ya Zimanê Rojhilatê ya Vivantes) dest bi dersdariya zimanê farisî kiriye û pişt re jî li heman zanîngehê dersên dîroka tirkî û ya îslamê jî dane. Piştî ku ji gelawêja sala 1930'yî heya çileyê 1931'ê li Londonê di pêşengeha hunerê îranî ya Berlington House de wekî berpirsiyarê rojhilatê kar kiriye, pêwendiya wî bi zanîngeha Londonê re çêbûye û di sala 1932'yan de li wê derê di beşa rojhilatê de bûye dersdarê zimanê farisî. Piştî re li eynî beşê bûye doçentê beşa edebiyat û dîroka zimanê farisî û di dû re jî bûye profesore beşê.

Di sala 1944'an de ew bi tîtilê Prof. Emeritus xanenişîn (teqawîd) bûye û bûye endamê şerefê yê "The School of Oriental and African Studies (SOAS): Fakulteya Xebatên ser Rojhilat û Afrîka" û di 1948-49'an de jî çûye serdana Zanîngeha Qahîreyê. Digel wergirtina wî ya endametiya idareya Akademiya Brîtanî (1943) ew endamê şerefê yê Pêwendiyên Civaka Asyayî ya Parîsê (1946) bû û her wiha ew doktorê şerefê yê Zanîngeha Brukselê (1948) bû jî. Wî di sala 1966'an de koça xwe ya dawî kiriye.

Şedadî di lêkolînên ser dîroka Kafkasyayê de Vladimir Minorsky Wergera ji îngilîzî: Emîn Narozî

Bila bûyera Dêrsimê wekî komkuji bê qebûl kirin

ber ku bi ser neket di 1937-1938an de li dijî Dêrsimê komkuji pêk anîn. Bi vê komkujiyê xwestin polîtîkaya sîstematîk a înkâr, îmha, bişaftin û perçekirinê pêk bînin."

'Komkuji niha bi kuştina gerîla didome'

Işîk, destnîşan kir ku komkujiya li dijî Dêrsimê bi rê û rêbazên cuda heya îro hat û niha jî bi kuştina endamên HPGê berdevam dibe. Işîk, da zanîn ku ew van polîtîkayên înkâr îmha û bişaftinê şermezar dikin û bi van rêbazan pirs-girêkan çareser nabe. Işîk, wiha axivî: "Operasyona leşkerî ya li dijî 7 endamên HPGê vê hovîtiyê dide nîşan. Ev dide xuyakirin ku ev polîtîkayên qirkirinê yên dîrokî bi vî rengî didome. Niha berdevama vê yekê ji hikûmeta AKPê û partiyên CHP û MHPê dimeşîne."

'70 hezar mirov hatin qetilkirin'

Komîsyona Amadekar a 38an a Dêrsimê jî têkildarî mijarê daxuyaniyek nivîskî da. Di daxuyaniyê de hate diyarkirin ku 74 sal berê biryara komkujiyê ji aliyê Lijneya Wezîran ve hate girtin û wiha hate gotin: "Li gor zaniyariyên fermî 12 hezar mirov hatin kuştin. Li gor şahidên bûyerê jî 70 hezar û 90 hezar hatin qetilkirin. Zêdeyî 10 hezar mirov hatin sirgunkirin. Komîsyonê xwest ku ev bûyer wek "Komkujiya Dêrsimê" bê qebûl kirin. Komîsyonê da zanîn ku dê tekîldarî komkujiya 38an di 26ê gulana 2011an de li Brukselê konferansa bi navê "Konferansa 38an a Dêrsimê"

Guhertina qebareya nivîsînê: 'Komkujiya li dijî Dêrsimê dîrokî ye'

Rûdaw-(DÎHA)- Komîsyona Amadekar a 38an a Dêrsimê û Cemiyeta ji Nûve Avakirina Dêrsimê, têkildarî salvegera 4ê gulana ya komkujiya 1937-1938an daxuyanî da. Cemiyetê xwest ku bûyerên salên 38 wek komkujiyê bê qebûl kirin. Di daxuyaniyê de hate zanîn ku Dêrsimê herdem li dijî zulmê serî hildaye û dê herdem serî hilde.

Lijneya Wezîran di 4ê gulana 1937an de li Dêrsimê civîn pêk anîbûn û biryara Tevgera Tenkîl stendin. Biryara ku bi îbareya "Pir bi dizî ye" ya jî nivîrûpelê pêk dihat, hate stendin. Piştî di sala 1935an de navê Dêrsimê wek "Tuncelî" hate guhertin, bi raya taybet hate dagirkirin. Piştî biryarê General Abdullah Alpdogan li dijî gelê Dêrsimê ket êrîşê û dest bi kuştina welatiyan kir. Li gor şahidên bûyerê li Dêrsimê 70 hezar welatî hatin qirkirin. Bi hezaran welatî hatin

sirgunkirin. Di 15ê Mijdara 1937an de Pêşengê tevgera Dêrsimê Seyîd Rîza û hevalên wî yên dozê hatin darvekirin. Hê gora Seyîd Rîza û hevalên wî nayê zanîn ku li ku ye. Tê gotin ku di 4ê Gulana de biryara komkujiyê hat dayîn. Bi sedema salvegera 4ê Gulana Komîsyona Amadekar a 38an a Dêrsimê û Cemiyeta ji Nûve Avakirina Dêrsimê daxuyanî dan. Di daxuyaniyan de hate xwestin ku bûyera Dêrsimê wek "Komkuji" bê zanîn.

'Komkujiya li dijî Dêrsimê dîrokî ye'

Rêveberê Cemiyeta ji Nûve Avakirina Dêrsimê, Haydar Işîk, diyar kir ku "Komkujiya Dêrsimê" di dîroka komarê de, li dijî Elewî û gelê Kurd ne yekemîn komkuji ye û wiha got: "Kuyucu Murat Paşa Kurdên Kizilbaş avêtin bîrên agir. Di sala 1514an de Sultan Selîm 40 hezar Kurdên Kizilbaş qetilkirin. Dewleta Tirk bi sedan caran li dijî Dêrsimê serfêrîkî kirin. Lê ji

Neviyê Şêx Seîd, Kasim Firat: Boga Şêx Seîd dadgeh di 15 rojan de biryara xwe aşkere dibe

Neviyê Şêx Seîd û Serokê Komeleya Perwerdehî, Çand û Hevkariyê ya Şêx Seîd Kasim Firat ji Rûdawê re ragihand, doz erênî bûye û eger zexta siyasî nebe ew çaverê dikin, dadgeh biryareke baş bide.

Yekem rûniştina doza ku ji aliyê Komeleya Şêx Seîd û Baroya Amedê ve ji bo eşkerekirina cihê gora Şêx Seîd û 46 hevalên wî dijî Wezareta Navxwe ya Tirkîyê hatibû vekirin, îro 25ê Nîsana 2023an hat dftin. 5emîn Dadgeha Îdarî ya Enqerê ragihand ku di navbera 15 rojan de derbarê eşkerekirina cihê gora Şêx Seîd û 46 hevalên wî de biryara xwe eşkere dibe.

Neviyê Şêx Seîd û Serokê Komeleya Perwerdehî, Çand û Hevkariyê ya Şêx Seîd Kasim Firat ji Rûdawê re ragihand, doz erênî bûye û eger zexta siyasî nebe ew çaverê dikin, dadgeh biryareke baş bide.

Kasim Firat got: "Min ji dadgehê re got 'Rêveberiya Îttihat Terakkiyê Şêx Ebdusselam Barzanî û gelek Kurd darvekirin, lê cihê gora wan diyar e. Komara Tirkîyê Kurdan înkâr dibe û darve dibe û cihê gorên wan jî ne diyar e. Ev şerm e, bo komarê."

Firat dibêje, nêzîkbûna şanda dadgehê erênî bû û eger zexte siyasî nebe li hêviyê ne biryara wan jî erênî be, lê dê biryar di bin zexta siyasî de bê dayîn. Firat herwiha got, dadgehê gotiye di navbera 15 rojan de dê biryara xwe eşkere bikin, lê dibe ku hê zûtir jî biryar bê dayîn.

Baroya Amedê, Komeleya Perwerdehî, Çand û Hevkariyê ya Şêx Seîd û wasiyê Şêx Seîd Kasim Firat, bo eşkerekirina cihê gora Şêx Seîd û 46 hevalên wî yên sala 1925an li Amedê hatibûn darvekirin, di 15ê Sibata 2022an de serî li Wezareta Navxwe ya Tirkîyê dabûn. Lê wezaretê bersiva serlêdanê nedabû. Piştî vê 15ê Nîsana 2022ê serî li 5emîn Dadgeha Îdarî ya Enqerê dabûn.

Dadgehê serlêdan qebûl kir û ji Wezareta Navxwe daxwaz kir ku "kopyayên erêkirî yên hemû belge û zaniyariyên derbarê cihê gora Şêx Seîd de" bo dadgehê bînin şandin.

Nerina Azad

Nirxandinek li ser Rostemê Zal

Rostemê Zal di Şahnameya Firdewsi de derbas dibe. Qehremanekî mîtolojik û xwedayî îraniyan e. Sembola mêranî, cesaret, aqıldarî û xurtiyê ye. Şeşsed sal dijî. Hukumdariya hersê xanedanan, Keykubad, Keykawûs Keyhusrew, li ser milê wî û bi saya mala Zal, bi taybetî jî bi saya Ristemê zal heyê û domdariya xwe diajon. Her çî qewmê ku li hemberî hukumdariya keyaniyan (Keykubad, Keykawûs Keyhusrew) radibin, her çî qewmê ku bi hîle û firil-dağan bacê ji wan didizin û xerc û xeracan nadin wan, her çî qewmê ku li hemberî desthildariya keyaniyan nerazîbûna xwe nîşan didin, di bin gurzê sêsed û şêst û şeş batmanî yê Ristemê Zal de diparçiqin. Ya jî riyê erdê radibin ya jî stûyê xwe li ber hukumdariya keyaniyan datînin.

Nirxandinek li ser destana Ristemê Zal. (Nivîskar, Xurşîd Mirzengî)

Rostemê Zal di Şahnameya Firdewsi de derbas dibe. Qehremanekî mîtolojik û xwedayî îraniyan e. Sembola mêranî, cesaret, aqıldarî û xurtiyê ye. Şeşsed sal dijî. Hukumdariya hersê xanedanan, Keykubad, Keykawûs Keyhusrew, li ser milê wî û bi saya mala Zal, bi taybetî jî bi saya Ristemê zal heyê û domdariya xwe diajon.

Her çî qewmê ku li hemberî hukumdariya keyaniyan (Keykubad, Keykawûs Keyhusrew) radibin, her çî qewmê ku bi hîle û firildaqan bacê ji wan didizin û xerc û xeracan nadin wan, her çî qewmê ku li hemberî desthildariya keyaniyan nerazîbûna xwe nîşan didin, di bin gurzê sêsed û şêst û şeş batmanî yê Ristemê Zal de diparçiqin. Ya jî riyê erdê radibin ya jî stûyê xwe li ber hukumdariya keyaniyan datînin.

Di mîtolojiya hindîyan da Îndra heyê. Îndra xwedayê şer e. Yekî mîna qerazê ye, gir, dirêj û bi hêz e. Însanan û xwedayên din, ji pîrebokan, cin û cinawiran diparêze û nahêle ew di ciyê xwe de bileqin.

Îndra bi erebeyê digere. Deh hezar hesp ereba wî dikşînin. Li ezmanan digere. Porê wî sor û wî çar pê hene. Bi awayekî dişibe xwedayê mîtolojik Tor yê ewrûpiyên bakur. Di mîtolojiya wan de Tor, xwedayê birûskê ye. Bi esaya xwe birûskan dişerqîne.

Di destê Îndra de jî esayek wisa heyê. Ew jî dikane birûskan bişerqîne, miriyan vejîne, dikane ronahiyê û tarîtiyê, roj û avê ji hev veqetîne.

Tor ê ewrûpiyên bakurî, di mîtolojiya hindîyan de dibe Îndra. Di mîtolojiya îraniyan da Îndra dibe

Rostemê Zal. Di çirokbêjiya kurdî de ew dibe Ristemê zal û qarekerê wî ê kurdî zêdetir derdikeve pêş û hîn zêde zelal dibe.

Di vê veguhertinê de, ne tenê Ristemê Zal temamê malbata wî aqıldariya xwe winda dikan. Mala Zal û Ristemê Zal, mên in, xurt in, bi qewet û hêz in, durist in û qeleş nînin. Ji para ve êrişî kesî nakin. Bes ne bialqin in. Di mîtolojiya farisan de mala Zal aqıldar in. Di çirokbêjiya kurdî de, di destana Mîrzengî de dibin bêaqil.

"Mîrê Mîran xurtî, qelewî, zexmî û şiyar dabû mala Zalê. Lê bê hiş û bê bîr bûn. Dizanîbûn şer û ceng bikin, lê nedihat bîra wan ku serê sibê bi çî xurîniya xwe kirine..."

Mîrzengî bêaqiliya mala Zalê bi van gotinan ji me ra dibêje û car bi car tîne bîra me.

Di çirokbêjiya kurdî de di destana Ristemê zal de, em qehremanekî mîtolojiya îranî, li gorî tecrûbe û dîroka xwe şîrove dikin û şikil didin wî. Şîrovekirinekî wiha çuqas rast e ez nizanîm. Dibe ku ew pêşîkimiyeke be, dibe ku ew rastiya me îfade dike. Dibe ku sedemê neserketina kurdan bi awayekî objektîf û zanetî li ber çavê me radixîne.

Eger bêaqiliya me kurdan rast be, rastiyekî tûj û tahl e. Diçe zora mirov. Na eger ne rastî be, neheqiyekî mezin e. Hewce ye ku li ser vê nuxteyî bê fikirandin.

Di destana Mîrzengî de, Kurdeyatiya Ristemê Zal û malbata Zal bi her awayî û bi her şiklî derdikeve pêş. Ew dibin qehreman û pêlewanên mîtolojik yên kurdan. Rostem dibe Ristem. Ew û azbata wî, bi dirfê xwe, bi rabûn û rûnişkanîna xwe, bi mêranî, cengewarî, cesaret, xurtî, durustî, dilpakî û bi mêwanperweriya xwe dibin perçeyek civaka kurd.

Di berhema xwe de, nivîskar qeşna xwe diavêje aliyekî û destê xwe diavêje firçeya resaman. Li ber çavê me, boyaxa ji her rengî li nav hev dixê û bi rengên ecêb û zindî tabloyan çê dike. Tabloyên wî gişk efsûnî ne. Gava em devvekîrî û bi heyranî li wan mêze dikin, hiş ji serê me diçe. Em çavên xwe di nav tabloyan da vedikin.

Ji wan tabloyan dixwazim çen nimûneyan nîşan bidim.

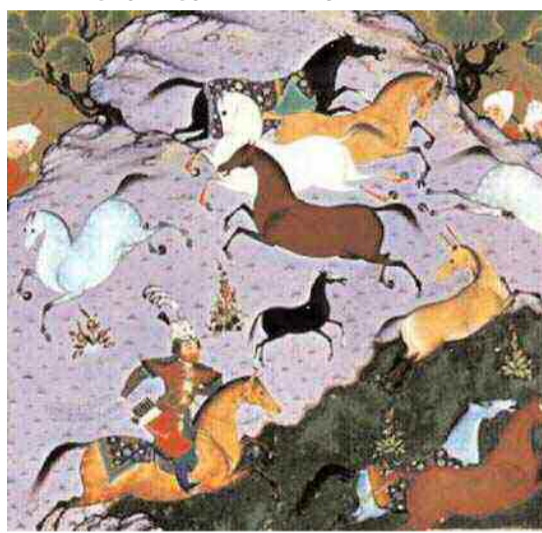
Nimûneya yekê:
"Ristem yekî gir, qama wî zêdeyî du mîtroyan, serê wî mezin, nava milê wî çend buhust pehn, çepelên wî dirêj, nava wî ziraf, ewqas jî çeleng û lewend bû. Simbêlê wî ê mezin mîna îzîdiyên çiyayê Şengalê, birûyên wî qasî simbêlê zazayekî çiyayê Şîro bûn. Mêzekerîna wî mîna mêzekerîna bazan bû..."

Bi du firçeyan, dirfê Ristemê Zal dibe dirfê kurdan.

"Simbêlê wî ê mezin mîna îzîdiyên çiyayê Şengalê..."

"...birûyên wî qasî simbêlê, zaza-yekî çiyayê Şîro bûn."

Nimûneya duduyan:
"Ew Ristemê mala Zal, bavê Felemez û Berzê Namîdar bû. Da ber qîran, borîn pê ket, nebat û pelên daran ji şax û guliyar weşiyar. Ji ber borîna wî pelekîyên berfê reş bûn, batînogên mêrgan çilmisîn, kardûn û îsil misêlo bûn, kevir û kuç ji çiya herişîn. Ristem siwarê Rexşê Belek bû, dilfîland, agir û pêti ji ber piyên Rexşê Belek difirand. Lewlebê çerxa felekê ji bîni ve hejîya. Gir û mîl li ber bayê beza hespê Ristem tewiyar, çem û kanî çikiyar, çiya û daristan ji ber borîn û

qîrîna wî hilweşiyar..."

Nuha jî em hinek li Pîvokê û Egîdê farqînî mêze bikin. Di qada şer de çawa hevdu dibin û tînin.

Berê Pîvokê.
"... Li serê meydanê nola derya şîr bû, reng vedida. Li miqabilê her reqîbek xwe, fena keskesorê vedida. Bilind dibû, hezar reng bi hev ra vedibûn, li hewa tayê kemenda wê qîç, bi badanê re zer dibû. Dûre kesk bû û di salîsekê de, bi zivirandinê re, rengê gewr girt. Xakî, hiş, xumrî û hezar rengên din ji tîrên kemenda wê radibûn. Fena ewrê rengvedayî li hewa, bê stûn li piyan rûdinişt. Ew rengên kemendê, xweşik û gulgulîn bûn, ji fîstaneş keçan û xêliyên bûkîn bûn. Reng nebûn, cîhanên atesî, ezmanên sibhanî, rôjen payiza dawîn bûn. Temaşevanên tiliyên xwe xistibûn devên xwe. Qîzan li çepikan didan. Civata hazir, mat û lalîgan mabû."

Egîdê farqînî.
"Dor hatibû Egîdê farqînî. Hespê Binê Egîdê berfiradî, safî ji tovê azbata hespên erebî bû. Bûjiyên pişt stûyê wî dirêj, dêla wî çar helebî bû. Ew nedibezi, fena çavgirtin û vekirinê, di pêş çavan ra diçirîsî. Mîna tayê birûska sibatê, tîrêjen rojê, hespê pêriyan, di saniyekê de, ji pêş çavan winda dibû. Geh li hewa,

gen li erde bû. Le ew dema li erde bû, li ba Xwedê, li ba Asrafil û Zencefil bû. Ew dora stûyê wî reş û spî bû. Şerwalên wî amedî, îçlik ji hevrîşmê godemî. Cîzmeyên wî şif-talî, xincera di ber de xuya bû, morîkên qevda wî dur û lalê ji hêla çiya bû. Kemendê destê wî safî birisimîn bû. Qevda kemendê wî ji qijbihîva çiyayê jorîn bû. Pelên zerqetîkê jê difirîn. Dema kemend badida, li ruyê ezman dêw dinexişand, berfa çiyê diheland, çerxa felekê diguherand. Ji bayê felekê gurtir bû, ji tîrêjen stêrkan ronatir bû. Mîna teşiyê dirêsand. Fena vizîkê dizivirand, wisa bi pergâl û bi dadî bû. Di badana kemendê de hevî tîj bû."

Erê! Mîrzengî bi wî awayî û bi gelek awayên din qehremanên destana Ristemê Zal, di nav şer û cengan de, di nav ser û serencaman de nîşanî me xwendevanan dide.

Gava mirov taswîrên jorîn û gelek taswîrên yên ku di berhemê de cîh digirin, bi pîvan û qaideyên gramatika zimanî binixîne, dibe ku mirov hinek peyv û hevokan ji kok ve qebûl neke. Weke mînak ez dikarim wê hevoka jêrîn nîşan bidim. Gava nivîskar hespa Egîdê farqînî taswîr dike, hevokeke wiha bikar tîne.

"Lê ew dema li erdê bû, li ba Xwedê, li ba Asrafil û Zencefil bû."

Wekî xwendevan qasî bîstekî em şaş dibin. Gelo mexseda wî çî ye, ev dixwaze çî bibêje, em ji xwe dipirsin. Bi

lêpîrsîna ve em dikevin nav tevgerekî. Em dixwazin ji wê hevokê re mahneyek bibînin, mahneyek peyda bikin.

Di peydakirina mahneyê de em zêde zehmet nakêşînin. Ji ber ku nivîskar ji me xwendevanan re dinyayekî mîtolojik û mistîk afirandî ye. Dinyaya ku wî ji me re afirandiye ne rast be jî, ji derveyî aqil mantiqê be jî, em baweriya xwe bi dinyaya wî tînin û heft caran sond dixwin ku ew rast e. Bi gotineke din, dinyayeke ne rast em wekî dinyayeke rast qebûl dikin û di xeyala xwe da diavêjin.

Di wê dinyayê de her babet însan û her babet heywan peyda dibin û hene. Hespên şeşpê, hespên biaqlî yê mîna Rexşa Belek hene û Îngurê dêw ê ku difire, Silêmanê Sindî ê ku serê wî qasî gundekî mezin e. Cin, cinawêr, pîrebok, dêw, hût, pêlewan, keçik û xanimên xasek yên mîna melek û pêriyan diçin û tîn. Pîriyaniyan xwedayî û mistîk in.

Loma gava nivîskar ji bo hespê Egîdê farqînî, "Lê ew dema li erdê bû, li ba Xwedê, li ba Asrafil û Zencefil bû" dibêje, em hema di cîh de ji wê hevokê re mahneyek dibînin û pêve dizeliqînin. Hesp hem li erdê ye û hem li ezmanê ye. Li ser piştî

nespe ji Egîdê farqînî neye. Le îcarê gava navê Xwedê, Asrafil û Zencefil jî dikeve navê, êdî ezman ji ezmaniye derdikive û dibe dinyayeke manewî ku li wê derê Xwedê û melayketên wî dijîn û însanen dinyawî heta mirinê nikanin biçin wê dinyayê.

Wê çaxê em ji xwe re, ya jî ez wekî xwendevanekî ji xwe re netîceyek wiha derdixim; hesp û siwarê wî Egîdê farqînî hem dinyawî û hem jî ne dinyawî ne. Xwedayî ne, mistîk in, nigêkî wan li wê dinyayê, nigekî wan li wê dinyayê ye. Di navbera herdu dinyayan de derin û tîn. Hem xwedayî û hem însan in.

Dinyaya ku nivîskar ji min re ava kiriye, hemû hîs û fantazyên me xistiye nav tevgere. Wek xwendevan em dibin aktif û beşdar. Eger nivîskar tişteki dibêje, deh tiştan jî em ji cem xwe lê zêde dikim, eger wî tişteki temam nekiribe, em li cem xwe temam dikin, eger gotinek, hevokê be mahne derkeve pêş me, em ji wan re mahneyekî, mexsedekî dibînin. Nivê berhemê nivîskar dinivîsîne û nivê wê jî "em dinivîsînim".

Hin însan hene, çî li xwe bikin, lê nayê. Hin însan jî hene, çî li xwe bike jî lê tê. Tabloyên ku Mîrzengî ji me re boyax dike wisa ne. Firçe û boyaxa xwe çawa bikartîne bira bîne, ferq nake. Her çî tiştî ku li tabloyên xwe zêde dike, tabloyên wî xweştir, xasektir û zinditir dikin. Boyaxa ku bê hebera wî, ji firça wî dilopî ser tabloyan dikin, mahne û mexsedekê digirin. Kurahîyekê li tabloyê zêdetir dikin, dimensiyoneke din didin tabloyê. Bi kurtaşî Mîrzengî destê xwe diavêje çî, di destê wî de dibe zêr.

Her kurdekî di şeşsed Ristemê Zal û zaroyên wî de dê xwe bibîne û nas bike. Di destana Mîrzengî de em dibin Ristemê Zal, em dibin Siyapûşê Gerdenzêrîn, Felemez, Cîhangîr, Berzê Namîdar, Bêjem û qîza Ristem Pîvokê jî divê em ji bîr nekin, li ser piştî Rexşê Belek (navê hespa Ristemê Zal e) em bi çar dewêlan ra şer û ceng dikin. Ji şerekî em bazdidin şerekî din. Kes nikane li ber me bisekine, kes nikane zora me bibe. Kî derdikeve pêş me, em bi erdê re rast dikin.

Mîrzengî di berhema xwe a Ristemê Zal de, bi her awayî serkeftî ye. Lê belê bi qasî ku berhem serkeftî ye, weşanxaneya ku Ristemê Zal çap kiriye, ew qasî neserkeftî û beradayî ye. Ne qapaxa kitêbê û ne rîsmê li ser qapaxê, bi rîkûpîk çêbûye û ne jî tekstên berhemê rast û durust hatine redakte kirin.

Gava em destana Mîrzengî dixwînin, heft caran bi serê bavê xwe û heft û heft caran bi serê diya xwe em dikarin sond bixwin ku ji vir şûn de dê kes nikanibe Ristemê Zal û malbata wî ji destê kurdan bigire.

Paşa Brodrêj,
2011.04.03

Polîsan avahiya Stêrk TV û Medya Haberê dorpêç kir

Li Belçîkayê polîsan bi ser avahiya televîzyonên Stêrk TV û Medya Haberê de girtiye û rê nadin ti kes biçê avahiya televîzyonê

Hat zanîn ku polîsan doh êvarê bi ser avahiya televîzyonên Stêrk TV û Medya Haberê de girtiye.

Ajansên nêzîkî her du televîzyonanan amaje bi wê yekê dikin ku polîsan Belçîkayê avahiya studyoyên nûçeyan dorpêç kiriye

û nahêlin xebatkarên televîzyonê biçin nava avahiyê.

"Televîzyonên me hatin dagirkirin"

Komîteya Şêwirmendiyê ya Stêrk TV û Medya Haberê jî li ser biserdegirtinan daxuyaniyek belav kir. Komîteyê amaje bi wê yekê kir ku "Biserdegirtina televîzyonan dagirkirin e" û wiha got:

"Bêguman ev konsept konseptêke êriş

navneteweyî ye.

23yê Nîsanê saet 02:00yê şevê biserdegirtina studyoyên Stêrk TV û Medya Haberê yên Belçîkayê jî dellîla vê yekê ye.

Televîzyonên me nîha ji aliye bi sedan polîsan ve hatine dagirkirin.

Ne mimkin e em li hemberî vê êrişê bê deng bimînin ku armanca wê bîdengkirina dengê gelê Kurd e."

Rojnameya Kurdistan, yekemîn rojnameya bi kurdî ye

Rojnameya Kurdistan di 22yê nîsana sala 1898an de, ji aliyê Miqdad Midhet Bedirxan ve li

didomîne. Rojnamegeriya kurdî jî cara yekem bi van xebatên Mîd-hed Beg û weşandina

rojnameyan de tîn nivîsîn. Lê mixabin Kurd ji rojnameyekê bê par in û nizanin di dinyayê de çi diqewime, cîranê wan Mosqof çawa ye dê çi bike. Loma di rîya Xwedê de min ev rojnama ha nivîsî. Bi îzna Xwedê Teala ji niha pê ve di her panzdeh rojan de ezê rojnameyekê binivîsim. Min navê wê kiriye Kurdistan. Di vê rojnameyê de ezê qala qenciya zanyariyê û têgihîştinê bikim; li ku derê mirov fêr dibe, li ku derê xwendîgeh û dibistanên qenc hene, ezê nîşanî kurdan bidim; li ku derê çi şer dibe, dewletên mezin çi dikin, çawa şer dikin, tîcaretê çawa dikin; ezê qala hemûyan bikim."

Miqdad Midhet Bedirxan di sergotara yekem a rojnameya Kurdistanê de li ser rewşa aborî û civakî ya gelê kurd jî radiweste.

Piştî zexta Osmaniyan li ser Misirê, rojnameya Kurdistan ji neçarî gelek cih guherandin. Bedirxaniyan weşandina rojnameya Kurdistanê li hin welat û deverên Ewropayê, mîna Cenewre, London û Folkstonê domandin.

Hejmarên 1ê ta 5an li Qahîreyê, ji ya 6an ta 9an li bajarê Cenewreyê Swîsreyê, ji ya 20an ta 23yan li Qahîreyê, hejmar 24an li Londonê, ji 25an ta 29an li Folkstonê Başûrê Îngilîstanê û ji hejmara 30yê ta 31ê dîsa li Cenewreyê hatine weşandin.

Piştî Midhet Bedirxan Beg, Evdirehman Bedirxan Beg xwe da bin barê derxistina rojnameyê, di 47 meh û 22 rojan de, li sirgûnê di rewşeke dijwar de 31 hejmar hatine weşandin. Di 13ê nîsana 1909an rojnameya Kurdistan ji aliyê Osmaniyan ve hate girtin. **Tahirê Silêman**

Qahîreyê paytexta Misirê dest bi weşana xwe kiriye. Destpêka weşandina rojnameyê, mîna xebateke neteweyî û rewşenbîrî tê nixandî. Roja destpêka derxistina rojnameyê îro ji aliyê hemû dezgehên kurdî û herwiha ji aliyê Hikûmeta Herêma Kurdistanê jî weke destpêka rojnamegeriya kurdî tê qebûl û pîroz kirin.[çavkanî hewce ye]

Piştî şoreşa 1789an li Fransayê, raman û giyana neteweyî li seranserê welatên Ewropayê belav bû. Di nav demeke kin de, ev raman mîna lehiyekê li cîhanê belav bû û bêguman Împeratoriya Osmanî û gelên ku di bin desthilatdariya wan de dijîyan, mîna ereb, alban (arnawid), bulxar û tirk bi xwe jî ketine ber vê lehiyê.

Piştî têkçûna Serhildana Bedirxaniyan a sala 1847an, Dewleta Osmanî malbata Bedirxaniyan sirgûnî Qahîreyê paytexta Misirê dike. Miqdad Mîdhet Bedirxan beg li wir dest ji kar û xebatên neteweyî bernade û xebatên xwe yê rewşenbîrî

rojanameya Kurdistan, dest pê dike.

Ev rojnameya yekeme di dîroka Kurdistanê de. Her wiha, gelê kurd wê demê hem ji aliyê fîzîkî, hem ji aliyê çandî û ramanî, hem jî di warê ziman û gelek aliyên din de li hemberî êrîş, zilm û zor-dariya desthilatdaran têkoşîna man û nemanê dida. Taybetî û girîngiyêke din a mezin a rojnameya Kurdistanê jî ev bû ku, di demeke wiha de hate weşandin. Lewre pêdiviyêke mezin a gelê kurd bi danûstendin, nûçe, ragihandin û bi çand û hunera xwe, bi zimanê xwe hebû. Rewşenbîr û mîrê mezin ê gelê kurd Miqdad Mîdhad Bedirxan ev valahî dît û bi ked û kespeke bêhempa ev valahî bi weşandina rojnameya Kurdistanê dagirt û pê re jî bû destpêkek, bû dîrokeke giranbiha.

Miçdad Mîdhet Bedirxan, bi xwe sedema weşandina rojnameyê wiha tîne zimên:

"Li dinyayê çiqas Misilman hene di gund û bajarên hemîyan de dibistan û rojname hene. Bûyerên li dinyayê diqewimin di van

PÎROZ BE 126 SALIYA ROJNAME "KURDISTAN", PÎROZ BE ROJA ROJNAMEGERIYA KURDÎ

Iro 126 saliya rojnamegeriya kurdî e. Sala 1898 li Misirê, bajarê Qahîrê de cara yekemîn bi tekoşîna Mir Miqdad Med-het Bedirxan rojname kurdî bin navê "KURDISTAN UND"

hatiye weşandin. Bandora kovara "KURDISTAN" pir mezin bû nav malbata Mir Bederxan, usa jî nav axa û begên kurdên me wê. Li ser rê û şopên mamê xwe Mîr Celedet Bedirxan li Sûriyê, bajarê Şamê 15.05.1932an kovara "HAWAR" da weşandin. Rojname "HAWAR" de gelek kedkarên me qedirgiran kar û xebatên mezin kirine bo serkeftina miletê me, bo xwendin nav miletê me belabe. Berî weşandina rojname "HAWAR", li Sovyêta berê, li Ermenîstanê, bajarê Êrêvan de 25.05.1940an rojname "RÎYA TEZE" hatiye weşandin, bin rêveberîya Emînê Evdal. Rojname "RÎYA" bo milet li xerîbî de bû weke dibistana kurdî, bo zanistîya milet zêde bo, bo piropoganda ya baş bo zarok û gêncax xwe xwendina baş bigirin. Rojnamegeriya kurdî her der jî rola baş hiştine bo serkeftina miletê me, wêja ya kurdî, bo perwerdiya ziman û dîroka me.

Serkeftin bo rojnamevanên me, ji bo serkeftina Rojnamegeriya kurdî ne tenê li Kurdistan, usa jî derî welêt.

PWK: Serdozgerîya Cimhûriyetê ya Amedê biryar da ku Alayên Kurdistanê li partîya me bêne vegerandin

Li ser biryara Serdozgerîya Cimhûriyetê ya Amedê, li me vegeandina Alayên Kurdistanê, wek fermî, pesind kirina wê

yekê ye ku Alaya Kurdistanê ne qedexe ye. Sala 2022yê, bi minasebeta Roja Alaya Kurdistanê, polisên Emnîyeta Amedê operasyonê li ser avahiyên PAK, PSK û Tevgera Azadî li dar xistibûn.

Di vê operasyona polisên Dewleta Tirkîyeyê de, her çiqas, rêvebirên partîya me ji bo ku polis dest daneynin ser Alayên Kurdistanê gelek li ber xwe dan jî, polis bi awayekî bê qanûnî dest danibû ser Alayên Kurdistanê û hemû dokumentên li avahîya partîya me bûn. Eynî rojê, di avahiyên PSK û Hereka Aazdîyê d ejî polis dest danîn ser Alayên Kurdistanê û dokumentên li wan herdu avahîyan. Piştî vê operasyonê rêvebirên PAK, PSK û Tevgera Azadîyê li Serdozgerîya Cimhûriyetê ya Amedê îfade dabûn.

Rêvebirên partîya me, li serdozgerîyê, îffrazî vê operasyonê û dest danîna ser alayên Kurdistanê kirin. Û gotin Alaya Kurdistanê ne qedexe ye û em qedexeyeke weha nas jî nakin.

Piştî sal û nîvekê, roja 19.04.2024ê, Serdozgerîya Cimhûriyetê ya Amedê, biryara "pewîstî bi tu doze nîne", biryara "bêtaqîbîyê" da û hemû Alayên Kurdistanê li rêvebirên partîya me, Partîya Welatparêzên Kurdistanê (PWK), vegeand. Herweha bi biryara Dadgeha Amadê, alayên ku ji avahiyên PSK û Tevgera Azadîyê hatibûn berhev kirin jî li wan hatin vegeandin.

Li ser biryara Serdozgerîya Cimhûriyetê ya Amedê, li me vegeandina Alayên Kurdistanê, wek fermî, pesind kirina wê yekê ye ku Alaya Kurdistanê ne qedexe ye.

Helbete ku, her çiqas, Dewleta Tirkîyeyê, gelek caran biryarên xwe tune hesabandibe, qanûnên xwe bînpê kiribe jî, bi biryara Serdozgerîya Cimhûriyetê ya Amedê, li me vegeandina Alayên Kurdistanê derfeteke girîng e.

OPEC daxwazê ji Iraqê dike hinardekirina petrola Kurdistanê dest pê bike

Rêxistina OPECê daxwaz ji Wezîrê Petrolê yê Iraqê kir ku rê bide Hikûmeta Herêma Kurdistanê dest bi hinardekirina petrolê bike.

Jêderêkî Wezareta Petrolê ya Federalî ji medyaya Iraqî re ragihand, Rêxistina Welatên Petrolê Hinarde dikin (OPEC) bi fermî daxwaz ji Wezîrê Petrolê yê Federal Heyyan Abdulxenî kiriye ku rê bide petrola Herêma Kurdistanê bi rêya bendera Ceyhanê ya Tirkîyê re bê hinardekirin.

Li gorî heman çavkaniyê, OPECê daxwaz ji Wezîrê Petrolê yê Iraqê kiriye, rê bide Hikûmeta Herêma Kurdistanê ku rojane 200 hezar bermîl petrolê bi rêya bendera Ceyhanê re hinarde bike.

Derbarê bersiva Wezîrê Petrolê yê Iraqê li ser daxwaza OPECê çi bû? wî jêderî eşkere kir ku Heyyan Abdulxenî ev daxwaz ji Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiyaa Sûdanî re şandiye û li benda bersiva wî ye. Ji 25ê Adara 2023an ve boriya petrolê ya Iraq-Tirkîye hatiye rawestandî ku karîna wê boriyê ya hinardekirina 1.4 milyon bermîl petrolê rojne heye. Lê heta niha ew qas petrol nehatiye hinardekirin û ya ku beriya ragirtinê dihat hinardekirin, tenê rojane 450 hezar bermîl bû.

Wezareta Enerjiyê ya Tirkîyê çendîn caran ragihandiye ku ti pirsgrêka boriyê nîne û ji 4ê Cotmeha borî ve amade ye û tevî razemendiya

Tirkîyeyê bo destpêkirina hinardekirina petrolê. Lê hikûmeta Iraqê ne amade ye hinartina petrolê bi rêya boriya petrolê vegeîne, di demekê de ku piştî zêdetirî salekê ji rawestandina hinardekirina petrolê, ziyaneke mezin gihîştîya Iraq, Herêma Kurdistanê û kompaniyên navdewletî yê petrolê.

Ji piştî rawestandina petrolê bi rêya boriya Iraq-Tirkîyeyê, Iraq mehane nêzikî 14.5 milyar dolar ji dahata xwe ziyane dibîne. Ji ber cibicînekirina xalên rêkeftinê jî, Iraq rojane 800 hezar dolar tê cizakirin. Zêdetirî 400 milyon dolar veberhênanên kompaniyên APIKURê hatine rawestandî. Dahata salane ya kompaniyên petrolê ji sedî 60 kêmbûye, bi sedan kes bêkar man. Ji ber rawestandina hinardekirina 450 hezar petrol rojane, bihayên petrolê li bazarên cîhanê bilind bûye. Tevî van hemûyan jî, pisporên enerjiyê dibêjin, rawestandina hinardekirina petrolê zirar gihandiye navûdengiyê Iraqê û daxwaza veberhênan û bazirganiyê li wî welatî kêmbûye.

Rojbûna Te Pîroz Be Mîr Celadet Bedirxan Mîrê Ziman û Alfabetiya Kurdî

Konê Reş

Gelên xelkê xwe bi mirovên xwe, yên şareze, zane û mêrxas pesin û paye dikan. Ewên ku gelên wan sudeyek ji wan dîtibin, çî di warê hilgirtina tivîngê de û çî di warê hilgirtina pênuş û xamê de. Lê mixabin em gelê kurd di vî warê de jî paşketî mane. Bêguman sedemên vê yekê jî pir in. Qey ev jî Qedera me kurda ye?

Di roja 26ê Gulana 2023an de, (130) sal di ser rojbûna rêberê zimanê kurdî, **Mîr Celadet Bedirxan** re derbas dibe. Gelo kesî gotiye emê vê roja p'roz bi bîr binin an haziriya xwe û vê rojê bikin? Tevî ku bêtir ji 10 navendên kulturî û çandî yên kurdan, di van salên dawî de, çî li welat û çî li derveyî welat be hatine dameziran. Roja îro dor 20-30 kovar û rojname hene ku bi wê alfabetiya ku wî ji zimanê kurdî re bijartîye têne weşandin. Ew alfabetiya ku 13 salan pêre dirêj kir û bi wê alfabetiyê di Gulana 1932an de hawar û gazî li kurdan kir û got:

Bavo li dinê ji me kêmtir kes nemaye, heçî millet hene tevde bûne dewlet û hikûmet, xwedan kitêb û dibistan. Bi tenê em milletê kurd bi şunde mane, reben, feqîr, nezan, belengaz di destê xelkê de lihîstok. Xelkê hev-sarê me kiriye destê xwe li gor kêf û menfieta xwe, berê me ji bakur dide nîvro, ji rojave dide rojhilat, ji lewra divêt em jî bixebitin, xelkê xwe hînî xwendin û nivîsandinê bikin, vî milletê belengaz ji tariyê xelas bikin, berê wî bidin tav û ronahiyê. (1)

Mîr Celadet yê ku li ser rêk û şopa apê xwe (**Mîr Miqdad Medhet Bedirxan**) diliviya, hawar û gaziya wî ji ya apê wî bû. Ew apê ku di roja 22ê Nîsana 1898an de, anku ji berî 125 salan ve, yekemîn Rojnameya kurdî li Qahîre bi navê "KURDISTAN" weşandiye, di nav kurdan de belav kiriye û gotiye:

Gelî mîr û axano, kurmançino! Qenc bizanin, xwendin, ilm û marifet li dinya û axretê rûyê mirov sipî dîke. Niho zaroyên xwe bi elîmînin ilm û marifetê. Hûn bi xulaqeta xwe şucah û cesûrin. Hekê hûn bibin xweyî ilm, hûnê ji dinê hemiya xurttir, dewlemendtir bin. (2)

Ma negereke ku ev navendên çandî, kovar û rojnameyên

kurdî, li dor jiyana û ramanên vî kesî rawestin, nav û nîşanên wî di nav gelê wî de belav bikin, da ku xelkên wî, ji nêzîk ve, wî nas bikin, serwextî xebat û berhemên wî bibin, navê wî ji tariya salan derkeve ronahîya rojên îro.

Di baweriya min de, yê ku li kevnê xwe nepirse û neparêze, zore ku karibe di pêşerojê de, tiştekî durist û aktîv ji gelê xwe re pêşkêş bike. Vêca gereke em guhdariyê li vê yekê bikin, li wan mirovan miqate bin û gelê xwe serwextî jiyana û xebata wan bikin. Fermo bi kurtebirî jiyana û xebata **Mîr Celadet Bedirxan**.

Tevî ku mirê dîmahiya welatê **Botan**, **Mîr Bedirxanê Azizî** sala 1868an, di sirgunê de li Şamê, çûye ber rehma Xwedê, lê siltanê Osmanî rê neda kurên wî bi vegera warê bav û kalan "**Cizîra Botan**". Piraniya kurên wî kirin hakim, walî û paşa, lê li derveyî welatê wan, da ku ji şer û bela wan xelas be.

Hingê, Mîr Emin Alî, bavê Celadet, kurek ji wan kuran bû, para wî hakimîya cezayê bû li Stanbolê. Di roja 26ê Nîsana 1893an de Xwedê kurekî didêyê, navê wî dike "Celadet", bi wateya sebir û samanê. Ji ber ku bi hevî bû rojekê vegere welatê xwe Botan. Vêca sebir û saman dikişand. Lê mixabin, ew hevîyên wî di sala 1926an de, li Misrê, bajarê Qahîreyê, pê re çûne gorê.

Di nav salan de, kurê wî Celadet, ew hevîyên bav û bapîrên xwe, bi xwe re hilgirtin û hilanîn û di ber wan de xebitî ta roja dawî jî temenê xwe. Mîr Celadet bi bav, ap, pismam, bira û welatparêzên kurdan re beşdarî di avakirina komeleyên kurdî yên pêşî de li Stanbolê kir. Di sala 1914an de, beşdarî di şerê cihanî yê yekemîn de li eniya Qefqasê kir, ta ku di Tebrîz û Bakoyê de derket.

Di sala 1919an de, digel birayê xwe Dr. Kamîran, Ekremê Cemîl paşa û Fayîq Tewfîq ji Silêmaniyê (Pîremêrd), bi mêcer Newêl yê inglîzî re li bakurî Kurdistanê geriya, da ku daxwazên gelê kurd berî morkirina peymana Sîverê, di navbeva hevalbendan û dewleta Osmanî de nas bikin. Di sala 1922-1923an de Mistefa Kemal paşa fermanek bi kuştin û sirgunkirina malbata Bedirxaniyan û welatparêzên kurdan deranî, vêca ji neçarî wana tirkiye li şûn xwe hiştin û bi şar û welatên dinyê ketin. Hingî, Celadet û van birayên xwe: Kamîran, Tewfîq û Sefder di Almaniya re derketin, bavê wî **Emîn Alî Bedirxan** û birayê wî yê mezin (**Sureya Bedirxan: Dr. Bileç Şerko**) di Misrê, bajarê Qahire re derketin.

Mîr Celadet li Almaniya, xwendina xwe di parêzeriyê de bir serî û dest bi xwendina doktorayê kir. Lê dema ku şoreşa

şêx Saîdê Pîranî di sala 1925an de destpê kir, xwendina xwe li rexekî hişt û xwe bi şoreşê ve gîhand. Mixabin ew şoreş ne di çax û demê xwe de destpê kiribû û dawî bi hovîti hat perçiqandin. Mîr Celadet jî, polîpoşman careke din zîvirî Almaniya ku xwendina xwe di doktorayê de bibe serî. Lê nexweş û mirina bavê wî li Qahîreyê di sala 1926an de, ew derfet nedayê.

Di sala 1927an de Mîr Celadet û Memdûh Selim Beg

Wanlî, bi alîkariya ermenan û beşdariya gelek welatparêz û serokên eşîran komeleya "Xoybûn" li Libnanê dameziran. Di sala 1929-1930yî de, endamên komeleya "Xoybûn" li Sûriyê xwe ji alîkariya şoreşa Agrî re amade kirin, ku ji sînore Sûriyê ve êrîştî tirkên bikin û bavêjin ser Mêrdînê, Midyadê, Ûrfa û Cizîrê, da ku akama artêşa tirkî ji ser şoreşvanên Agrî sivik bibe. Lê sed mixabin wek ku Mîr Celadet û hevalên xwe dixwestin bi wan re neçû serî. Ji ber nakokîya axa û begên Binxetê û nerazîbûna wan ji hev. Vêca Mîr Celadet ji neçarî, wî û çend hevalan xwe bi şoreşa Agrî ve gîhandin, da ku li kêleka **Ihsan Nûrî Paşa, Îbrahîm Hesco Têlî** û hevalên wan bin.

Lê sed heyf û mixabin, ew şoreş jî, bi hovîti û tundî hat qurmîcandin, serokên wê jî, ji neçarî xwe li Îranê girtin û Mîr Celadet Bedirxan di gel wan. Li Tehranê, Mîr Celadet ji şah **Riza Pehlewî** alîkarî xwest, lê şah Riza xwe neda ber tiştekî, tiştê ku xwe da ber, ji Mîr Celadet xwest ku bibe şalyarekî Îranî li dewleteke Ewropî. Mîr Celadet bi vê pêşniyara wî razî nebû. Vêca Riza Pehlewî ew bi darê zorê ji tixûbên Îranê derbasî Îraqê kir. Li Îraqê, hikumeta inglîzî şerê kurdan dikir, dema sehkîr ku mîr Celadet li Bexdayê ye, rêtgî jêre çêkirin. Ji ber ku Mîr wek semboleke netewî ya kurdan bû. Û dawî Mîr ji neçarî, ji Îraqê derket û vegeriya Sûriyê/ Şamê. Li Sûriyê hikûmeta firansî, ew û hevalên wî kirin bin rûniştina zorê de.

Di roja 16ê Nîsana 1929an de, Mîr Celadet Alî Bedirxan dibe yak ji endamên Sendîkaya Parêzerên Beyrûte. Hingê

Sûriye û Libnan di bin desthîlatiya Fezansîzan de wek yek dewletê bûn.

Di sala 1931ê de Mîr Celadet bi serokên el û eşîrên kurdan re, komelayek bi navê "**Civata alîkariyê ji bona kurdên belengaz li Cizîrê**" damezirand. Ji bona alîkariya wan kurdên ku ji tirkiyê mişex-tî û sirgunî binxetê bibûn.

Di sala 1931ê de jî, Mîr destûra kovara xwe **HAWARê**, bi zimanê kurdî tîpên latînî ji hikumeta Fransîzî di Sûriyê de distîne û di roja 15/5/1932an de hejmara pêşî ji kovara xwe Hawarê li Şamê çap dîke û di nav kurd û biyaniyan de belav dîke. Di rûpelên wê de hawar û gazî li kurdan dîke û dibêje:

Hawara me berê her tiştî heyîna zimanê me dê bide naskirin lewma ku ziman şerta heyînê ya pêşin e. (3)

Û di kovara Hawarê, hejmara 27/1941ê de wiha dibêje:

Kuro eyb e, şerme, fihête, an hînî xwendin û nivîsandina bi zimanê xwe bibin, an mebejin em Kurd in. Bê ziman Kurdîti ji we ra ne romete, ji me ra rûreşiyêke giran e. Heyf û xebînet û hezar mixabin, nemaze ji wan ra ko bi zimanên din dizanin bixwînin û binivîsin û alfabetiya zimanê xwe hê nas nakin.

Ew cara pêşîye ku alfabetiya kurdî latînî berdestî zimanê Kurdî dibe. Di gel kovara "**HAWAR**"ê, di roja 1/4/1942an de, mîr Celadet kovareke din bi navê "**Ronahî**" xwerû bi kurdîya latînî çap û belav dîke. Ji ber nebûna nivîskaran, Mîr Celadet bi bêtîrî "15" navan di van herdû kovarên xwe de dinivîsîne. Nedixwest ku biyanî zanibin ku bi tenê ew û birayê xwe (Dr. Kamîran) tev babetên van kovaran dinivîsin. Paşê Mîr di nav gelek kesan de, ew dehif dan ber nivîsandina bi zimanê kurdî. Di roja îro de gelek kan ji wan nav û deng dane wek: Cegerxwîn, Osman Sebrî, Qedîrî Can, Mistefa Ehmed Botî, Hesên Hişyar... Hingê jî, gelek kesên bi nav û deng di kovarên wî de nivîsandine wek: Goran, Bêkes -Ihsan Nûrî Paşa, Evdulrehmanê Eliyê Ünîs, mele Ehmed Nami û hwd.

Mîr Celadet, di ber çapkirina herdû kovarên xwe re pirtûkxaneyek bi navê **Pirtûkxana Hawarê** vedike û bi navê wê pirtûkxaneyê 20 pirtûk çap dîkan, dîwana Cegerxwîn a yekemîn: Pirîsk û Pêt "yek ji wa ye. Hem jî Mîr Celadet pêşgotina vê diwana Cegerxwîn dinivîsîne.

Di sala 1935an de bi dotmama xwe "**Rewşen xanim Bedirxan**" re dizewice. Ji zewaca wan kur û keçek li wan zêde bûye, kur navî wî "**Cemsîd**" e di sala 1939an de

çêbûye, doktor bû di bijîşkiyê de, jiyana xwe li Almaniya derbas dikir, di sala 1999an de li Brazîl çûye ber dilovaniya Xwedê. Lê keça wî navê wê **Sinemxan** e, kebanîya nivîskarê kurd ê rehmetî **Selah Saadella** ye, niha li Hewlêrê dimîne. Mîr Celadet bi van zimanan zanibû: tirkî - inglîzî - firansî - farîsî - rûsî-yûnanî-almanî-erebî û zimanê kurdî, zimanê axaftinê bû li mala wî.

Eger mirov li dîroka malbata Bedirxaniyan vegere û berpêl bike, wê bibîne ku piraniya Bedirxanî di sirgûn û zîvîriyan de mirine û hatine kuştin û ev yek bi tena sere xwe xweş nîşane ji dilsozî û wefadariya wan re. Pêwîste em navê wan bi tîpên zêrîn di dîroka gelê xwe de binivîsin. Sed rehmet li giyanê tev referên malbata Bedirxaniyan bibare, bihûşt cih û warê wan be.

Di roja 15/7/1951ê de, dema ku Mîr Celadet Bedirxan li gundê Hêcanê, nêzîkî Şamê çûye ber dilovaniya Xwedê hevalê wî Qedîrî Can, ev gotin li ser kêla ber serê wî nivîsandine:

Mîrê kurd lawê Kurdistan
Neviyê Bedirxan
CELADET
Fidakar xwediyê himet
Cendekê ku di vir de binax
bû
Giyane wî bilindî asman bû
Di riya neştiman
Xwedî bican
Giyane xwe kir qurban
Nemirîye, zindîye
Navê wî ebedîye.
15/07/1951

Ji berhem û afirandinên mîr Celadet Bedirxan:

- 1-Rêzimana alfabetiya kurdî, Şam 1932.
- 2-Rûpelinine alfabe, Şam 1932.
- 3-Bîyîsa Pêxember, Şam 1933.
- 4-Nevjên Êzdîyan, Şam 1933.
- 5-Nameyek ji Mistefa Kemal Paşa re, Şam 1934.
- 6-Li dordozê Kurdistanê, Misir 1943.
- 7-Giramêra kurdî, Şam 1943.
- 8-Giramêra kurdî-bi firansî
- 9-Sebebên rastî ketina edivne
- 10-Ferhengê kurdî -kurdî
- 11-Ferhengê kurdî-firansî
- 12-Xwebinas
- 13-Kitêba sinemxanê
- 14-Hevind (şano ye)
- 15-Dîwanek helbest, (çap-nebûyî)

Jêder:

- 1- Mîr Celadet Bedirxan, kovara "Roja Nû" jimar "1" Beyrûte, 1943
- 2- Mîr Miqdad Medhet Bedirxan, rojnameya "Kurdistan" jimar 4 Qahîre 1898.
- 3- Mîr Celadet Bedirxan, Hawar, jimar 1.Şam 1932.

Welatparêz, kurdhez Abdulwahîd Bradostî kîye?

Ez nizanîm ji ku des pêkîm, kekê Abdulwahîd aqas bona Hokumeta Heremê Kurdistanêra, bona penaber û koçberanra harîkarî kirîye ku jimartinê-va xlaz nabe. Bi bihîstinamin heftsed malbeta zêdetir harîkarî daye malbetên koçber û hejaran.

Wexta şerê Pêşmerge İslamîstan 1000-rî zêde pez harîkarî da Pêşmergehên Qehrîman.

Kekê Abdulwahîd hergav mesleheta Serok Mesud Barzanîva, kekê Nêçêrvan Barzanîva, kekê Mesrûr

Barzanîva dişewirin û piştawanîya Wan dike.

Kekê Abdulwahîd ji bo malbata min gelek tiştên baş kirîye

Rehmetîya xanimamin giran nexaş bunê pir piştovanîyamin kir harîkarî da min. Çend cara em hevra bona xebatê

li Barzan zîyareta merzelê Mele Mista- fa Barzanî û Îdrîs Berzanîyê hertim zindî û şehîdên Kuedistanê kirin.

Gellek kes ser merzel axaftin kirin spasdarîya xwe Serok Mesud Barzanî kirin û gîhandin bi sîyaseta Serok Barzanî gellên Kurdstana Başur hemu

çûne Rusîya, Gurcistanê, Stembolê û ji wan welata gellek mêvan hatine

derê dicivin û armancên dilên xwe digîhînin gel. Wûsajî spasiya xwe

Kurdistanê kekê Abdulwahîd wana li malaxwe, otêla cîwar kirîye û rêzên wan girtîye.

Çend roj berî 17.-ê 2024.-ê sale meha nîsanê bi rêveberîya kekê Abdulwahîd nêzingî 2000- welêparêz

Kekê Abdulwahîd kirin ku, ew bi teşkîl- darîya xweva nezîkê 2000-meriv hatine zîyareta şehîdan.

Em kekê Abdulwahîd Hussaîn Bradostura hergav serkeftinê dixwazin.

Tahirê Mecidê Celô

Serok Barzanî: Me ji bo berjewendiya xelkê Kurdistan û Tirkîyê danûstandin kirin

Serok Barzanî li ser civîna xwe ya bi Serokkomarê Tirkîyeyê re radigehîne, "Ez bi

pêşwazîkirina Serokkomarê Tirkîyê îro li Kur- dîstanê dilxweş bûm".

Serok Mesûd Barzanî îşev Duşema 22.04.2024 li ser tora civakî ya Xê di derbarê civîna xwe ya li gel Serokkomarê Tirkîyê de peyamek belav kir û got, "Me li ser rêyên berde- wam ên hevahengiyê di berjewendiya xelkê Kurdistan û Tirkîyê de danûstandin kirin".

Deriyekî nû di navbera Îraq û Tirkîyeyê de vedibe: 'Bi armanca siyasî ye!'

Wezîrê Bazirganiyê yê Tirkîyeyê behsa ser- dana Serokkomarê Tirkîyeyê yê Îraqê kir û diyar kir ku ji bo vekirina Deriyê Pêşxabûr-Koravayê hevdîtin bi berpîrsên Îraqê re berde- wam in.

Wezîrê Bazirganiyê yê Tirkîyeyê Omer Bolat

ragihand ku deriyê sînorî yê navneteweyî Îbrahîm Xelîl ê di navbera Bakur û Herêma Kurdistan de ji bo bazirganiyê têrê nake. Bolat da zanîn ku ji bo vekirina deriyê nû yê Pêşxabûr-Koravayê hevdî- tinên wan bi rayedarên Hikûmeta Îraqê re berde- wam in. Piştî hilbijartinên xwecihî, Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan dê di serdana xwe ya yekem de biçe Îraqê û heman rojê were Hewlêra paytexta Herêma Kurdistanê.

Serdana Erdogan a Îraqê piştî 12 salan tê û dê pêwendiyên aborî û bazirganî, pîrsên siyasî û dîplomatîk û ewlehiyê li ser maseya gotûbêj bin.

Deriyê nû bi armanca siyasî tê vekirin Serokên Odeyên Bazirganî û Pîşesaziyê yên Amed û Dihokê îro mêvanên bultena Rûdawê bûn û behsa hewlên vekirina deriyekî nû yê sînorî yê di navbera Îraq û Tirkîyeyê de kir. Serokê Odeya Bazirganiyê ya Dihokê Şûkrî Cemîl diyar kir ku dê Serokkomarê Tirkîyeyê biçe Îraqê û gotûbêjan li ser pêşxistina pêwendiyên bazirganiyê bikin.

Cemîl diyar kir ku vekirina deriyekî nû yê bazirganiyê wekî alternatîfa Deriyê Îbrahîm Xelîl, ne bi armanca bazirganî, tenê bi armanca siyasî tê vekirin. Serokê Odeya Bazirganî û Pîşesaziyê ya Amedê Mehmet Kaya jî diyar kir ku ser- dana Serokkomarê Tirkîyeyê ya Îraqê, piştî hilbi- jartinan serdana yekem e û lewma gelekî girîng e.

Mehmet Kaya herwiha da zanîn ku bazir- ganiya Tirkîyeyê ya bi Îraqê re her tim girîng bûye û lewma ew bi hevî ne ku di vê serdanê de rêkeft- inên girîng ji bo bipêşxistina bazirganiya bi Îraq û Herêma Kurdistanê re werin kirin.

Bolat da zanîn ku dê di serdanê de çend pey- manên wekî "danezana Hevbeş a Avakirina Komîteya Bazirganî û Aboriya Hevbeş, protokola Avakirina Mekanîzmeya Hevkarî û Şewirmendiya Astengiyên li ber Bazirganiya Teknîkî û Ewlehiya Berheman û Peymana Lihevkerîna ligel Odeyên Bazirganiyê yê Îraqê û Desteya Pêwendiyên Derve ya Aborî werin îmzekirin.

Amed: Platforma Ciwanên Serbixwe 'Banga Jiyana Bi Kurdî' kir

Endamên Platforma Ciwanên Ser- bixwe li Amedê çalakiya "Banga Jiyana Bi Kurdî" li dar xist.

Platforma ku ji ciwanan pêk tê li kolan û cadeyên sereke yên Amedê geriya û bi dengê bilind bangî welatîyan kir ku di jiyana xwe de Kurdî bikin zimanê sereke.

10 endamên Platforma Ciwanên Serbixwe berî çend mehan "Sonda Jiyana Bi Kurdî" xwaribû û soz dabû ku dê li her qada jiyane tenê bi Kurdî biaxivin.

Çalakiya ciwanan ji aliyê welatîyan ve jî bi kêfxweşî hat pêşwazîkirin.

Endamê Platforma Ciwanên Ser- bixwe Evidilrehîm Şêrwanî li ser çalakiya xwe got:

"Parastina miletê me û zimanê me armanca me ya sereke ye. Em bang li miletê xwe dikin, divê em di her warê jiyane de bê teredût û bê bahane bi zimanê xwe xeber bidin.

Em mecbûrê zimanê ti kesî nînin. Em serdestiya zimanê ti kesî qebûl nakin ku li ser ferz bikin û zimanê me îmha bikin."

Endamê Platforma Ciwanên Ser- bixwe Ferît Azad jî anî ziman:

"Ji xwe me dixwest ku em bixin rojeva temamiya Kurdan.

Rojeva siyasetmedaran, rojeva rewşenbîran ku miletê bizanibe îradeyeke bihêz û îradeyeke ku bi ti awayî dev ji zimanê xwe bernade îro radibe sonda jiyana bi Kurdî dixwe. Îro bi vî awayî tesîra me li her derê dibê." "Zimanê me dê winda bibe" Çalakvanên platformê li navendên

sereke yên bajêr ku şênî û geştyar lê zêde ne bangî welatîyên Kurd kir û got:

"Di malên xwe de, li bazarê û di her qadeke jiyana xwe de bi kes û karên xwe û derdora xwe re bi Kurdî biaxivin û li hemberî bişafînin zimanê Kurdî biparêzin."

Welatîyên ku şahidhalên çalakiya ciwanan bûn jî ji ciwanan re pişte- vaniya xwe ragihandin û bal kişandin ser girîngiya axaftina bi Kurdî.

Welatî Cebraîl Yalçın anî ziman: "Tiştên xweş dibêjin divê bi vî awayî be jî. Meriv li mala xwe û di nava xelkê xwe de Kurdî xeber bide rindtir e."

Welatî Bedrî Şeker jî got, "Em bi zimanê xwe xeber nedin zimanê me dê winda bibe."

Welatîyekî din jî da zanîn: "Ciwanên me derdikevin bi rica û

minet dibêjin, ey gelê Amedê, gelê Kurd bi zimanê xwe biaxivin. Bi rastî jî ji bo kesekî Kurd ez şermekî mezin dibînim."

Welatî Nûriye Şencanê jî got:

"Ez Kurd im. Bi xwe bi xwe hîn dibim. Ji dê û bavê min xêrek di vî warî de negihîşt min lê ew bi xwe dizanin. Mixabin wan hînî min nekir.

Ez li vir hatime dinyayê lê wan di 3 saliya min de ez birim Almanyayê. Ez zanim ku ez ji ku hatime. Ji bo min jî ziman pir girîng e. Min bikujin jî ez Kurdiya xwe bi ti kesî naguherim."

Endamên Platforma Ciwanên Ser- bixwe ragihand ku çalakiya "Banga Jiyana Bi Kurdî" dê di rojên pêş de li gelek bajar û navendan were lidar- istin û heta Kurdî li hemû qadên jiyane nebe zimanê serdest dê çalakîyên xwe yê bi vî rengî jî bidomînin.

Serok Barzanî bang li rojnamevanan dike bi awayekî profesyonel erkê xwe yê gihandina rastiyan bicih bînin

Serok Barzanî bi boneya 126 saliya Roja Rojnamevaniya Kurdî û salvegera damezrandina

Yekîtiya Rojnamevanên Kurdistanê, pîrozbahî li rojnamevan û xebatkarên medyaya Kurdistanê kir. Serok Barzanî di peyamekê de ragihand, "Rojnameger û xebatkarên medyayê erkeki pîroz û hestiyar li ser milê wan e ku agahdarî, hişyarî, rênîşandan û pêşxistina civakê bikin. Di vê bîranên de, daxwazê ji rojnamevan û xebatkarên medyaya Kurdistanê dikim ku bi awayekî profesyonel erkê xwe ji bo gihandina rastiyan û bihêzkirina çand û hişyariya civak û welatîyan bicih bînin.

Serok Barzanî dibêje: "Pêwîst e rojnamevanên Kurdistanê her dem ji bîr nekin ku medya û rojnamegerî amûrên bi bandor in ji bo nasandina doza rewa ya gelê me û parastina nasname û mafên gelê Kurdistanê û di heman demê de amûrên parastina nirxan û kûrkirina çanda aştîxwazî, pêkvejiyana û mirovahiyê di nava gelan de ne." Serok Mesûd Barzanî di dawiya peyama xwe de got: "Salvegera Rojnamegeriya Kurdî pîroz be û hêviya serkeftinê ji hemû rojnamevanên kurd re dixwazim."

Makbule Ozera 81 salî dîsa hat girtin

Makbule Ozera 81 salî ya ku ji ber gelek nexweşiyên wê hebûn hatibû berdan,

careke din hat girtin.

Makbule Ozer piştî ku Saziya Tiba Edlî (ATK) got, "Dikare li girtîgehê bimîne" ducare hat girtin. Makbule Ozer 9ê Gulana 2022yan bi hinceta ku "alîkarî daye PKKyê" li navçeya Artemêtê ya Wanê hatibû girtin.

Ozer ji ber ku gelek nexweşiyên wê hene 7ê Îlonê hatibû berdan. Li gorî nûçeya Ajansa Mezopotamyayê (MA), heyeta dadgehê piştî rapora Saziya Tiba Edlî disa biryar da ku Makbule Ozer were girtin.

Li Dadgeha Wanê jî biryar da ku pîra 81 salî bê girtin û ew şand girtîgehê.

Mûsil: Hêzên Îraqê zarokekî Kurd kuşt

Hêzên Sînorî yê Îraqê, li ser sînorê Rojavayê Kurdistanê zarokekî Kurd kuşt.

Li gorî zanyariyan, li ser sînorê di navbera Îraq û Rojavayê Kurdistanê de, li nêzîkî Mûsilê, hêzên nobedarên sînor ên Îraqê gule li 2 zarokên Kurd reşandin.

Zarokê bi navê Dilşad Ebas bi guleyên hêzên Îraqî canê xwe ji dest da.

Dilşad Ebas xelkê gundê Girê Dûcewrê yê girêdayî Dêrika Hemkoyê ye. Herwiha zarokê bi nave Azad jî birîndar bû.

Li gorî zanyariyan Azad û Dilşad dema ku dixwest ji bajarê Qamişloyê werin Herêma Kurdistanê, li ser sînor li nêzîkî parêzgeha Mûsilê, hêzên nobedarên sînor ên Îraqê gule li wan reşandine.

Nêçîrvan Barzanî li ser ziyareta Erdogan peyamek belav kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî got ku serdana Erdogan dîrokî ye û di demeke hesas de ye.

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyîp Erdogan piştî 13 salan çû Bexdayê. Recep Tayyîp Erdogan, li Bexdayê ji aliyê Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî ve hat pêşwazîkirin.

Piştî civîna Serokkomarê Îraqê Letîf Reşîd û Erdogan dest pê kir.

Li gorî bernameya ku hatiye eşkerakirin, Erdogan dê piştî Bexdayê derbasî Hewlêrê bibe û bi rayedarên Herêma Kurdistanê re bicive.

"Rastî demeke krîfîk tê"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi rêya hesabê xwe yê Xê li ser hatina Erdogan got: "Serdana dîrokî ya Serok Recep

Tayyîp Erdogan rastî demeke krîfîk a herêmê tê.

Ev serdan pêwendiyên bihêz ên siyasî, aborî û ewlehiyê yê Tirkîyeyê yê bi Îraq û Herêma Kur-

distanê re nîşan dide.

Ez li bendê me ku Erdogan li Hewlêrê pêşwazî bikim û em li ser mijarên wekî aştî, aramî û bipêşketina aborî biaxivin."

Letîf Reşîd: Em qebûl nakin ku ji Îraqê êrişî cîranên me bê kirin

Serokkomarê Îraqê Letîf Reşîd got, "Em qebûl nakin ku ji Îraqê êrişî cîranên me bê kirin."

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyîp Erdogan piştî 13 salan çû Bexdayê.

Recep Tayyîp Erdogan, li Bexdayê ji aliyê Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî ve hat pêşwazîkirin.

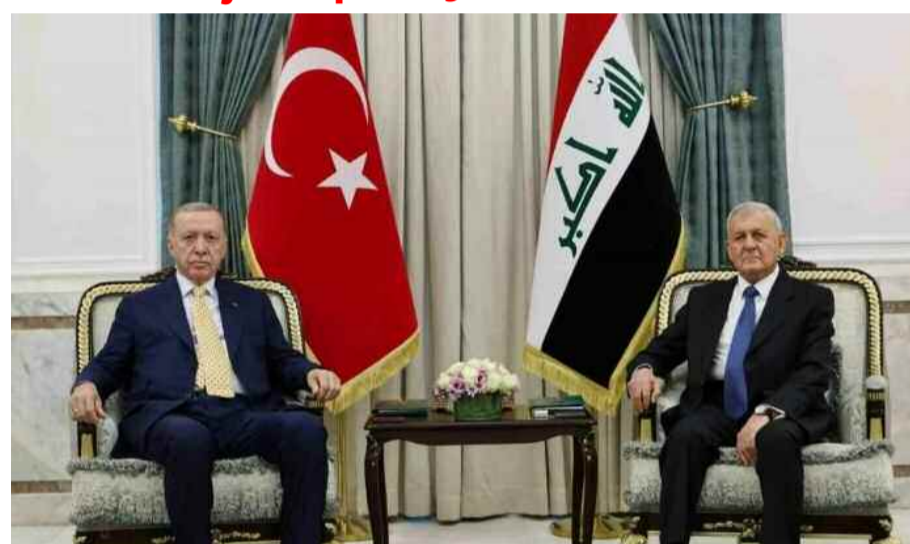
Piştî jî Serokkomarê Îraqê Letîf Reşîd û Erdogan li Koşka Serokatiyê ya Bexdayê civiyan.

"Em qebûl nakin"

Serokkomariya Îraqê piştî hevdiinê daxuyaniyek belav kir û got:

"Her du alîyan destnîşan kiriye ku divê ji bo başkirina ewlehiya sînoran, çareserkirina aloziyan, guherîna avhewayê û krîza avê hewl bê dayîn."

Serokkomariya Îraqê diyar kir,

Letîf Reşîd ji Erdogan re gotiye, "Em qebûl nakin ku ji Îraqê êrişî cîranên me bê kirin."

Li gorî daxuyaniyê, Erdogan jî gotiye dê Enqere ji bo Projeya Rêya Bipêşveçûnê piştigiriyê bide Îraqê û

ew pêdiviya Îraqê ya bi avê fêhm dikin.

Li gorî bernameya ku hatiye eşkerakirin, Erdogan dê piştî Bexdayê derbasî Hewlêrê bibe û bi rayedarên Herêma Kurdistanê re bicive.

Bi hezaran Kurdên Êzîdî li Lalişê Cejna Çarşema Sor pîroz dikin

Bi hezaran Kurdên Êzîdî bi kincên xwe yê resen li peristîngeha Lalişê dicivin û Cejna Çarşema Sor û sala xwe ya nû pîroz dikin, êvarê jî bi hilkirina çirayên xwe û lavayên xwe Lalişê ron dikin.

Bi hezaran Kurdên Êzîdî îro (Çarşem, 17ê Nîsana 2024ê) ji bo Cejna Çarşema Sor û sersala xwe ya nû li peristîngeha Lalişê civiyane, yek ji wan jî Xatûn Hindê Elyas e ku ji Bakurê Kurdistanê ye û xweciha Almanyayê ye û ev cara yekê ye li Lalişê tevî van merasîman dibe.

Xatûn Hindê Elyas bi rêya Kurdistan24ê dilxweşiya xwe diyar kir û ev cejn li tevaya civaka Êzidiyan pîroz kir û got, "Ez cejna Çarşema Sor li tevaya Êzidiyan li rojhilat û rojavayan pîroz dikim. Ev cara yekê ye ez tîm Lalişê, cejna Êzidiyan li vê derê gelek xweş e. Ez vê cejnê li wan tevan pîroz dikim. Her kesekê jê bê, bila bê Lalişê xwe tewaf bike. Li nava welatê xerîban çî deman derfeteke bi vî awayî çê nabe ku hemî bicivin û cejna hev pîroz bikin".

Îsal zêdetirî pînc hezar

Ezidiyatîyan ji bo Cejna Çarşema Sor û sersala Êzidiyan a nû li Lalişê civiyane û bi kincên xwe yê resen û edetên xwe yê taybet merasîmên vê cejnê bi rê ve dibin û cejna hev pîroz dikin.

Rewşenbîrê Êzîdî Feysel Kutî li ser hilkirina moman di vê cejnê de ji K24ê re got, "Evara Cejna sala nû li bernaberî hilkirina çirayekî, her kesek lavayan dike. Ev jî edetekî xweşik e û civaka Êzidiyan dilxweş dike".

Keçeke Êzîdî bi kincên resen tevî şandina peyama pîrozkirina

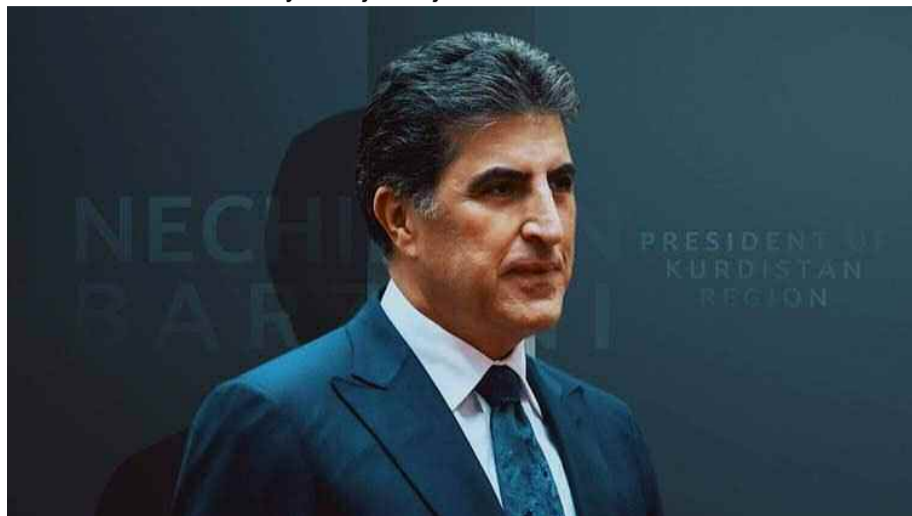
cejnê ji bo malbat û binemal û kesûkarên xwe ji K24ê re got, "Ev êvar xweş e, hemî kes li vê derê civiyane û çirayên xwe hil dikin û ev cejn û êvar ku evara Çarşema Sor e ji bo civaka Êzidiyan gelek pîroz e".

Kurdên Êzîdî ji jiyên cuda cuda li Lalişê civiyane û li bendê ne ku tevî nêzîkbûna tarîtiya êvarê bi Baba Şêx û rêberên dîni re bi hilkirina çirayên xwe û kirina lavayan peristîngeha Lalişê ron bikin, ku ev jî pareke merasîmên taybet ên cejnê ye.

Nêçîrvan Barzanî bangî rojnamegeran kir: Berjewendiyên welat biparêzin

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî bi wesîlaya Roja Roj-

namegerên Kurdistanê dikim û ji wan re serkeftinê dixwazim."

namegeriya Kurdî peyamek belav kir.

Îro 22yê Nîsanê Roja Rojnamegeriya Kurdî ye.

Rewşenbîrê Kurd Miqdad Mîhdad Bedirxan sala 1898an, wate 126 sal beriya niha li Qahîreya paytexta Misirê, rojanemeya bi navê "Kurdistan"ê derxist. "Ji rojnamegeran re serkeftinê dixwazim"

Nêçîrvan Barzanî di peyama xwe de rojnamegerên Kurdistanê pîroz kirin û got:

"Bi helkefta 126 saliya roja rojnamegeriya Kurdî û derxistina yekemîn hejmara Rojnameya Kurdistanê ya rewşenbîr Mîr Miqdad Bedirxan û 26emîn saliya damezirandina Sendîkaya Rojnamegerên Kurdistanê, bi germî pîrozbahiyê li hemû roj-

"Ez dîrketina ji sînardarkirin û sansurê teşwîq dikim"

Nêçîrvan Barzanî amaje pê kir ku divê karê rojnamegeran were hêskirin û berdewam kir:

"Bi vê minasibetê, ez tekîdê li ser zemîn û jîngeheke teşwîqkar dikim da ku destê rojnamegeran bîngehê çavkaniyên zanyariyan û dîrketina ji sînardarkirin û sansurê teşwîq dikim."

Serokê Herêma Kurdistanê diyar kir ku divê ev hêskariyên bîngê kirin da ku rojnameger karibin rola xwe ya pîşeyî di şopandina saziyan û bilindkirina hişyariya xelkê û duristkirina raya giştî de bilîzin Barzanî destnîşan kir ku divê bi heman awayî hêskariyên bîngê kirin da ku rojnameger di pêvajoya avakirin û pêşxistina demokrasiyê de karekî

giring bikin.

"Berjewendiyên bilind ên gel û welat biparêzin"

Nêçîrvan Barzanî diyar kir ku ew tim piştgiriya dide rojnamegeran û pê de çû: "Ez piştgiriya xwe ya temam ji bo rojnamegeran û baweriya xwe ya neguher a bi azadiya çapemenî û derbirinê dubare dikim ku wekî prensîba bîngehî a her civakeke demokratîk û azadîxwaz e.

Ez bangî rojnamegeran dikim ku li gorî yasaya rojnamegeriyê û exlaqê rojnamegeriyê bi rastgoyî, hevsengî, tevbigerin; bê alî bin, ji nûçeyên saxte û zimanê zivir dûr bikevin.

Herwiha aştiya civakî, aramiya siyasî û berjewendiyên bilind ên gel û welat biparêzin."

"Silav ji bo bîranîna rojnamegerên şehîd"

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî di berdewamiya peyama xwe de got:

"Di heman demê de, em ji bo şopandina rewşa azadiya rojnamegerî û ragihandinê ya li Herêma Kurdistanê rola rêxistinên navxweyî û navdewletî jî bilind dinirxînin.

Em ducare dikin ku divê li Kurdistanê aliyên pêwendîdar li gorî yasaya rojnamegeriyê tevbigerin.

Silav ji bo bîranîna rojnamegerên şehîd û wan rojnamegerên pêşeng ên ku di serdema şoreş û azadiyê de canê xwe ji bo gihandina rastiyê û pêşxistina rojnamegeriyê Kurdistanê gorî kiriye."

ROJA ROJNAMEGERIYA KURDÎ PÎROZ BE

1898- 2025

Îro li Almanîa, li bajarê Köln de me roja rojnamegeriya kurdî bi Konfêransa du rojnamevan- nivîskarên me qedirgiran profêso Dr.Hussein Habaş û profêso Dr. Îbrahîm Mahmood pîroz kir, pir baş derbas kir. Herdû kedkarên me hêja bername gelek balkêş, bi zanistîya tîr û tîjî amade kirî bûn, mêvanên xwe kêfxweşî de hiştin. Mêvana rewşenbîr û ronekbîrên me ji hemî perçên Kurdistanê bûn. Min îro ser dîroka rojname û rojnamegeriya miletê me agahdariya berfireh û yê gelek girîng stand. Bi rastî pîrozbaya profêsonel yê kurdên me cihê şanazî û kêfxweşî bû. Ji axaftin û ji agahdariya wan ez tîr nedibûm. Bersivên pirsên mêvana jî berfireh, tîr û tîjî bû. Seheta herdû kedkarên me hêja xweş û spas bo keda wan rûmet, serkeftina wan berdewam be. Wek kurda Sovîyeta berê, ez rojnamevanên kurdên me jî pîroz dikim, taybetî bo rojname RÎA TEZE, yê ku wek rojname fermî, dewletî yekamîn e nav hemî kurdên me, taybetî keda kurdên me yê Ermenîstanê bû. Serkeftin bo hemî rojnamevanên me, ji bo serkeftina rojnamegeriya kurdî di hemî cîhanê de.

Gohar Mamo

Dezgeha Xêrxwaziya Barzanî mamosteyên zimanê kurdî li Efrînê amade dike

Dezgeha Xêrxwaziya Barzanî li Efrînê ji bo amadekirina hejmarek ji mamosteyên kurdî,

xuleke fêrbûna xwendin û nivîsandina kurdî ji derçûyên zanîngehan re vekir.

Ji bo fêrkirina xwendin û nivîsandina û bi zimanê kurdî, Dezgeha Xêrxwaziya Barzanî xuleke fêrkirinê li bajarê Efrînê vekir. Di qunaxa yekem de, xwendekar û derçûyên zankoyan dê fêrî rêzimanê kurdî bibin, di qunaxa duyemîn de jî, ew kesên hatine fêrkirin dê li bajar û bajarokên cuda yê Efrînê xulên fêrbûna xwendin û nivîsandinê vekin. Endamê Dezgeha Xêrxwaziya Barzanî Şevger Remedan ji K24ê re got: "Armanca me ya sereke ew e, em komeke mamosteyan amade bikin, da ku bikarin li hemû gundê û bajarokên din ên Efrînê xulên fêrbûna xwendin û nivîsandina kurdî ji xelkê re vekirin."

Beşdara xuleyê Hêvîn Bozo got: "Ev kurek ji bo amadekirina mamosteyên kurdî ye. Em li vir xwendekarên zanîngehan in, em dixwazin fêr bibin û zimanê xwe bi pêş ve bibin."

Beşdara xuleyê Fûad Hac Ebdo dibêje: "Ji bo kurd û ereban kî bixwaze fêrî kurdî bibe, derfet ji bo wî heye ku werin Dezgeha Xêrxwaziya Barzanî û fêrî astên cuda cuda yê kurdî bibin. Em spasiya Dezgeha Xêrxwaziya Barzanî dikin li ser vî karî." Mamosta Mehmûd Birîmce got: "Armanca me ew e ku zimanê kurdî bêhtir xurt bibe, ji ber ku di pêşerojê de em ê bipêş bikevin û zimanê kurdî di nava xwe biçêpînin."

Bi kirîza sala 2011an re, derfeta fêrbûna zimanê kurdî li bajarê Efrînê û hemû bajarên din ê Rojavayê Kurdistanê berfirehtir bû, lê derbasbûna çekdarên opozisyona Sûriyeyê ji bo bajêr di sala 2018an de, ew yek rawestiyaya bûbû.

Sûdanî ji Amerîkayê vegeriya: Çi biryar hatin dayîn?

Serokê Komîsyona Hebûnên Menkul ê Îraqê ragihand ku Serokwezîrê Îraqê yê bi Wezareta Xezîneyê ya Amerîkayê re dê encamên erênî bi xwe re bîne.

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdaniyê ku hevdiîtinên xwe yê li Amerîkayê bi dawî kir, di foruma Enstîtuya Lêkolînê ya Konseya Atlantîk a li Washingtonê de axivî.

Sûdanî li ser serdana Serokkomarê Tirkiyeyê Recep Tayyip Erdogan a Îraqê anî ziman ku ew dê "ne serdaneke asayî be" û got:

"Di navbera her du welatan de mijarên av û ewlehiyê di serî de gelek mijarên hestiyar dê werin gotûbêjkin."

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya

Sûdanî di çarçoveya serdana xwe ya Washingtonê de bi Cîgirê Wezîrê Xezîneyê yê Amerîkayê Wally Adeyemo re jî hevdiîtinek pêk anî.

Di civîna ku Serokê Banka Navendî ya Îraqê Elî El-Ellak jî tê de amade bû, mijarên hevkarîyên Îraq û Amerîkayê yê di warên darayî, bankî û aborî de û gavên Hikûmeta Îraqê yê ji bo çaksaziya di warê darayî û bankî de hatin gotûbêjkin.

Di hevdiîtinê de tekezî li ser wê yekê hat kirin ku ji bo berdewamiya reform û hevkarîyên di warê darayî û bankî de û li gorî pîvanên navdewletî, dê ji bo vejandina bankan bi rêkarên taybet ji aliyê Wezareta Xezîneya Amerîkayê ve hevkarî bi Banka Navendî ya Îraqê re were kirin.

"Gaveke nû ji bo sektora bankî ya Îraqê"

Serokê Komîsyona Hebûnên Menkul ê Îraqê Feysel El-Heymus civîn wekî "gaveke nû ji bo sektora bankî ya Îraqê" nirxand.

El-Heymus destnîşan kir ku bi saya danûstandinan encamên erênî hatin bidestxistin û got:

"Hêvîdar im ev rewş pêşiyê li karê bankên ku pêşkêşkirina xizmet-guzariyan ji wan re hatine astengkirin jî veke. Ev dê ji bo sektora bankî ya Îraqê bibe destpêka destpêkeke nû."

Heymus diyar kir ku ew her sal "Roja Çavdêriya Veberhêneran" li dar dixin da ku sermayedaran bikşînin nav bazara biewle ya li Îraqê.

Feysel El-Heymus diyar kir ku ew rê li ber bazirganiya bi diravên welatên din vedikin û got:

"Ev dê li gorî hewcedariyên kelûpelên ku ji her welatekî tîr hawirdekirin berdewam bike û berfireh bibe.

Ev yek dê derfeteke mezin bide bankan ji bo berfirehkirina danûstandinan û berfirehkirina çarçoveya bazirganiya Îraqê."

Berdevkê Femandariya Giştî ya Hêzên Çekdar ên Îraqê Yehya Resûl ragihand ku di çarçoveya şerê li dijî DAIŞê de ligel Hêzên Pêşmerge di asta bilind de hevahengiyek heye.

Resûl da zanîn ku Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî bi Pentagonê re peymanek nû îmze kiriye ku hêzên ewlehiyê û artêşa Îraqê zêdetir werin bihêzkin.

Mesrûr Barzanî: Hikûmet hertim hevkar û alîkara rojnamevan û ragihandkarên Kurdistanê dibe

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Miqdad Midhet Bedirxan ve û Mesrûr Barzanî piştewaniya salvegera damezrandina Yekîtiya

Hikûmeta Herêma Kurdistanê bo rojnamevan û xebatkarên medyaya Kurdistanê tekez dike û bi pêwîst jî dizane ku "Medyakarên Kurdistanê her tim li bereya niştiman bin."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî îro 22ê Nîsan di boneya Roja Rojnamegeriya Kurdî de peyamek belav kir û tê de ragihand, "Di salvegera Roja Rojnamegeriya Kurdî û derxistina yekemîn hejmara rojnameya (Kurdistan) jîalîyê Mîr

Rojnamevanên Kurdistanê de, pîrozbahiyê li hemû rojnamevanên Kurdistanê dikim û hêviya serkeftinê ji wan re dixwazim."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî got: "Cihê kêfxweşî û şanaziyê ye ku rojnamevanên Herêma Kurdistanê bi saya Hikûmeta Herêma Kurdistanê bi awayekî azad û bê ti sansûrekê karên xwe yên pîşeyî dikin û bi tevahî azad in di rexnegirtin, behskirina kêmasiyan, kêr û kurtiyan û

xemseriya hikûmetê de. Hikûmet jî dê wek hertim hevkar û alîkariya rojnamevan û ragihandkarên Kurdistanê bike, da ku em Kurdistanê di hemû waran de ber bi qonaxê pêşketîr ve bibin."

Amaje bi wê jî kir, "Hêvîdar im ragihandkarên Kurdistanê armanca wan a sereke, gihandina rastiyê, pêşxistina Kurdistanê, xizmetkirina gel, berevanîkirina li mafên gelê Kurdistanê û parastin û geşepêdana qewareya destûrî ya Herêma Kurdistanê be."

Serokwezîr Mesrûr Barzanî tekezî li ser wê yekê kir, "Pêwîst e medyakarên Kurdistanê her tim li bereya niştiman bin û rê nedin bi navê rojnamegeriyê, sivikayetî li nixê niştiman û berjewendiyên bilind ên gelê Kurdistanê bê kirin û nabe zimanê tund û diyardeya neşîrîna ya îftirayê bê bikaranîn."

Herwiha got jî: "Roja Rojnamegeriya Kurdî pîroz be û di vê bîranînê de, ez hemû piştewaniya xwe û Hikûmeta Herêma Kurdistanê ji bo karê rasteqîne ya rojnamevaniyê û azadiya derbirînê li Herêma Kurdistanê tekez dikim."

Sine: 10 sal cezayê girtîgehê li mamosteyê zimanê Kurdî hat birîn

Mamosteyê zimanê Kurdî yê ji bajarê Sineyê yê Rojhilatê Kurdistanê 10 sal cezayê girtîgehê lê hat birîn û cezayê "dûrxistina Kirmaşanê" jî lê hat birîn.

Çalakvana sivil a ji Rojhilatê Kurdistanê û mamosteyê Encûmena Fêrkirina Zimanê Kurdî ya Nojînê Soma Pûrmihemedî ji aliyê Dageha Sineyê ve bi girtina 10 salan û salek jî sirgûnkirina Kirmaşanê hat cezakirin.

Endamê Desteya Rêveber a Encûmena Fêrkirina Zimanê Kurdî ya Nojînê û hevjinê Soma Pûrmihemediyê, Îdrîs Minberî li ser hesabê xwe yê Instagramê nûçeya cezaya wê ragihand.

Iraqê dest bi operasyonekê ji bo girtina êrişkerên hêzên Hevpeymanan kir

Şaneya Ragihandinê ya Ewlekariya Iraqê dest bi operasyonekê ji bo şopandin û girtina endamên komên ku ji nava axa Iraqê ve êrişa mûşekî li ser baregeheke Hevpeymaniya Navdewletî li Sûriyeyê pêk anîn, kir.

Şaneyê belav kir, yekîneyeke hêzên ewlehiyê yên di bin Femandariya Operasyonên Rojavayê Neynewayê de, dest bi operasyoneke berfireh a lêgerînê kir, ji bo girtina kesên ku roja Yekşemê demjimêr 21:50'ê bi mûşekan êrişî baregeheke leşkerî ya Hevpeymaniya Navdewletî li Sûriyeyê kiribûn. Li gorî daxuyaniyê, hêzên ewlehiyê dest danîne ser otomobilekê ku pêştir mûşek lê hatibûn barkirin û ew şewitandin.

Şaneya Ragihandinê ya Ewlekariya Iraqê diyar kir ku operasyona lêgerîna ku êrişkarên ji bo girtin û darizandina wan dewam dike. Piştî serdana Serokwezîrê Iraqê Mihemed Şiya Sûdanî bo Amerîkayê, ev yekem helwest û ragihanda Şaneya Ewlekariyê ya Iraqê li wan êrişên ku li hêzên Amerîka û Hevpeymanan e, di demekê de piştî êrişa bejayî ya

Îdrîs Minberî da zanîn ku roja şemiyê Saziya Dadwariyê ya Îranê ew ceza li hevjin û hevkarên wî birîne.

Soma Pûrmihemedî bi mamostayên zimanê Kurdî Zara Mihemedî, Seywan Îbrahîmî û Îdrîs Minberî re bi salan e li Rojhilatê Kurdistanê bi awayekî çalak di warê fêrkirina zarok û ciwanan de xebatan dimeşînin.

Ew gelek caran ji aliyê hêzên ewlehiyê yên Îranê ve bi tohmên curbicur hatine desteserkirin.

Hinek ji wan tohmetan têkdana ewlehiya neteweyî ya Îranê û hewldana têkbirina ewlehiya civakê ye.

Her sê endamên din ên Nojînê beriya niha bi 32 sal cezayê girtîgehê hatibûn mehkûmkirin.

Zara Mihemedî 10 sal, Seywan Îbrahîmî 12 sal û Îdrîs Minberî bi 10 sal cezayê girtîgehê hatibûn cezakirin.

Soma Pûrmihemedî Çileyê Paşîna 2023an ji aliyê hêzên ewlehiyê yên Îranê ve hatibû desteserkirin û dosyaya wê radestî Dageha Sineyê hatibû kirin.

Li gorî xala 15a Destûra Bingehîn a Îranê, perwerdeya bi zimanê zikmakî di dibistanan de ji bo hemû pêkhatiyên cuda yên Îranê destûr hatiye dayîn.

Lê belê ev xala destûrê ji aliyê hikûmetê ve nayê bicihanîn û tê astengkirin.

Çalakvan, nivîskar û rewşenbîrên Rojhilatê Kurdistanê di 46 salên borî de berdewam hewl daye bi rêya encûmen û rêxistinên pîrgirêka civaka Rojhilatê Kurdistanê çareser bikin lê rastî reftarên tund ên dezgehên ewlehiyê û dadwariya Îranê tîn.

artêşa Îsraîlê li ser Kerta Xezzeyê, komên çekdaran ku xwe weke Bereya Berxwedana Îslamî li Iraqê binav dikin, nêzî 200 êrişên mûşekî û dronî li dijî baregehên Amerîka û hêzên Hevpeymanan li Iraq, Herêma Kurdistanê û Sûriyê pêk anîne, lê hikûmeta federal û hêzên Iraqî ti bertek nîşan nedabûn.

Mesrûr Barzanî: Me danûstandineke berhemdar bi Serokkomarê Tirkîyeyê re kir

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê dibêje, "Me bi Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip

Erdogan re danûstandineke berhemdar li ser pêşxistina peywendiyên dualî û hejmareke mijarên din kir."

Serokê Hikûmeta Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî îro di derheqa serdana Serokkomarê Tirkîyeyê ji bo Hewlêrê de li ser tora civakî ya Xê nivîsiye, "Bi Serok Barzanî û Serokê Herêmê û berpîrsên din ên re, min bi dilxweşî pêşwaziya Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdogan ji bo Herêma Kurdistanê kir". Mesrûr Barzanî herwesa nivîsiye, "Me danûstandineke berhemdar li ser pêşxistina peywendiyên dualî û hejmareke mijarên herêmî kir".

Baregeheke Heşda Şeibî hat bombebarankirin.. Kuştî û birîndar hene

Baregeheke Heşda Şeibî li naverasta Iraqê hat armanckirin. Femandariya

Navendî ya Amerîkayê (CENTCOM) jî red kir ku ew êriş ji aliyê wan ve hatibe kirin.

Medyaya Iraqî ragihand, îro piştî demjimêr 02:00ê sibê êrişeke asmanî li ser baregeheke hêzên Heşda Şeibî li navçeya Kalsu ya li bakurê parêzgeha Babîlê kir armanç.

Li gorî ajansa nûçeyan a Bexdayê, firokeyeke nenas baregeha leşkerî ya Kalsu ya Heşda Şeibî bi du mûşekan kir armanç.

Jêderê ji Wezareta Navxwe ya Iraqê jî ragihand, di encama êrişê de kesek hat kuştin û 8 kesên din jî birîndar bûne.

Ji aliyê xwe ve, Heşda Şeibî di daxuyaniyekê de diyar kir, di encama teqînên di baregeha leşkerî ya Kalsu de, ziyanên madî û birîndar hene û tîmên lêkolînê gihîştin cihê teqînê.

Li ser vê êrişê, Femandariya Navendî ya Amerîkayê (CENTCOM) daxuyaniyekeke kur li ser tora civakî "X" belav kir û ragihand ku haya wan ji êrişê ve sibê ya li dijî Heşda Şeibî nîne.

CENTCOM di daxuyaniya xwe got: "Haya me ji nûçeyên ku dibêjin Amerîkayê îro li Iraqê êrişên esmanî pêk anîne, hene. Ew rapor ne rast in. Amerîka îro li Iraqê ti êrişên asmanî nekirine."

Baregeha leşkerî ya Kalsu, 20 kîlometre li başûrê Bexdayê ye, di sala 2011'an de piştî vekîşîna leşkerên Amerîkî hatibû girtin. Lê piştî bû baregeha liwayên 17 û 28 yên Heşda Şeibî.

Ji piştî şerê li Xezzeyê di navîna Cotmeha 2023an ve, Amerîka çendî caran hêzên di nava Heşda Şeibî de tometbar kiribû ku bi dron û mûşekan êrişî li ser hêzên wê li Iraqê kirine. Herwiha Amerîka jî di bersivê de, çend baregehên wan hêzên bombebaran kiribûn.

Erdogan piştigiriya xwe ya ji bo Herêma Kurdistanê derbirî Sûdanî: Pirsgirêkên Hewlêr û Bexdayê ne siyasî ne

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdoğan piştî serdana xwe ya Bexdayê duh hat Hewlêrê.

Serokatiya Herêma Kurdistanê ragihand ku Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdoğan tekez kir ku piştevaniya wan ji Îraq û Herêma Kurdistanê re berdewam bike.

Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdoğan piştî serdana xwe ya Bexdayê duh hat Hewlêrê.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, Alîkarê Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Qûbad Talebanî û hejmarek

wezîr û berpîrsan li Balafirgeha Navneteweyî ya Hewlêrê Erdogan pêşwazî kir.

Serokatiya Herêma Kurdistanê li ser serdana Serokkomarê Tirkîyeyê Recep Tayyip Erdoğan daxuyaniyek belav kir.

Li gorî daxuyaniyê, di hevdîtînên Erdogan de, pêwendiyên Tirkîyeyê yên bi Îraq û Herêma Kurdistanê re bi taybetî di warê aborî, bazirganî û hevkarîyên ewlehiyê de hatin gotûbêjkirin.

Di daxuyaniyê de wiha hat gotin: "Nêçîrvan Barzanî tekezî li ser daxwaza Herêma Kurdistanê ya ji

bo bipêşxistina pêwendiyên bi Tirkîyeyê re kir.

Nêçîrvan Barzanî da zanîn ku Herêma Kurdistanê her tim faktora aşî û aramiyê ye li herêmê û piştevaniya Tirkîyeyê ya di rojên dijwar ji bo Herêma Kurdistanê bilind nîrxand."

Di beşeke din a daxuyaniyê de hat eşkerekirin ku di hevdîtînê de Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî jî amadehiya Herêma Kurdistanê ji bo bipêşxistina pêwendiyên aborî û bazirganiyê yên bi Tirkîyeyê re anî ziman.

Mesrûr Barzanî tekezî li ser behsa derfetên kar û veberhênanê ji bo kompanyayên Tirkîyeyê di hemû waran de kir.

Li gorî daxuyaniyê, Erdogan jî piştevaniya welatê xwe ji bo Îraq û Herêma Kurdistanê nîşan da.

Erdogan herwiha amadehiya Tirkîyeyê ji bo zêdetir bipêşxistina pêwendiyên bi Îraq û Herêma Kurdistanê re eşkere kir.

Di hevdîtînê de peymanên lihevkerîyê yên Tirkîye û Îraqê, ewlehiya sînor, têkoşîna şerê li dijî terorê, pêşhatên dawî yên li herêmê bi giştî û mijarên di berjewendiya her du alîyan de ne hatin gotûbêjkirin.

Serokwezîrê Îraqê li Wasingtonê diyar kir ku pirsgirêkên di navbera Hewlêr û Bexdayê ne

siyasî, teknîkî û yasayî ne.

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî duh li Navenda Lêkolînan a Atlantîkê di panelê de li ser rewşa Îraqê û pêwendiyên Hewlêr û Bexdayê axivî.

Sûdanî ragihand ku eger Herêma Kurdistanê pabendiyên xwe bi cih bîne, dahata petrolê radest bike dê rêjeya ji sedî 12,67 a budceya Îraqê were şandin. Sûdanî herwiha da zanîn ku biryara ragirtina hinardekirina petrola Kurdistanê pirsgirêka mûçeya fermanberên Herêma Kurdistanê saz kir.

Sûdanî diyar kir ku wan li ser biryara Dadgeha Federal a Îraqê mûçeyên Sibata û Adarê yên karmendên Herêma Kurdistanê şand.

Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî got: "Rawestandina hinartina petrolê ji bo mûçeyên karmendên Herêma Kurdistanê pirsgirêk çêkirî lê li ser biryarên Dadgeha Federalî me mûçeyên meha Sibata û Adarê yên karmendên Herêma Kurdistanê şand.

Em bi Serok Joe Biden re li ser bicihkirina rêkeftina stratejîk axivîn û enerjî û jîngeh mijarên sereke yên civînên me bûn."

Sûdanî behsa şerê Xezeyê jî kir û got: "Divê civaka navneteweyî şerê li Xezeyê rawestîne. Divê Filistinî bibin xwedî dewleta xwe ya serbixwe. Em hişyariya mezinbûna şerê Xezeyê didin." Serokwezîrê Îraqê Mihemed Şiya Sûdanî îro vedigere Îraqê.

Wezîrên Derve yên Ewropayê li derheq zêdekirina dorpêçan bo ser rêjîma Îranê lihev kirin

Berpîrsê Siyaseta Derve ya Yekîtiya Ewropayê ragihandiye ku li derheq berfirehtirîkirina dorpêçan

bo ser rêjîma Îranê piştî êriş bo ser Îsraîlê, Wezîrên Derve yên Ewropayê danûstandin kirine û gihîştine encamê. "Cozêp Borêl" Berpîrsê Siyaseta Derve ya Yekîtiya Ewropayê li roja Dûşemî 3ê Banemerê li bajarê Lokzamborgê de ragihand ku Wezîrên Derve yên welatên endam li Yekîtiya Ewropayê, li hev kirine ku dorpêçan danêne ser mûşekan û ev yêke dikare pêşya egera veguhastîna van ji Îranê bo welatên din ên wek Rûsiyê û milîsên ser bi rêjîma Îranê bigre. Li heyva Febrûariyê de welatên wek Alman, Firanse, Holend û Lîtwaniyê daxwaza berfirehtirîkirina dorpêçan bo ser rêjîma Îranê li dijî bernamaya dironî û mûşekiya Îranê kiribûn ku gihîştine encamê. Pêka nûçeyên nû, "Cozêp Borêl" bûye berpîrsê dariştina lîsteyek ji dorpêçan nû li dijî rêjîma Îranê ku pîşeya dironî û mûşekiya Îranê dike armanc û bi wan dorpêçan, dikarin rêjîma Îranê bo berhevanîna dironî û mûşekan rastî astengiyên herî dijwar bikin û herwisa navend, kompanî û kesên ku li berhevanîna dironî û mûşekan û şandina wan bo milîsên ser bi rêjîmê li deverê de rol hene, li listeyê dorpêçan nû zêde bike.

Hunermend Cemal Hîdayet koça dawî kir

Îro 23.04.2024ê hunermendê mûzîkjen ê navdar ê Hewlêrê ji ber nexwaşiyê di temenê xwe yê 93 salî de koça

dawî kir. Hunermend Cemal Hîdayet wek yekem kesê kurd peymangeha hunerên ciwan a Bexdayê temam kiriye û zêdetirî 50 salan xizmet ji mûzîk û hunera kurdî re kiriye. Ew hunermend wek yek ji kesên xîmê mûzîka kurdî tê pênase kirin û demeke dirêje ji ber nexwaşiyê ji karê hunerî dûr ketibû, îro koça dawî kir. Hunermend Cemal Hîdayet Ebdula sala 1931ê li bajarê Hewlêrê ji dayîk bûye. Yekem mûzîkjenê udê bû li bajarê Hewlêrê, sala 1952yê de di bin destê du mamostayên bi ezmûn fêrî mûzîk û jenîna udê bûye, ku yek ji wan mamostayan Filîstînî, yê din jî Misrî bûye. Ji pey-

mangeha hunerên ciwan ên Bexdayê 1955ê li 03.10.1956ê li dibistana Îbin Mistefa û Erbîl Ûla wek mamosta destbîkar bûye. Sala 1957ê mamosta û wanebêjê sirûd û mûzîkê bûye li xaneya mamostayên xort de. Heman salê ji bo şeş mehan li salona Îbn Mistefa yekem dewreya zanyariyên mûzîk û amûran li Hewlêrê bi navê koma mûzîkê ya "Dersîm" damezrand. Sala 1958- 1959 yekem gruba mûzîkê li Hewlêrê bi navê mûzîk a Dersîmê damezrand. Sala 1959-1970 wek jenyarê udê beşdarî li hemû şahî û festîvalên hunerî yên Hewlêrê kiriye.

Sala 1971ê endamê damezrînerê koma hunerî ya Hewlêrê bûye û 20 salan serokê desteya rêveberiya wê bûye. Sala 1973-1991ê rêveberê çalak ê dibistana Hewlêrê bûye û beşdarî li hemû festîval û karên hunerî yên wezaretê perwerde kiriye. Sala 1974-1975ê wanebêjê sirûdan bûye li xaneya mamostayên jin. Sala 1975ê endamê damezrînerê Sendîkaya Hunermendên Hewlêrê bûye. Sala 1982-1991 Serokê Desteya Rêveberiya baskê Hewlêrê yê sendîkaya hunermendên Iraqê bûye. Sala 1997ê Serokê Desteya Rêveberiya Orkestraya Kurdistanê bûye. Sala 1996-2004 serpereştê perwerdeya sirûd û mûzîka dibistanên destpêkê bûye.

Hunermend Cemal Hîdayet wek yekem kesê kurd ê peymangeha hunerên ciwan ê Bexdayê temamkiriye. Sala 1959ê koma mûzîk a "Dersîm" damezrand û zêdetir ji 50 salan xizmet ji mûzîk û hunera kurdî re kir.

Li Qamişlo bi boneya salvegera rojnamegeriya Kurdî şahiyek hat lidarxistin

Yekîtiya Ragihandina Azad bi boneya 126'emîn salvegera rojnamegeriya Kurdî li Qamişlo şahiyek li dar xist.

Yekîtiya Ragihandina Azad bi boneya 126'emîn salvegera rojnamegeriya Kurdî li Qamişlo şahiyek li dar xist. Rojnamevanên Bakur û Rohhilatê Sûriyeyê tevî şahiyê bûn. Di şahiyê de wêneyê kedkarên çapemeniya azad ên şehîd hatin daliqandin.

Şahî bi rêzgirtina ji bo giyanê şehîdan dest pê kir. Piştî rêzgirtinê li ser navê Yekîtiya Ragihandina Azad Dilyar Cizîr axivî. Cizîr bal kişand bi ser ked û berxwedanê şehîdên çapemeniya azad û got: "Di şexsê şehîdên çapemeniyê de hemû şehîdên azadiyê bi bîr tînin. Bi saya ked û têkoşîna şehîdan em gihîştin serketinê. Bi berdel û kedek mezin çapemeniya azad gihîştîye vê astê. Em vê rojê li hemû rojnamevan û kedkarên çapemeniya azad pîroz dikin."

Hevserokê Daîreya Ragihandinê ya Rêveberiya Xweser a Bakur û Rohhilatê Sûriyeyê Ciwan Mela Îbrahîm jî axivî û şehîdên çapemeniya azad bi bîr anî.

Piştî axaftinan Koma Yekpar û dengbêj Bêrîvan Botan derketin li ser dikê û stran gotin.

Piştê ji RojNewsê Silêman Ehmed yê ku berî 181 rojan ji hêla asayîşa PDK'ê ve hate revandin, xebatkara Ronahî

Tv Ciwana Cuma, xebkarê Rojava Tv Şerîf Mihemed, xebatkara Radyoya Sîtar FM Heyam Abdullah, xebatkara

Rojnameya Ronahî Bêrîvan Xelîl, xebatkara Jin Tv Delîla Egîd û xebatkare Rojnemeya Ehram El Erebî Elhamî Birêcî diyarî hatin dayîn.

Şahî bi stranên Koma Cûdî bi dawî bû.

Careke Din Mîr Miqdad Medhet Bedirxan û Rojnameya KURDISTAN

Konê Reş

Di dawiya sala 1897an de, ji neçarî Mîr Miqdad Medhet Bedirxan Stenbol li paş xwe hiştiye û berê xwe daye Qahîre.. Li Misrê wek rikeberekî dijî siyaseta Sulatan Abdulhemîdê/2an, ji bo pêşketina Kurdan kar û xebat kiriye û di roja 22ê Nîsana 1898an de, anku di rojek wek îro 22.4.2024an de, berî 126 salan, yekemîn rojnameya bi zimanê Kurdî, bi navê (KURDISTAN) weşandîye û di nav rûpelên wê de wiha gazî û hawarî Kurdan kirîye û gotiye: **(Gelî Mîr û Axano! Kurmancno! qenc bizanin xwendin, ilm û merîfet li dinyayê û axretê rûyê mirov sipî dike. Niho zaroyên xwe fêr bikin ilm û merîfetan hûn bi xulaqetê xwe şûcaî û cesûrin, heke hûn bibin xweyî ilm, hûnê ji dinyayê hemîyan xurtir û dewlemendtir bin..)**

Mîr Miqdad Medhet Bedirxan, rojnameya KURDISTAN, (4)

Qahîre/1898.

Rojnameya (Kurdistan): Rojnameyeke 15 rojî bû.. 31 hejmar jê hatine çap û belavkirin: Xwedî û berpirsyarê her 5 hejmarên pêşî ji 1-5 ku li Qahîre hatine çap û belavkirin (Mîr Miqdad Midhet Bedirxan) bû.. hejmarên mayî ji 6-31ê xwediyê wan birayê wî (Mîr Abdulrehman Bedirxan) bû, cihê weşandina wan ji 6-19 an li Cinêvê bû, ji 23-20an jî careke din li Qahîra bû, hejmara 24an li Londonê bû, hejmarên 29-25 li Folkostonê û herdu hejmarên dawî li Cinêvê bû; hejmara dawî (31) di roja 14ê Nîsana 1902an de bû.

Pêwîste ku zana û nivîskarên kurdan di kovar û rojnameyên xwe de, li ser weha roj rawestin ku, di roja 22ê Nîsana/ 2024 (126) sal di ser weşana rojnameya wî KURDISTAN re derbas dibe, jînenîgarîya xwediyê wê û rojnameya wî bidin naskirin, da ku nîfşên nû ji nêzîk ve wî, nasbikin û serwestî têkoşîn û xebatên wî bibin.

Mixabin, gelek navdarên me, mîna Mîr Miqdad Bedirxan hene me ew di ser guhên xwe re avêtine..! Wek ku pêdiviyê, me guh li wan nekiriye wek: Mîr Celadet Bedirxan û herdu kovarên wî (Hawar û Ronahî) li Şamê, Dr. Kamîran Bedirxan, xwedî û berpirsyarê kovara (Roja Nû û Stêr) li Beyrûtê di navbera salên 1943 - 1946an de, Memdûh Selîm Beg Wanlî û Hemze Behê Miksî berpirsyarên Kovara (Jîn -1918) li Stenbolê, Mewlana Rifet Beg Zade xwedî û berpirsyarê Rojnameya

(Serbestî - 1909) li Stenbolê, ev mirov di sala 1930î de li Helebê çûye ber dilovanîya Xwedê û îro kesek gora wî nasnake, Mîr Sûreya Bedirxan, yê ku di sala 1908an û li Stenbolê û sala 1917an de li Qahîre rojnameyek bi navê (Kurdistan) weşandîye. Û gelek mirovên din hene mîna: Mîr Abdulrezaq Bedirxan, Dr. Nûrî Dêrsimî, Dr. Nûredîn Zaza, Qedî Beg Cemîl Paşa, Ekrem Beg Cemîl Paşa, Qedî Can û weha bi dehan ji welatparêz û rewşenbîrên gelê Kurd, yên ku tev jiyana xwe di ber gelê xwe de xerckirine hene. Ji mafê waye jî, ku em wan bi bîr bînin û gurzên nêrgizan li ber serê wan deynin.

Erê bavo! Kirîzeyên mezin, li pêş fêrkirina zimanê me hene.. Li Bakurê Kurdistanê perwerde û hînkirin bi tirkî ye, li Başûr bi Erebi ye, li Rojhilat bi Farsî û li Rojava bi Erebi ye. Ji bo vê yekê zarokên me ji zimanê dayika xwe dûr dikevin, zimanê biyaniyan hîn dibin. Sebaretî me kurdên Rojava bi mixabîni dibêjim: Guhdana Partiyên Kurdên me bi zimanê kurdî gelekî qels û lawaz e.. Tev nivîsên wan bi zimanê erebî ne, pirrê axaftina wan bi zimanê erebî hatiye xemilandin.. Ez ne bawerim ku berpirsyarekî wan, zanibe bi kurdî bixwîne û binvîsîne.. Kurdperwariya wan bi zimanê erebî ye..! Di vê derbarê de bi min xweş e bêjim: Ziman; berdwamiya hebûna mileta ye. Yê ku zimanê xwe jibîr bike, şevreşkî dibe, şev lê digere û êdî nema kare bi serbestî derbasî civaka welatîyên xwe bibe.

Erdogan Bexda û Hewlêrê ziyaret dike: Di rojeva wî de çi heye?

Serokkomarê Tirkiyeyê Recep Tayyîp Erdogan dê piştî 13 salan bi awayekî fermî Bexda û

Hewlêrê ziyaret bike.

Serokkomarê Tirkiyeyê Recep Tayyîp Erdogan herî dawî 29ê Adara sala 2011ê hatibû Hewlêrê û beşdarî merasîma vekirina Balafirgaha Navneteweyî ya Hewlêrê bûbû.

Erdogan dê li Bexda û Hewlêrê bi rayedarên payebilind re bicive. Mijarên wekî ewlehî, av, pêwendiyên aborî û rewşa li Rojhilata Navîn dê rojeva hevdîtinan bin. Bexda û Hewlêrê xwe amade dikin ku piştî 13 salan Serokkomarê Tirkiyeyê Recep Tayyîp Erdogan pêşwazî bikin.

Serdana Erdogan di demekê de ye ku li ser maseya gotûbêjan mijarên wekî ewlehî, enerjî av, pêwendiyên bazirganî hene. Wezîrê Karên Derve yê Tirkiyeyê Hakan Fîdan got: "Wekî hûn dizanin ji sala 2011ê ve cara yekem e di asta serokkomariyê de serdaneke wiha çêdibe.

Demeke dirêj e hem wekî aliyê Îraqê û hem wekî aliyê Tirkiyeyê girîngî bi vê serdanê tê dayîn û amadekarî tên kirin."

Herî zêde girîngî bi dosyaya ewlehiyê tê dayîn

Hikûmeta Tirkiyeyê di nav dosyayên gotûbêjan de herî zêde girîngiyê dide dosyaya ewlehiyê û "têkoşîna bi PKKyê re".

Tirkiye dixwaze ku navendeke hevbeş di navbera Enqere, Bexda û Hewlêrê de bê avakirin.

Ev jî di demekê de ye ku Tirkiye dixwaze operasyona Pencê Kilîdê bi dawî bîne û şewaza operasyonên xwe jî biguherîne.

"Hevahengiya Enqere, Hewlêr û Bexdayê bi nîrx e"

Stratejîstê ji Navenda SDEyê Alper Tan got: "Ji bo parastina ewlehiya herêmê ez difikirim ku em di rêyeke baş de ne.

Di vê mijarê de yekdengî û hevahengiya di navbera Enqere, Hewlêr û Bexdayê gelekî bi nîrx e. Eger çi welatekî din midaxele neke û Bexda, Hewlêr û Enqere li ser helwesteke hevbeş li hev bikin, Tirkiye û Îraq dikarin heta kendavê wekî korîdor biparêzin."

Di vê serdana Edogan de mijarên wekî gaza xwezayî û petrola Herêma Kurdistanê jî dê mijarên gotûbêjan bin. Herwiha dibe ku piştî serdana Erdogan hinartina petrola Herêma Kurdistanê careke din dest pê bike.

Serokê TESPAMê Oguzhan Akyener jî got: "Armanc û derdê me yê sereke ew e ku em dibêjin ji ber rawestana veguhastina petrolê li Îraqê û herêmê metirsî heye ku aramî têk biçe.

Eger aborî têk biçe û xirab bibe ihtimal heye ku hinek grûpên terorî sîdê ji vê rewşê bibînin.

Em dibêjin ji bo ku pêşîya grûpên terorî bê girtin û herêm geş bibe û aboriya herêmê bi pêş bikeve pêwîst e careke din veguhastina petrolê dest pê bike."

20 peyman dê werin îmzekirin

Wezîrê Karên Derve yê Tirkiyeyê Hakan Fîdan beriya serdanê ragihand ku dê di dema serdana Erdogan de zêdetirî 20 peymanan werin îmzekirin.

Beriya serdana Erdogan şandeyeke parlementerên Îraqê jî çûbûn Tirkiyeyê û bi Serokê Parlamentoya Tirkiyeyê Numan Kurtulmuş re civiyabûn.

Ayşegül Dogan: Di dema nû de em ê tifaqên civakî bînin ba hev

Berdeвка DEM Partiyê Ayşegül Dogan diyar kir ku di dema nû de ew ê tifaqên civakî yên demokratîk

bînin ba hev û got ku gelê Kurd di hilbijartinan de li dijî teqrîdê peyam da.

Berdeвка DEM Partiyê Ayşegül Dogan, der barê encama civîna Meclisa Partiyê û Lijneya Rêveber a Navendî de li Navenda Giştî ya DEM Partiyê civîna çapemeniyê lidar xist. Dogan, ewil 126'emîn salvegera rojnameya Kurdistan pîroz kir û wiha got: "Tevî bedelên giran rêya heqîqetê berdwam dike."

Dogan, anî ziman ku di civînê de nexşerêya xwe diyar kirine û wiha got: "Em wekî DEM Partiyê dixwazin di hilbijartinan 31'ê adarê de kê ji bo çi winda kir û kî ji bo çi bi ser ketin bi pere parve bikin. Jin û ciwan tevî hemû zext tundiyan bi awayekî herî xurt û çalak tev li xebatên hilbijartinê bûn. Hemû beşdarên DEM Partiyê tevî hemû zextan xebatên hilbijartinê berdwam kirin. Di encama vê xebat û têkoşînê de DEM Partî bû heviya vî welatî. Bû heviya welatekî demokratîk, azad û bi rûmet."

Ayşegül Dogan anî ziman ku partiyên îktîdarê li dijî DEM Partiyê hemû hêz û derfeta dewletê seferber kirin û wiha axivî: "DEM Partiyê li dijî partiyên ku derfetên dewletê dan pişt xwe şer kir. Ev pêşbirga hilbijartinê di şertên wek hev de pêş neket. Hem derfetên

dewletê bikar anî û hem jî Serokkomar Erdogan bi xwe xebatên hilbijartinê meşand. Got 'Yê deng nede xizmet jî ji bo wan tune'. Li Kurdistanê leşker û polîs tev kirin hilbijar û bi hîle û xurteyan xwestin encamê bistînin. Lê tevî hemû hîle û xurdeyan gel dengê xwe da DEM Partiyê. Gel ji rejîma otorîter re got bes e. Hilbijartina rêveberiyên herêmî ne tenê hilbijartinek ji rêzê ye. Di 8-10 salên dawî de li Kurdistanê şaredarî bi destê qeyûm tên rêveberin. Rejîma qeyûm li ser kar e.

Dogan, da zanîn ku di vê hilbijartinê de hat dîtin ku DEM Partî partiya Tirkiyeyê ye û wiha lê zêde kir: "DEM Partî hem partiya Tirkiyeyê ye û hem jî partiya kurdan e. Partiya ciwan, jin û bendestan e. Partiya xwendekar û karkeran e. Partiya hemû beşên civakê ye. Ji ber vê yekê hevî bi ser ket. Pêşeroj bi ser ket. Partiyên serdest divê êdî gavên nû bavêjin. Ji bo çareserîya pîrozkirinê kurd a bi rêya aşî û demokrasiyê divê gavên şênber û çareseriyê bavêjin. Divê hem muxalefet û hem jî îktîdarê vî yekê wisa binirxîne."

Dogan bibîr xist ku di pêvajoya hilbijartinê de ji Qers û Wanê meşên azadiyê pêk hatin û wiha pêde çû: "DEM Partiyê piştî girî da vê meşê. Piştî meşê Newroz hat pîrozkirin. Hilbijêrên DEM partiyê yên di 31'ê adarê de çûn ser sindoqê çareserî û aşî xwestin. Li dijî şer û polîtîkayên înkare, polîtîkayên çareserîya demokratîk xwestin. Ji operasyonan re gotin na. Ji teqrîda li ser Birêz Ocalan tê meşandin re gotin na."

Dogan herî dawî da zanîn ku wan di civînê de li ser nexşerêyê jî niqaş kiriye û di encamê de nexşerê wekî siyaseta rêya sêyemîn dane pêş xwe û got: "Me wekî DEM Partiyê ji bo pêvajoya nû li ser hemû rê û rêbazan niqaş kir. "Ji bo li ser bîngeha civaka demokratîk em hemû bawerî, deng u civakan di nava xwe de vehewînin em ê li ser xeta sêyemîn siyaseta xwe berdwam bikin. Di hilbijartinê de hat dîtin ku ji bo DEM Partiyê siyaseta rêya sêyemîn bi ser ket. Nexşerêya me siyaseta xeta sêyemîn e."

К дню рождения курдской журналистики

Курдская журналистика зародилась в самом конце XIX века. После Французской революции 1789 года волна национальной идеи охватила всю Европу, а через некоторое время и весь мир. Безусловно, Османская империя, в которой жили разные национальности, такие как: турки, курды, арабы, армяне и разные балканские народы, не могла стать исключением. После поражения восстания Бедирханов против османской империи в 1847 году, вся семья Бедирхан была выслана в Египет (Каир). Микдад Бедирхан был одним из видных борцов из семьи Бедирхан и даже в Каире продолжал борьбу за национальные права курдов и так в Каире, 22 апреля 1898 года, вышел в свет первый номер газеты "Курдистан" под редакцией Микдада Бедирхана. Вот как сам Микдад Бедирхан пишет о причине начала выпуска газеты Курдистан.

"У всех проживающих в мире мусульман и в городах и деревнях есть школы и газеты. События, происходящие в мире, освещаются в этих газетах. К сожалению, курды не имеют собственных газет и не знают, что происходит в мире, что их соседи москоф (он имеет виду русских - раньше курды звали русских "москоф". Е.Э) делают и что будут делать. Поэтому, по воле бога, я и издал эту газету и если бог даст каждые 15 дней я буду выпускать новый номер. Газету я назвал "Курдистан". В газете я буду писать о благодарности, знании, буду показывать курдам, где можно учиться, где есть хорошие университеты и школы. Буду рассказывать, где идет какая война, что делают большие государства какие торговые отношения между ними" - (1й номер газета Курдистан.)

Микдад Бедирхан в первом номере также пишет о социальном и экономическом положении Курдистана.

Газета печаталась на курдском языке арабским шрифтом, но, начиная с четвертого номера, стала выпускаться сразу на двух языках - курдском и турецком. Вскоре из-за болезни Микдада Бедирхана ее возглавил его брат Абдурахман. В основном материалы газеты были направлены против политики Османской империи по отношению к курдскому народу. Обеспокоенный этим обстоятельством султан Абдул Хамид II предупредил братьев, что если те не вернутся в Стамбул, он потребует от египетских властей их выдачи и закрытия газеты. Издатели были вынуждены "пуститься в бега". Сначала они перебрались в Швейцарию, где выпустили 19 номеров газеты, затем снова в Каире напечатали номера с 20-го по 23-й, 24-ый номер вышел в Лондоне, с 25-го по 29-й - в английском городе Фолкстоне, а 30-й и 31-й номера - в Женеве...

В 1900 году, в то время как в Англии братья Бедирханы опубликовали 25-й номер газеты "Курдистан", в Каире их двоюродный брат Салих Бедирхан выпустил первый номер газеты "Омид" ("Надежда"). Это была первая курдская масонская газета. В верхнем углу ее первой страницы красовалась масонская эмблема. Второй номер газеты был выпущен на арабском языке, и только одна статья была на турецком. Следующие ее номера выходили на курдском и арабском языках.

В итоге младотурецкой революции 1908 года в Османской империи возникли условия, при которых курды впредь могли свободно создавать свои организации, издавать газеты и журналы. Вот лишь несколько примеров. В 1909 году появились "Амид", "Амиди севда". "Пеиман", в 1913-"Рожи курд", "Екбун", "Хетави курд", в 1918 - "Жин", в 1919 -"Курдистан", "Жин", в 1923 году -"Ирфан", в 1926 - "Жианаве", в 1926-1928 годах - "Жиан", в 1930 году - "Риа тазе" (издается в Ереване до сегодняшнего дня), в 1939 - "Жин", в 1938-1939 годах -"Зубан".

В 1918 году, оккупировав Южный (Иракский) Курдистан, англичане начали выпускать в Багдаде на курдском языке общественно-политическую газету под названием "Тегишту расти" ("Правильное понимание"). Редактором газеты был известный английский разведчик Э.Б. Сон (1881-1923), в середине 1919 года назначенный представителем Великобритании в районе Сулеймани. Он хорошо владел курдским языком, был знаком с местной действительностью. Сон убедил свое начальство в необходимости издания газеты на курдском языке для привлечения курдов на свою сторону и распространения на них английского влияния. Для этой цели англичане выделили две типографии: одну для района Киркука, другую - для района Сулеймани. С 29 апреля 1920 года Сон начинает выпускать общественно-политическую газету "Пешкевтин" ("Прогресс") на курдском языке. Она становится официальным печатным органом,

представляющим интересы англичан в Южном Курдистане.

Со статьями в газете "Пешкевтин" выступали представители курдской интеллигенции, сотрудничавшие с британской администрацией. - Джамал Ирфан, Шех Нуришех Салих (1898-1958), Джелал Саиб (1887-1951) и многие другие.

Курдская патриотическая журналистика в Ираке началась со времени восстания шейха Махмуда Хефида (1885-1956) в Сулеймани. В результате восстания 1918-1919 годов англичане были вынуждены покинуть район Сулеймани, и курды захватили оставленные ими типографии. Как печатные органы правительства шейха Махмуда в этих типографиях стали издаваться две газеты: "Солнце Курдистана" и "Голос Курдистана". Еженедельная газета "Голос Курдистана" издавалась с 1922 года на арабском, турецком и

курдском языках. Ее главным редактором был Мустафа паша Ямулки, редактором отдела на курдском языке был Али Кемал, на персидском языке - Мехмед Нури, на турецком языке - Рафик Хилми (1898-1969).

Выпуск газеты "Голос Курдистана" прекратился после поражения шейха Махмуда. Англичане снова захватили район Сулеймани, и курдские патриоты были вынуждены продолжать борьбу в горах Курдистана. В 1923 году в горах в пещере под Сурдашем печаталась газета "Голос справедливости".

Курдский исследователь Кемал Фуад в журнале "Пиришин" пишет, что "Голос справедливости" стала первой газетой, издаваемой вооруженным курдским движением. Несмотря на тяжелые условия, курдские интеллигенты использовали все возможности для налаживания издательского дела. Город Сулеймани в Южном Курдистане становится центром курдской журналистики. В 1924 году там издается общественно-политическая и литературная газета "Жизнь". Выпускается пять ее номеров, но в 1926 году она закрывается. Уже через неделю выпуск газеты возобновляется под другим названием.

В 1934 году главным редактором этой "обновленной" газеты становится известный курдский поэт и журналист Пиремерд. Она выпускается до 1938 года; всего было издано 553 номера. В 1939 году название газеты еще раз меняется. После смерти Пиремерда ее возглавляли такие курдские журналисты как Джелал Саиб, Нури Эмин Махмуд, Ахмед Зи-ринд, Абдула Горан и другие. Газета продолжала выходить до февраля 1963 года, когда к власти в Ираке пришла партия Баас.

С 1939 года в Багдаде издавался курдский научно-литературный журнал "Гелавез" под руководством известного курдского политического деятеля Ибрагима Ахмеда. В 1941 году его главным редактором становится Алладин Седжиди. Последний номер этого журнала вышел в свет в 1949 году. Курдские и иностранные исследователи считают его одним из самых элитарных из числа изданий, выпускавшихся на курдском языке.

После распада Османской империи и создания Турецкой Республики под руководством Мустафы Кемала Ататюрка курдский вопрос встал с новой остротой. Надежды курдов на улучшение своего положения не оправдались. Мустафа Кемаль не сжал своего обещания решить эту проблему, более того - он поставил курдов в еще более жесткие условия, чем при Османской империи.

После поражения восстания шейха Сайда в 1925 году и восстания араратских курдов в 1930 году курдские интеллигенты из организации Хойбун были вынуждены перебраться в Сирию, находившуюся в то время под мандатом Франции. Оставив вооруженную борьбу, они взяли в руки не менее важное оружие - ручку, и с 15 апреля 1932 года стали выпускать в Дамаске газету "Хавар". Ее главным редактором становится Мир Джеладет Бедирхан. В основном она выходила на курдском языке, но иногда некоторые статьи и репортажи публиковались на французском. Всего было выпущено 57 ее номеров.

Именно с выпуска газеты "Хавар" по инициативе Джеладета Бедирхана и берет свое начало курдский латинский алфавит. Еще раньше у известного журналиста Теуфика Вехби был другой проект курдского латинского алфавита. Во время встречи в Дамаске с Теуфиком Вехби Джеладет Бедирхан предложил ему объединить оба варианта латинско-

го алфавита, но тот не согласился. После этой встречи их контакты прерываются, и Джеладет Бедирхан выпускает газету "Хавар" на своем варианте латинского шрифта. С того момента и до сих пор многие курдские книги, газеты и журналы печатаются на этом алфавите (правда, с небольшими изменениями).

Исторически так сложилось, что курдская журналистика родилась и развивалась преимущественно в эмиграции. Так продолжается до сих пор. Причина этого - различные преследования и запреты, практикуемые в государствах, разделивших Курдистан. Многие курдские интеллигенты вынуждены покидать родину и продолжать борьбу за ее пределами. Пользуясь любой возможностью, они легально и нелегально выпускают газеты и журналы и на территории самого Курдистана. В Иракском и Сирийском Курдистане курдская печать находится полностью на нелегальном положении. В Иракском же Курдистане в настоящее время вся печать легальна. Но там не регулируется отношение медиа и власть. Есть несколько периодов которые проходят журналистика: 1. партийная журналистика 2. профессиональная журналистика 3. коммерческая журналистика. К сожалению, журналистика в Курдистане до сих пор партийная и уже на протяжении 110 лет не может перейти в стадию профессиональной. Причина длительного периода партийной журналистике это - особая ситуация Курдистана. Нельзя недооценить вклад партийной журналистики в развитие курдской журналистики вообще, но сегодня она тормозит это развитие. Отсутствие профессионализма в курдской журналистике часто становится причиной конфликта между журналистами и руководящими органами. Ни в одной стране журналистика не регулируется только юридическими законами, есть также неписанные законы. В развитых странах это система хорошо работает и у журналистов появляется автоконтроль.

В турецкой части Курдистана некоторые газеты и журналы публикуются нелегально, а некоторые свободно, но эта свобода очень относительна, так как все печатные курдские издания

подвергаются жесточайшей цензуре. Власти часто закрывают не устраивающие их газеты и журналы, создают условия, при которых они не могут издаваться по экономическим причинам, иногда даже арестовывают и убивают курдских журналистов и сотрудников издательств, часто угрожают читателям газет. По заявлению турецких и международных организаций по защите прав человека в последние годы от рук спецслужб в Турции погибли десятки курдских журналистов.

В Иране исламский фундаменталистский режим запрещает издание курдских газет и журналов. Даже за рубежом он охотится за курдскими национальными деятелями. Спецслужбами Ирана были убиты лучшие сыновья курдского народа - А. Касемлу, Шарифкин-ди и многие другие. Это было доказано германскими правоохранительными органами и объявлено в марте 1996 года. Сирийские власти, также как и иранские, всеми способами противодействуют изданию курдских газет и журналов. В настоящее время курды издают свои газеты и журналы на двух основных диалектах курдского языка - курманджи и сорани. Для печати используются три алфавита - арабский (сорани), латинский и кириллица (курманджи). В Иране и Ираке курдская литература выходит на арабском алфавите, в Турции и Сирии - на латинском. Курды СНГ, которые раньше писали русскими буквами, в последнее время постепенно переходят на латинский алфавит. Безусловно, такое различие - большая проблема для курдской журналистики. В последнее время идут дискуссии о переходе на единый алфавит, но результатов пока не видно.

К сожалению, это не единственный нерешенный вопрос. Большой проблемой является отсутствие профессионализма у многих курдских журналистов. Каждый публицист считает, что именно он - настоящий журналист. Если сравнить сегодняшние курдские газеты и журналы с такими изданиями 30-х годов, как "Хавар", то сравнение не в пользу нынешних: последним явно не хватает качества и элитарности, границы между жанрами размыты. Кроме этого большинство газет и журналов слишком политизированы. Почти не существует молодежных, женских, детских, научных изданий.

Существует языковая проблема, многие курдские журналисты считают, что если они говорят на родном языке, то имеют полное право создавать новые грамматические правила и придумывать новые слова, не задумываясь, что для этого существует целая наука - лингвистика. Отсутствие общих правил пунктуации также не идет на пользу делу.

Сегодня курдский народ нуждается в том, чтобы печатные издания развивались в двух параллельных направлениях: первое - создание массовой, народной печати, и второе - выпуск качественных элитарных изданий. Во всех странах мира существуют государственные механизмы, контролирующие общественную структуру, деятельность политических партий и т.д. У курдов вследствие отсутствия единого государства такие механизмы отсутствуют, поэтому выполнение "организаторских задач" на сегодняшний день может взять на себя только пресса. Но она не должна быть только партийной. Основная ее роль - информационно-аналитическая и общественно-воспитательная.

Согласно исследованию, проведенному курдским журналистом Махмудом Левенди и опубликованному в газете "Ар-мандж", за всю историю курдской печати вышло в свет 1026 различных изданий. Из них около 700 выпускалось политическими организациями; примерно 600 - выходило нелегально. Основная масса изданий публиковалась на соранском диалекте, остальные печатались на турецком, арабском, персидском языках, некоторые из них увидели свет на двух языках: курдском и турецком, курдском и арабском. Около 35 газет и журналов изданы на английском, немецком, французском, русском, шведском и греческом языках

Согласно Армянским Источникам, В Период Первой Мировой Войны Ими Были Уничтожены 800 Тысяч Курдов...

Турецкий историк открывает армянские преступления в российских архивах

Контекст:

Армяне пытаются возложить ответственность за «геноцид» не только на Турцию, но

и на Россию...

20 апреля в «Московском Доме Книги» прошла презентация книги турецкого историка и политолога Мехмета Перинчека (Mehmet Perincek) «Армянский вопрос в 120 документах из российских государственных архивов», выпущенная издательством «Маросейка».

Книга написана на основании российских архивов, и является весьма значимым изданием в спорах вокруг так называемого «армянского геноцида».

Эксклюзивное интервью Мехмета Перинчека перед презентацией книги агентству Новости-Азербайджан:

- На какие источники Вы опирались в своих исследованиях вопроса «армянского геноцида»?

- Для начала хочу сказать, что в действительности не я являюсь автором этой книги.

Страницы этой книги написаны годами ранее высокопоставленными политическими, административными и военными чинами царской и советской России, лидерами дашнакской партии и Советской Армении.

То есть, авторами этой книги до Мехмета Перинчека являются первый премьер-министр Армении и создатель дашнакской партии Качазнуни, армянские государственные деятели Микоян, Мясникян, Борян, Каринян, генералы царской армии Юденич, Волховитинов, Одешелидзе; адвокаты и судьи царского военного суда; царские дипломаты, такие, как Гирс, советские лидеры Ленин, Сталин, Орджоникидзе, Киров, Фрунзе. Естественно, в этот список нужно добавить российских и армянских ученых того периода.

Мне же остались только более десяти лет работать и находить эти страницы на запыленных полках библиотек и архивов.

Документы, приведенные в книге, подняты из самых значимых архивов Российской Федерации, это Российский государственный военный исторический архив (РГВИА) и Государственный Архив Российской Федерации (ГАРФ), и в результате кропотливых работ эти документы увидели свет. Под каждым документом указана нумерация, под которым он оформлен в архивах, и источники. Отдельно в книге предоставлены фотографии оригиналов документов.

Нужно также подчеркнуть, что документы, представленные без комментариев, не являются исключительными примерами. У меня имеются несколько тысяч страниц документов, подтверждающие представленные в книге факты. Из них избраны примеры, воссоздающие армянский вопрос с разных сторон, и отображающие в голове у читателя каждый возникающий вопрос. То есть, они не отобраны пинцетом, а составляют общую атмосферу архивов.

Согласно документам, происходил не геноцид, а взаимная резня. Эту взаимную резню провоцировали империалистические силы и дашнаки. А Турция против этого приняла справедливую позицию защиты. Несмотря на то, что автором является турок, в книге не использован ни один турецкий источник. Нет ни одной страницы ни из Османских архивов, ни из архивов Турецкой Республики, в том числе не использованы книги, опубликованные в Турции.

- Почему российские источники являются более достоверными в исследовании армянского вопроса в ходе Первой мировой войны?

- В то время большая часть армян проживала на территории Османской и Российской империй. То есть, Царская Россия как сила, имеющая серьезную традицию государственности в регионе, с середины 19 века до свержения в середине 1917 г. детально записывала события до и после 1915 г.

С другой стороны, в период Первой мировой войны Россия, воюющая на Кавказском фронте, это государство, весьма осведомленное обо всех событиях, связанных с армянским вопросом.

Даже если отложить в сторону ожидания западных официальных лиц и миссионеров, посланных в регион, и происки империализма, Россия как государство, наблюдала события.

По этой причине в российских архивах находятся многие «совершенно секретные» рапорты и переписки, подписанные самими высокими чинами Царской России.

Особенно рапорты и внутренние переписки демонстрируют скрытую раздражительность государственных чиновников в искренних оценках, направленных на выявление действительности. Потому что они не являются продуктом пропаганды для общественности, а как уже говорилось выше, являются документами с грифом «совершенно секретно».

С другой стороны, очень важные многочисленные документы в архивах Армении закрыты для исследователей. Но можно получить доступ к этим документам через Российский Государственный Архив. Потому что и в царский период, и в годы советской власти Армения являлась частью этих государств, и значительная часть армянских архивов находится в российских исторических хранилищах.

- Какая роль мировыми силами была отведена армянскому населению на Переднем Востоке в исследуемый период?

-Россия и Европа, конкурирующие в вопросе раздела Востока, состязались также в вопросе использования армян. Но в начале 20 столетия контроль в основном перешел в руки англичан. Рапорты, написанные в те годы российскими официальными лицами, особенно указывают на провоцирование англичанами армян.

По утверждению официальных лиц, с одной стороны преследовалась цель осложнения отношений между Турцией и Россией, с другой стороны поддерживали центробежные силы внутри османской Империи. Таким образом, преследовалась цель раздела земель Османской Империи. В период первой мировой войны армянам, подданным Османской Империи, странами, воюющими с Турцией, предоставлялась следующая миссия: армяне, поднимая восстание в тылу фронта, должны были ослабить турецкую армию.

Эта была первая их задача. Второй задачей являлся прорыв защитной полосы

турецкой армии отрядами армянских добровольцев и облегчение оккупации вражескими армиями. Отдельно на эту тему есть неисчислимое количество рапортов, написанных официальными российскими лицами. В книге нашло свое отражение множество таких примеров.

Отдельно в выполнении этой задачи активную роль играли турецкие армяне.

Вопрос не стоит в деятельности отдельных дашнакских террористов.

К сожалению, в создании добровольческих объединений и восстаниях участвовали широкие массы турецких армян. Архивы полны документами, свидетельствующими о прошениях турецких армян к представителям зарубежных стран с просьбой о служении в отрядах добровольцев вражеских государств, против Турции. В архивах имеются страницы подобных поименных прошений тысяч турецких армян - от ученых, докторов, студентов до простых крестьян.

Эти документы свидетельствуют, что опасность не ограничивалась только лидерами сепаратистских формирований, и важны с точки зрения демонстрации причины, вынуждающих турецкие власти ограждать армянское население.

Например, армянский государственный деятель Борян комментируя восстание армян в провинции Ван в Турции, отмечает, что в случае восстания против государства группы из 11 человек в тылу военных действий, власти и государственные деятели для защиты государственности должны предпринимать ответственные упреждающие шаги.

Борян замечает, что в таких случаях возникает важный долг поиска путей подавления восстаний и защиты собственного государства. Согласно Боряну, в этом случае поговорка «цель оправдывает средства» входит в обиход.

Следом Борян использует следующее мнение: «Восстание армян - это их историческое и законное право. Если государство жестко подавляет восстание, то и это его историческое и законное право».

Заместитель министра земель меньшевицкой Грузии Кариби сказал, что любое цивилизованное государство в Европе, столкнувшись с ситуацией, в которой оказалась Турция, предприняло бы такие же действия.

- В ходе Первой мировой войны Великобританией было предложено создание Курдистана и Армении в этой географии. Как появилось Армянское государство в регионе?

- В этом вопросе важной точкой является следующее: на территории Османской империи, которая входила в проект «Великая Армения», мусульманское население превышало армянское население в пять раз. Это говорю не я, а царские и советские источники, на которые я опираюсь. То есть, между государствами Ближнего Востока и Балкан, объявившими свою независимость после откола от Османской Империи, и проектом «Великая Армения», есть очень серьезная разница. Документы и источники, на которые даны ссылки в книге, доказывают, что этот проект не имел под собой никаких справедливых оснований и был реализован только с поддержки империалистических сил, превращая регион в кровавую бойню.

Действительно, этот проект превратил регион в плацдарм многих серьезных процессов, спровоцированных империалистическими государствами.

Посмотрите, как интересно, даже сепаратистские курдские племена, борющиеся

против турецкого правительства, и даже во имя этого сотрудничающие с Россией, стали жертвами политики геноцида дашнакских бандформирований. Генералы царской России сожалеют, что по вине лицемерных дашнаков натравливают курдов против турков. **Опять же в книге вы можете узнать, что согласно дашнакским источникам, в период Первой мировой войны ими были уничтожены 800 тысяч курдов.**

- Какую роль это государство должно было сыграть в региональной политике?

-Такие лидеры советской власти, как Ленин и Сталин, армянские большевистские теоретики имеют множество утверждений об армянском вопросе.

Согласно этим утверждениям, а также в переписи и рапортах, армянский вопрос используется империалистическими государствами как инструмент для расчленения Турции. Советские лидеры утверждали, что дашнакская Армения является стеной английской политики между Турцией и Советской Россией, и после Первой мировой войны армяне являлись исполнителями империалистов в регионе. Дашнакская Армения исполняла роль плацдарма для реализации планов Запада на Востоке. Советские документы также свидетельствуют об этнической чистке, совершенной дашнаками в пределах нынешней Армении. Во имя построения «чистого» национально-государства значительная часть мусульманского населения была ликвидирована дашнакскими властями.

Отдельно в так называемой Киликии - в регионах Адана и Мараш, под покровительством французов систематически уничтожалось мусульманское население.

Армянское население также получило свою долю от жестокости дашнакской диктатуры, что отражается в советских документах.

Как открыто свидетельствуют советские архивы, в результате военного сотрудничества Турецкой Армии и Красной Армии была свергнута дашнакская власть в Армении и провозглашена советская власть.

Поход Турецкой Армии в Армению, то, что сегодня называется «геноцидом», поддерживался самими высокими чинами Советского правительства и расценивался как прогрессивное действие. Эти действия Турции рассматривались в рамках защиты отечества.

Сегодня нападки шовинистически настроенных армянских националистов против советских лидеров точно так же, как против Талат паши и Анвар паши, происходят по этой причине. Российское армянское общество в книге «Защитники и виновники армянского геноцида» использовало документы в этом направлении, и расценило Ленина и Сталина в совершении так называемого «армянского геноцида».

Армянская диаспора, политические и научные круги накладывают равностепенную ответственность за «армянский геноцид» на Турцию и Россию, проводят мероприятия с обсуждением темы в этих рамках, издаются публикации.

Здесь нужно отметить, что некоторые армянские круги хотят осудить Россию, объявившую себя наследницей СССР, за участие в «геноциде армян».

- Как зарождался армянский национализм и какова его специфика?

- Новости-Азербайджан, Гюльнара Инандж.

продолжение следует

Курдские Генералы России: Али-Ашраф-Ага Шамшадинов

В ходе русско-персидских (1804 – 1813 и 1826 – 1828 гг.) и русско-турецких (1806 – 1812 и 1828 – 1829 гг.) войн в XIX веке и после заключения Гюлистанского (1813г.) и Туркманчайского (1828г.) мирных договоров южные границы Российской империи далеко протянулись на юг до Курдистана.

Русский историк Н.А. Хальфин писал: «С окончанием русско-иранской войны (1804 – 1813 гг.) и переходом к Российской империи (в составе прочих земель) Карабахского ханства, среди народов империи появились и курды, населявшие это ханство»[1]. Ослабление Османской империи и шахского Ирана спровоцировало расширение курдского национального движения. Особенно мощным были восстания курдов Северного Курдистана под руководством Бадр-хана (1843 – 1846 гг.) и его племянника Езданшера (1853 – 1855 гг.). И естественно, курдам, для освобождения от иранского и турецкого ига нужен был союзник, которого они нашли и в лице давнего врага Османской империи и шахского Ирана – России.

Курды представляли собой достаточно самостоятельный военно-политический фактор. В зоне действия Кавказского экспедиционного корпуса российских войск проживало значительное количество курдов. Каждое курдское племя, конфедерация, по сути, были самостоятельной военно-хозяйственной единицей, способной в случае необходимости выставить десятки тысяч вооруженных и достаточно хорошо владеющих искусством боя опытных воинов. Генерал Паскевич, командующий отдельным Кавказским корпусом в своем рапорте к графу Нессельроде от 3 июня 1829 года писал, что «Турция в своих владениях заключает верхний[2] и нижний[3] Курдистан, равно как и западный[4]. Но власть султана в сих странах совершенно ничтожная... Западный Курдистан управляется независимыми беками, а верхний Курдистан, до последней персидской войны с Россией был под совершенным влиянием Эриванского сардара.

Обладание нами Баязетом представляет следующие выгоды:

а) как стратегическая точка, крепость сия довершает прикрытие Армянской области. ... ибо далее к югу Курдистанские горы, населенные племенами воинственными, делают все пути непроходимыми по самому местоположению ... Прикрытием нами Баязета утвердит влияние наше над верхним Курдистаном...[5]. По признанию графа И.Ф.Паскевича, курды имели «многочисленную вспомогательную конницу, считающую лучшею в Азии»[6]. А в рапорте от 11 января 1829 г. на имя графа И. Ф. Паскевича доносилось: «...для обеспечения успеха предположенных на будущую кампанию действий нужно иметь на нашей стороне куртинцев, иначе во все время многочисленных толпы сей отважной конницы будут у нас в тылу и на фланге и совершенно опустошат земли театра войны, на средства коих мы преимущественно должны рассчитывать...»[7]. Граф Паскевич напрямую связывал успех военной кампании с лояльностью курдов по отношению к России. Поощрение антииранских и антитурецких выступлений курдов полностью отвечало интересам России, и неудивительно, что в 1829 г. по инициативе генерала И.Ф. Паскевича было получено разрешение царя на «учреждение десятитысячного отряда конных куртинцев»[8]. А в 1855 г. на российской стороне уже воевали 2 курдских кавалерийских полков и несколько пехотных

рот. В целях дальнейшего упорядочения отношений между Россией и с находящимся в ее пределах курдским населением и возникло предложение о создании своего рода «местного самоуправления» для курдов, даже было разработано специальное положение типа местного курдского самоуправления — «Правила для управления куртинскими племенами»[9].

Российские военно-дипломатические круги более тесно стали развивать отношения с влиятельными аристократическими фамилиями Курдистана, среди которых были и род Шамшадиновых,

управляющих мощной племенной конфедерацией зиян, расселенным по обе стороны российско-турецкой границы. Во главе рода стоял Али Ашраф-Ага Шамшадинов, фактический и официальный предводитель российских курдов, имевший значительные связи с зарубежными курдами.

Официально Али Ашраф Ага[10] (родился 20.03.1851 г.) вступил в службу с 10 мая 1877 г. Участвовал в русско-турецкой войне 1877-1878 гг. За отличие в боях был произведен в прапорщики (пр. 1877; ст. 19.05.1877; за отличие), корнет гвардии (ст. 17.10.1877). Дальнейшем за заслуги перед Россией ему присвоено очередные воинские звания: поручик гвардии (ст. 28.03.1882). Штабс-ротмистр гвардии, (9.04.1889); подесаул (ст. 09.04.1889); есаул (ст. 05.04.1898); полковник (ст. 06.12.1903; затем ст. 6.12.1907). Генерал-майор (ст. 6.12.1914). Состоял сверх штата при войсках Кавказского военного округа (7.02.1886-после 1.03.1914), в резерве чинов при штабе Кавказского военного округа (2.01.1915-после 10.07.1916). На 10.07.1916 в том же чине и должности.

Награды:

1. ордена Св. Станислава 3-й ст. (1883);
2. Св. Анны 3-й ст. (1896);
3. Св. Станислава 2-й ст. (1901);
4. Св. Анны 2-й ст. (1907);
5. Св. Владимира 3-й ст. (1912).

На горизонте маячила очередной раунд российско-турецких войн и России нужно было любой ценой добиваться расположения курдов. Все известные дипломаты того периода, близко знакомые с военно-политическим потенциалом курдского народа, их откровенной симпатией к России и откровенной враждой к Персии и Турции, пытались убедить царское правительство в смене политического курса по отношению к курдам, которые были разочарованы не желанием России поддержать курдское

движение по национальному освобождению.

Российский управляющий вице-консульством в Урмии С.П. Голубинов пытался убедить правительственные круги: «...В наших интересах хотя бы морально поддержать курдов в их недружелюбии к туркам. В противном случае, полное подчинение курдов туркам губительно отразится на нашем престиже не только на Среднем Востоке (в Турции и Персии), но и на Кавказе... Наше равнодушное отношение к курдскому вопросу явилось бы той искрой, от которой может вспыхнуть пожар. В заре-

многом зависели взаимоотношения с их зарубежными сородичами. Они советовали подумать об улучшении материального положения и культурного уровня курдов Закавказья как непереносимом условии борьбы с панисламистской пропагандой и привлечения на сторону России курдских племен Турции»[14].

В связи с этим в феврале 1910 г. Воронцов-Дашков обратился к Извольскому со специальным письмом, в котором рекомендовал добиваться расположения рода Шамшадиновых во главе с гвардии полковником Али Ашраф-Агой Шамшадинов. В письме он рекомендовал произвести Али Ашраф-Ага в генералы, увеличить его пенсию на 1 тыс. руб., дать пенсии и субсидии другим представителям рода. Наместник особое внимание обращал на необходимость возратить курдской верхушке отобранные у нее раньше пастбища. «Чтобы восстановить и укрепить симпатии курдов к русской власти, - писал он, - самое верное средство было бы привязать их к земле. Для этого некоторые казенно-оброчные статьи следовало бы сдать им без торгов, за незначительную плату в долгосрочную аренду, которая бы носила наследственный характер». Эти меры, считал Воронцов-Дашков, удовлетворили бы Шамшадиновых и другие знатные семейства. Кроме того, по мнению наместника, необходимо было наделить землей и менее знатные курдские роды, а также (на этом настаивал эриванский губернатор) обратить особое внимание на езидов, издавна относившихся с симпатией к России»[15].

В высших правительственных кругах Петербурга по-прежнему мало интересовались курдами»[16] и подобным предложениям относились без особого энтузиазма, закрепляемое занятой позицией отдельных дипломатов. К примеру, сотрудник посольства в Константинополе Ширков предупреждал об опасности для России перемещения некоторых племен турецких курдов в сторону Ирана и русской границы и стремления к созданию у самого Кавказа автономного Курдистана. К обращениям курдов о покровительстве, писал он, следует относиться «с величайшей осторожностью», ибо «курдские племена - оружие и средство обоюдостроение...»[17].

Но, с началом Первой Мировой войны вспомнили об этих рекомендациях и 6 декабря 1914 г. Али-Ашраф-Ага Шамшадинов был произведен в генералы — ему присвоено звание ст. Генерал-майор, увеличили пенсию на 1 тысяча рублей (Шамшадинов получал в год от правительства пенсию в 2 тыс./руб. и владел 60 десятинами земли). Также назначили пособий тем из представителей рода, которые их не получали.

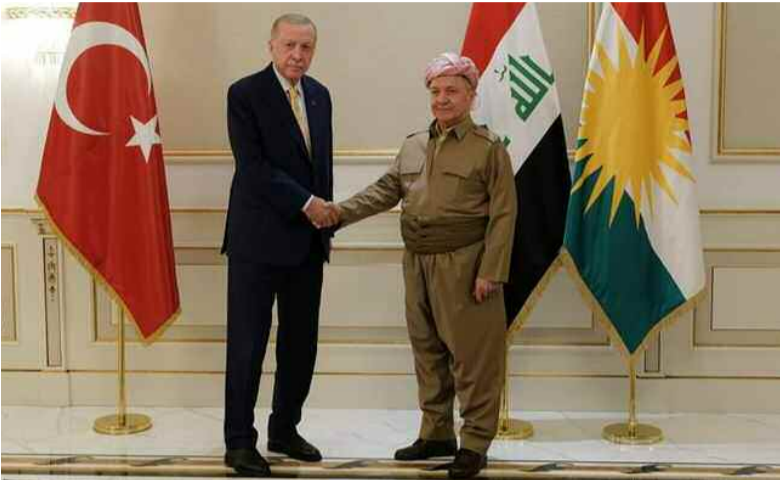
Из-за подозрительного отношения России к курдам и курдскому движению, и из за того, что в Петербурге и Тифлисе продолжали недооценивать значение курдской проблемы для интересов России, в 1918-1920 г.г. огромная масса курдов, в том числе и род Шамшадиновых (Али Ашраф-беки его родственники), вынуждены были покинуть российские пределы и перейти на территории Персии и Турции.

Лятиф Маммад И.С. Kurdist.ru

ДИПЛОМАТ

№ 15 (575) 17 - 23 апрел 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Барзани и Эрдоган заявили о важности укрепления связей

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), принял в Эрбиле президента Турции Реджепа Тайипа Эрдогана, чтобы обсудить укрепление двусторонних отношений.

Барзани провел переговоры с Эрдоганом на знаковой встрече в Эрбиле в понедельник вечером. Согласно заявлению, опубликованному

пресс-службой Барзани, встреча, названная значимой и исторической, подчеркнула ключевую роль дипломатии в содействии развитию и миру во всем регионе. В ходе встречи оба лидера заявили о важности меморандума о взаимопонимании и соглашений, достигнутых между Ираком и Турцией. Эти соглашения были признаны катализаторами регионального разви-

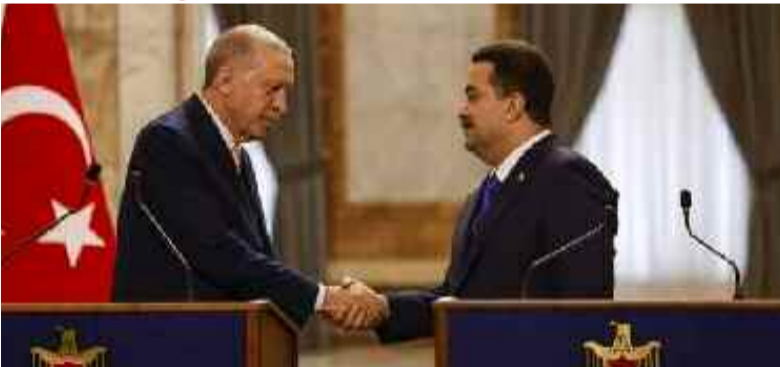
тия и стабильности.

Обсуждения еще раз подчеркнули взаимную приверженность укреплению и расширению отношений между Ираком, Курдистаном и Турцией. В качестве ключевых целей были отмечены укрепление региональной стабильности, развитие сотрудничества и улучшение координации между различными секторами.

Встреча подтвердила принципы добрососедства и подчеркнула общую заинтересованность в развитии прочных экономических связей для взаимной выгоды.

Переговоры завершились тем, что оба лидера выразили оптимизм в отношении перспектив дальнейшего сотрудничества и партнерства, что должно стать важным шагом на пути к укреплению мира, процветания и стабильности в регионе.

Ирак и Турция подписали новое соглашение о сотрудничестве в сфере водных ресурсов

Ирак и Турция подписали новое стратегическое соглашение о модернизации ирригационных систем сроком на 10 лет. Об этом объявил иракский премьер Мухаммед ас-Судани в ходе совместной пресс-конференции в Багдаде с турецким президентом Реджепом Тайипом Эрдоганом. "Сегодня мы подписали соглашение о модернизации ирригационных систем сроком на 10 лет, результаты которого непосредственным образом отразятся на повышении уровня воды, приходящейся на долю Ирака", - подчеркнул ас-Судани. Согласно

заявлению, опубликованному канцелярией иракского премьера, стороны обязуются сотрудничать в рамках совместных проектов по управлению водными ресурсами Тигра и Евфрата, а также привлечь турецкие компании к взаимодействию с иракскими коллегами в области развития инфраструктуры проектов, связанных с ирригацией, таких как построение плотин, облицовка каналов, опреснение и очистка воды. Кроме того, документ предусматривает обмен опытом между турецкими и иракскими специалистами, а срок его

действия может быть автоматически продлен на год при согласии сторон.

22 августа 2023 года глава МИД Ирака Фуад Хусейн и его турецкий коллега Хакан Фидан договорились создать совместный комитет для решения проблемы водных ресурсов - по словам Хусейна, это было необходимо, поскольку "водная проблема угрожает иракской экономике и сельскому хозяйству".

На Тигр и Евфрат, которые берут свое начало на юго-востоке Турции, приходится около 98% всех ключевых водных ресурсов Ирака. Строительство плотин в верховьях и притоках этих рек уменьшило сток воды и привело к перенаправлению соляного потока из Персидского залива вверх по течению в реку Шатт-эль-Араб. В связи с этим решение проблемы водных ресурсов в регионе требует конструктивного диалога между Ираком, Турцией, Ираном и Сирией.

Эрдоган совершил исторический визит в Эрбиль

22 апреля президент Турции Реджеп Тайип Эрдоган прибыл с официальным визитом в столицу Иракского Кур-

дистана, Эрбиль, чтобы встретиться с должностными лицами Регионального правительства Курдистана (КРГ).

Турецкий президент прибыл из Багдада, где в тот же день его принимал премьер-министр Ирака Мухаммед Шиас-Судани. Визит Эрдогана, которого встречали президент Курдистана Нечирван Барзани и премьер-министр Масрур Барзани, подчеркивает развитие дипломатических отношений между Анкарой и Эрбилем. Кроме того, это первый визит президента Турции в Курдистан. Напоминаем, что 13 лет назад Эрдогана уже принимали в Эрбиле, но в качестве премьер-министра Турции. Тогда он участвовал в открытии международного аэропорта Эрбиля вместе с курдским лидером Масудом Барзани. Во время своего визита в Курдистан Эрдоган намерен провести важные дискуссии с высшими официальными лицами КРГ, сосредоточив внимание на укреплении двусторонних связей и решении региональных вопросов, представляющих взаимный интерес. Результаты этих встреч могут оказать большое влияние на будущее турецко-курдских отношений и региональную динамику в целом.

США ограничили передвижение главы МИД Ирана на время его пребывания в Нью-Йорке

В Госдепе заявили, что перемещение министра иностранных дел Ирана Хосейна Амира Абдоллахияна на время его пребывания в Нью-Йорке для участия в мероприятиях по линии ООН было ограничено.

"США ввели дополнительные ограничения на поездки для делегации министра иностранных дел Ирана", — цитирует РИА Новости заместителя официального представителя Госдепартамента Веданта Пателя.

По его словам, передвижение, среди прочего, ограничено двумя кварталами от штаб-квартиры ООН, иранского постпредства и резиденции постоянного представителя. Ранее замглавы МИД России Михаил Богданов на встрече с послом Израиля Симоной Гальперин заявил о необходимости проявления максимальной сдержанности всеми сторонами конфликта на фоне эскалации на Ближнем Востоке.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

XÜDAN İMTİYAZ Ü SERNIVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR SULEYMAN

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakû Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500